

જુદર ચરિત્ર તથા જુદર વાણી.

કર્તા

મોત્તમિન

વલીમોહમ્મદ—સી.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કાપીરાખિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૭૫૦ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ હૈદર અરિફ

વિષય પૌરાણિક

(સંક્ષેપ્ત)

હેદર ચરિત્ર

ત્યા

હેદર વાણ.

હેદરાબાદ નિવાસી ઉદાર અને સખી શેઠ
રહેમતલ્લાભાઈ ડાહ્યાભાઈ
ના આશ્રયથી

લખનાર ત્યા પ્રસિદ્ધ કરનાર
મોઅમ્મિન વલીમોહમ્મદ (ઉર્ફે) લલ્લુભાઈ
છગનભાઈ અમદાવાદી.

હું મોહમ્મદ સંના દુકં છવનવૃતાંત સોમુવાતા,
ધૃત્યાદીના કર્તા.

હીં સં ૧૩૨૪

(૧૮૬૭ ના એક્ટ મુજબ કર્તાએ સર્વ હક સ્થાપિત રાખ્યા છે)

ધરનામ્મસરી પ્રીન્સિંગ પેરેસ અમદાવાદ પાંચપટ્ટી.

ધરનામ્મસરી પ્રીન્સિંગ પેરેસ અમદાવાદ પાંચપટ્ટી.

ધરનામ્મસરી પ્રીન્સિંગ પેરેસ અમદાવાદ પાંચપટ્ટી.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
સાચી ભોપીરાઈ સંગ્રહ
૧૭૫૦

ભેટ !

ભેટ !!

ભેટ !!!

પચ્છગામવાળા, પરંતુ હાલ દક્ષિણ હિંદરાખાદમાં રહેતાં

ભદાર અને સખી ગ્રહસ્થ શેઠ રહેમતદલાલાઈ ગાંધીભાઈ
તરફથી આ પુસ્તક, તેઓના મરહુમ પિતાશ્રી ડાહ્યાભાઈ
કાસમભાઈની રૂઢના સવાળ અર્થે અને તેમની બક્ષી
યાદ અર્થે મોઝમેનીન બિરાદરોને સહવિનય ભેટ (વકફ) છે.

ધલાહી ! મજકુર શેઠની નીચ્યતને પુરુષ કરો અને તેમ-

ના મરહુમ પિતાજીની રૂઢને શાંતી બક્ષી રહુરદાહ
મઝમુમ ઝૈં ના પવિત્ર મુખદાઈ અને કલ્યાણકર

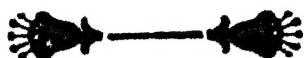
જાંયા તજે સ્વર્ગમાં વાસ આપો.....આમીન મુમ્મઆમીન.

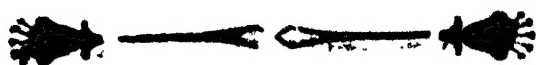
મેહરબાન કંદરદાન

શેઠ રહેમતદલાભાઈ ડાહ્યાભાઈ.

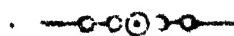
દક્ષિણ હૈદરાબાદ નિવાસી

આપ મુળથીજ મઝહબ પ્રત્યે સુપ્રીતિ, ખરી લાગણી, અને ઉદારતાની સુવિખ્યાતીને પામેલાં છો, એક નેક મોખમીનને છાજતાં આલુપણે અને અલંકારથી શોભો છો, મસજીદો ઇમામવાડાઓ અને મદરેસાઓ સ્થાપવા જેવા પરમાર્થ ભર્યા કાર્યોમાં અમ્ર ભાગ લોગવો છો, હદમના શેવકો અને શોખીનોને ખંત પુર્વક ભિત્તોજન અપતા આબ્યા છો અને આપોછો, કેમ તમા ધનની યથાશક્તિ શેવા બજાવો છો એ સરવે સખળ કારણોને લઈ આ લઘુ ગ્રંથ આપનેજ વિનય પુર્વક અર્પણ કરું છું.

પ્રસ્તાવના.

વાંચકો ! સર્વે સ્તુત્ય સૃષ્ટિ સરજનદાર પાક કિરતારના અગણિત ઉપકારો માનવા, અને તેના રસુસ હજારો મોહમ્મદ સં ઉપર અને તેમની પવિત્ર આજ્ઞા ઉપર દુરદ મોહસવા બાદ, આ બધું પરંતુ સારા સાર, ખરું તત્વગાન, અને ખુદ તરફ દોરનારાં શીક્ષણોથી બરપુર અમુલ્ય પુસ્તકો તૈયારી સમક્ષ રજુ કરતાં મને એ વિશે થોડુંક ધ્યન કરવાની અવશ્યકતા જણાય છે.

સમયના કર્મ સાથે ત્યાં ત્યાં સુધારાના વધારા સાથે મોઢામાં, દિન પ્રતિદિન શાસ્ત્રનિક અથો વાંચવાના શોખ બદલે, મહાન પુરોના અરિજો, નીતિ શાસ્ત્રો, ધર્મ પુસ્તકો અથવા જોમાંથી કાઢીસત્યા સભરું શોધન થઈ કાઢે એવાં અથો કિંવા લેખો વાંચવાનો ઉત્સાહ ઉત્પન્ન થયો છે. અને આવાં ઉત્સાહને વૃદ્ધિ કરવા માટે ચારે તરફ એવાં ખરેખર પુસ્તકો જોવાય છે અને જમવાને તૈયાર પ્રકાશ આપે છે.

પૂર્વે ભાષામાં, હજારો તત્વગાનીયો, મહાત્માઓ, અને વિર ત્યાં જાણેના અરિજો લખાયાં છે અને છપાયાં છે-પરંતુ ઇસ્લામ હાલનાં સમય અને સુખ ઇલામ હજારો અલી અંતા અરિજનું પૂર્વે જાણના કેમ અલગ પુસ્તક તારા જોવામાં આવેલું નથી. અને તેથી કિંવા તૈયારગાના પ્રવાહ કાળો છે જે, આશા છે કે આવકાર સમક્ષ જોવામાં અને લેવકાનો એ મહાન ઇમામની મહત્વતાનો કાંઈક સ્પષ્ટતા આપી.

રિજામ મહારાજરમાંતું એક ટીપું લખ એમ દર્શાવતું કે મોં-નામા મહાસ પર હસા કરો છે, જેટલું હરવો પાવં મશાય, એટલું

હું જ મારું એમ કહેવું કે મેં ધરભામના મહાન સ્વાયક, ધરભામના સ્થાપકના ભાષ હજરતે અલી અબુ સરિન પુણ્ય લખ્યું છે અમોઘ મનાય એમાં સંદેહ નહીં. તે મહાન પ્રમાણે (મ્હારી જનકિદા થાએ) પોતાની ત્રેસઠ વર્ષની વયમાં આ જગતને આ લોક (દુન્યા) અને ચરલોક (આખેરન) સંબંધીના અનુપમ સુખ-અને કલ્યાણ પ્રતિ દોરવાના જે જે પ્રયત્નો કર્યાં છે, તેઓએ સર્વ શક્તિ માનં ખુદા અને તેના સર્વોચ્ચ પૈગમ્બર હજરતે મોહમ્મદ સબી ત્યાં તેના ધર્મ ધરભામની જે જે શેષાઓ ખજારી છે, તે સર્વને જે લખવાના પ્રયત્નો કરવામાં આવે તો મોહટાં મોહટાં અનેક અંથો ભરાય, એમ મારે કહેવું જોઈશે.

તે હજરતની પ્રસંસાની એક હદીસમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે ખુદાને ઓળખવાનો જે હક છે તે મુજબ તેને મ્હારા ત્યાં અલી વિના ખીજ કોઈએ ઓળખ્યો નથી અને મને ઓળખવાનો જે હક છે તે પ્રમાણે ખુદા અને અલી વિના ખીજ કોઈએ મને ઓળખેલ નથી, અને અલીને જે ઓળખવાનો હક છે તે પ્રમાણે તેને મ્હારા ત્યાં ખુદા વિના ખીજ કોઈએ ઓળખેલ નથી.

બ્યારે તેમની પકડી, ખુદા અને તેના રસુલની દ્રષ્ટિમાં, એટલી વિશેષ હોય ત્યારે મારા જેવો પામર નરતો શું તેમના ગુણો લખી શકે? તોપણ અધ્યાપિ પ્રયત્ન તે હજરત વિશેના ધણાં વર્ણનો અને પુરાફો ફારસીમાં લખાયાં છે, જેનો આ સર્વથી ઓછામાં ઓછો નહીં રહે. ભ.ગ છે

મારો વિચાર પ્રથમ “દેહર વાણ” એટલે તે મહાન ઇમામ દેહરો અલી અબ્ની બેધ વાણીયામાંથી કેટલીક વાણીયો છપાવવાનો હતો પણ તે વાણી સાથે, જે સંક્ષેપ્તમાં તેમના અનુપમ ચરિત્રનો કાંઈક રહેજ આબાસ માત્ર આપવામાં આવે તો વાંચક વર્ગને વધારે સુખમ પડે એવી કાંઈક સલાહ મને મારા પરમપિય મિત્ર મોહ નીચાપુદીન એ કુરેશી (કે જેએ એક જાણિતા લેખક છે)ની તાત્કાલીક મળતાં મેં આ પ્રયત્ન કર્યો છે અને પુસ્તકના પાછલા ભાગમાં “દેહર વાણ” એ નામથી તેમની કેટલીક સલા સત્વથી ભરપૂર બેધ વાણીયાનો સંગ્રહ કર્યો છે. જેનું મનન પઠન અને પછી તે અનુસાર વર્તન કરવાથી પુણ્ય લાભ થયાં વિના રહેશે નહીં એવી મને આશા છે.

આ સમયમાં નીતિ તથા સદા ચરણ વિશે બધાં ઘણાં પુસ્તકો થઈ પડ્યાં છે પરંતુ આ ઇમામની વાણીના મુકાબલામાં એકે મુકી સલાઈ નહીં એમ હું હિમ્મતથી કહી શકીશ કારણ કે તેમાં સર્વ ઇલાહી (એન્જલી) જ્ઞાન ભર્યું છે.

કેટલાંક નવી અધુરી કેળવણીથી મુખ્ય બનેલાં અને કેટલાંક પુણ્ય ઉંચા પ્રકારની નવી કેળવણી પામ્યા છતાં બેગાંને શુભાવી બેઠેલાં એમ કહેતાં સંબળાયા છે કે પૈમમ્મરોએ અને ઇમામોએ આ જન્મતની ઉન્નતિ (ચઢતી) માટે શું કીધું ? તેઓએ શું હુન્નર શીખવાડ્યા ? ઇ. તો મારે એવા મંદ બુદ્ધિના માણસોના પ્રયુક્તરમાં એટલુંજ કહેવાનું છે કે માણસની ખરી ખુબી કિંવા મહત્વતા, તે જે હેતુએ પાર પાડવા અને જે કાર્યને કરવા મુકરર થયો હોય તેને પુણ્ય રીતે (કાંઈ પણ ખામીકે કયાશ વિના) જગવી લાવવામાં સમાજેલી છે. પૈમમ્મરો અને ઇમામો આ જન્મતમાં બેકોને માત્ર સંસારી (દુન્યાદર) બનાવવા માટે આવતાં નહીં, તેઓનું એ કાર્યજ હોતું નહીં; તેઓ

જન્મતને ક્ષણ બંધુર (ફાની) માનતા, તેના સુખ તથા દુઃખને અદ્ય-
કાળનું જાણતાં ખુદ તેમને આ જન્મ ઉપર લોકોને પેતાની (ખુદ-
ની) તરફ દેશવાના તથા લોકોના મન જન્મતથી ફેરવવાના તથા ખરા
સુખ (જેને પયગમખરનું અનુકરણ ન કરતાં નામના શીલચૂકા પામી
શક્યા નથી) નો રસ્તો દર્શાવવા મોકલતો, આ તેઓનું કાર્ય તેઓ
કેવી ઉત્તમ રીતે જાળવતાં એ જુવો, અને એ ઉપરથી તેમની ખ-
રી ખુખીને પામો.

જન્મ કસોટી ઉપર ધસવાથી સૌનાની ખરી જાણતના ખખર
પડે છે અને લાકડા ઉપર ધસવાથી ખખર પડતી નથી તેમ પયગ-
મખર અને ધમામને પારખવાની જે કસોટી છે તેના પડે પારખશો
તો સત્યા સત્યને પામશો. નહીં તો દુરાચકની ઉપદેશનમાં રહી ખખરો
માર્ગે ચડી સત્યતાધર્મી વેગળાં રહેશો.

ગદાન પયગમખર દહરને મોહમ્મદ સત્યે અને તેમની કિબ્લ-
વારસ તથા બાઈ દહરને અલી અબ્દે આ જન્મતને એકલ દુહાને
નમન કરવાના તેનીજ પાસે સર્વ કાંઈ જાગવાના આ સંધારને નાજ-
વંત તથા ક્ષણ બંધુર સમજ નેહી કપાત લેવાના ખુદ પ્રતી તથા
તેની સદી પ્રત્યેની ફરજો (Duties) નું જાણ કરવાના, સર્વે
દયા, ધૈર્યતા, નમ્રતા, સહન શીલતા, અને પ્રમાણિકતા સારી, જાગ-
નુસાર, ધર્માનુસાર, અને ખુદની પ્રજા નુસાર, રસવાના, સર્વે
ખરસ પરસના હોયનું સર્વ ક્ષણ કરવાના હુકમોનો નાજ કરી કાંઈ
જાળવવાના ઉદારતા અને પરાપકાર સંબંધીના દંગા ફીસાદનો અમલ
મટાડી સલાહ શાંતીનું રાજ્ય સ્થાપવાના, જે વાસ્તવી કસુખની પ્રાપ્તી
મારે અધ્યાપી લગી જન્મત યત્નો કરવું આવ્યું છે તે સુખનો

સમિપ રસ્તો દેખાડવાના, સત્ય મારગે દોરવાના, જગતના આરંભ (મળદા) અને જગતના અંત (મચ્છાદ) સંબંધીના ગુપ્તવાક્ય બધા સવાલો વીશે મનનું સમાધાન કરનારા, આ એકીક ચક્ષુઓ વડે ન દેખાય એવી અથવા તેની કલ્પના માત્ર પણ ન થઈ શકે એવી કુદરતના બેઠની અનેક અપરમપાર લીલાઓનું અને નીતીનું જ્ઞાન દેનારા જે ખરા અને—સર્વ કોષ સમજે તેવા શિક્ષણો આપ્યા છે તેવા બીજી કોષ નં આપી શક્યું છે ન આપી શકશે—એમતો જગતના આરંભથી ધણી શીલ સુફો, તત્ત્વ વેત્તાઓ નીતિ શાસ્ત્ર યતાં આબ્યા છે. પરંતુ તેઓ આ મહાન શિક્ષકોના મુકાબલામાં પળવારે ટપી શકે નહીં, કારણ કે આ મહાન શિક્ષકો સર્વજ્ઞ અને સર્વ શક્તિવાન પાક પરવરદિગ્ગારના એલાઓ. (શિષ્યો:) હતાં, અને તેઓના જ્ઞાનનું મુળ ખુદ હોતો. અને બીજાઓના સંબંધમાં તેમ હોતું નથી. તેઓનું જ્ઞાન તેઓનાજ બેજાઓની નિષજ હોય છે. પૈગમ્બરો અને ધર્માત્મા વહય અને ઇસ્લામ દ્વારા ખુદ પાસેથી જ્ઞાન પામેલાં હોવાથી તેમના શિક્ષણો તદ્દન અસત્ય રહિત, શંકા રહિત, અને વિરોધ રહિત મથ્થાવ છે. તેમનું હીધેલું જ્ઞાનજ્ઞાન સર્વઘણે એક સરખી રીતે સત્ય હોય છે. અને સત્ય રહેશે. પરંતુ બીજાઓના સંબંધમાં એમ નથી.

તાતપર્ય એ કે પૈગમ્બરો અને ધર્માત્માના મુકાબલામાં બીજાં અને તેટલાં નિષ્વાન અને શીલ સુફી હોય તેમની કશી ખિસાત નથી. આ પુસ્તકમાં છેલ્લે જે બેધ વાણીયો આપવામાં આવેલીયો છે તે બાહોરની ઇસ્લામીયા કોલેજના એડેપ્ટીક પ્રોફેસર જનાબ અમજદ અંબી રૂહીના અરબી ઉપરથી ઉરદુમાં હીધેલાં બધાંતરનું જે જરાતી ભાષાંતર છે. ખરેખર જે તે હકીકતની વાણી અરબી બત્તામ

વાંચવામાં આવે તો તેનાથી મનને જેટલો અસર થાય તેટલો આ ગુજરાતી ભાષાંતરથી થાય નહીં એ વાસ્તવિક છે-વળી આ વાસ્તવિક અરખી ઉપરથી ઉરડામાં કરવામાં આવેલ છે અને તે ઉપરથી મદારે ગુજરાતી કરવું પડ્યું છે એટલે પણ તેની સુભાષા તથા અસરનું રહસ્ય જોઈ શકાય પાશ્વર્ય હશે એ તો નિયમ છે કે પ્રત્યેક વિષયનું અસર કરવાનું બળ, જેટલું તેની મુજબ સ્થિતિ (ભાષા)માં હોય, તેટલું ભાષાંતરમાં હોવું નથી. એ નિયમાનુસાર અહીં પણ થવા પડે તેમાં નવાઈ નહીં, પરંતુ તદ્દન નિર્ભંજી રહેવા કરતાં કાંઈ પણ મામ પામવો શુભ મણી મેં આ પ્રયત્ન કર્યો છે. અરખી ભાષાના મહા મોહક વિધવાનોનું કથન છે કે હજારો અલી અલી ભાષા બધીજ છટાદાર, અલંકાર યુક્ત (સ્સાહત-ખલાગત વાળ). અને સર્વોત્તમ છે જેને સાંભળનારનું મન કઠો ભગવું નથી બલકે જેમ જેમ સાંભળવામાં અથવા વાંચવામાં આવે છે તેમ તેમ વધારેને વધારે તે સાંભળના વાંચવાનો શોખ પેદા થાય છે.....જે કે અરખી ભાષા ન બાળુ-નારાઓ એ હંચા પ્રકારનો લાભ લઈ શકતા નથી, તો પણ જે રહે અહીં લખવામાં આવેલ છે તેનેજ લક્ષ્ય પુર્વક વાંચવામાં આવશે તો કાંઈ જોઈ લાભનું અને હીન કુન્યાની યોડી બલાઈનું કારણ મળી શકે નહીં.

વાંચકો! હવે હું આ પુસ્તકના આશ્રયદાતા પ્રખ્યાત ઉદાર સખી શેઠ રહેમતલાભાઈ ડાહ્યાભાઈ હૈદરાબાદ નિવાસી પ્રત્યે તમારું લક્ષ્ય ખેંચુ છું. મૌસુફ શેઠ, જે કે હું કહીને લાયક નથી તો પણ પોતાની મહત્વતાના અને કદર ધારીના કારણથી પોતાના મરહુમ બાપાંઓની રહત સવાગ અર્થે, અને તેમની બહી યાદાર્થે, મને આ

તક હાથવાળું સર્વે ખર્ચ આપ્યું છે જે માટે હું તેમનો આભારી
અને જીવન પૂરતે રહીશ.

આ તેમની ઉદારતાનો એકજ દાખલો હોય તેમ નથી, તેઓએ
સ્લામના કામમાં બહાર ત્યાં છુપી ધણી સખાવતો કીધી છે. ઇમામ
હજો અને મસજીદોના ફંડમાં ઉત્સાહ પૂર્વક અમ્ર બાગબધમોઅ-
તીનની કેટલીક ધાર્મિક અડચણો દૂર કીધી છે. હાલમાંજ ગઢડા
નામના મામમાં હસ હજાર રૂપિયા ઉપરાંતના ખર્ચે ઇમામવાડા અને
મદ્રેસા બાંધકામું મકાન બાંધ્યું છે, તાલિમે હદમ (વિદ્યાર્થી)
તથા ઇસ્લામી પુસ્તકોના પ્રકાશકોને મદદ કરે છે, બ્યારે કેટલાંક ધના-
દય શેઠીવાઓનું દ્રવ્ય ધર્મે સ્થિત (શરિયા—વિશ્વ) કાર્યોમાં ખર્ચાય
છે અને પ્રકાર પ્રકારના ગૈર કાયદે માયિક વૈભવોમાં ઉડે છે ત્યારે આવા
ઉદાર અને સખી શેઠની ધર્મે પ્રત્યેની ભામણી તથા અપ્ત શેવામાં
પ્રેસાઓને છુટે હાથે વાપરવા એ ધર્મે અને પૈસા બળતેને માટે હિતકર
અને ભવિષ્યમાં વિજય સુચક છે.

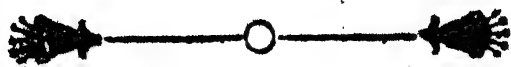
મબકુર શેઠ મુગથીજ ઇસ્લામના પાખંડ છે તેઓ સ્વભાવે નમ્ર તથા
ષોતાના સગા બહાલાઓ સાથે એકસાન કરનારા, અને ઇસ્લામે ફરજ
કરાવેલાં સીધે રહમન. કામદાને અનુસરનારા છે.

તેઓએ ષોતાના માત પિતાની, તેમની હયાતીમાં સંતોષ કારક
શેવા બજાવી અને તેમના મર્ણુ પછી તેમની રહના સવાજ અર્થે
ધર્મે માર્ગમાં રહી ધણું નાણું ખર્ચી, ષોતાનું કૃતઘ્ય બજાવ્યા ઉપરાંત
ષોતાના સદ્સાધનોથી મેળવેલાં ધનનો ઉપયોગ કેમ કરવો એ સંબં-
ધીતો ખરેખર સુંદર સખક (પાઠ) શીખવ્યો છે. તેઓ જનામે આઠા
ઇમામે હુસયન (અહારા પ્રાણુ શીદા થાઓ)ની કીયારત સહ કુટુંબત્રીજ
વર્ષે ઉપરજ કરી સત્રામે દારેન પ્રાપ્ત કીધો છે. તેઓએ બાબનગર
મદ્રેસા અને નિરશ્ચિત ફંડ તેમજ પીઆ મદ્રેસાઓમાં સત્રી મદદ

હરી છે એ ખીનાઓ તેઓ માટે માનની લાગણીયો. કલપના કથા વિના રહી શકતી નથી. તેઓનો જન્મ પચ્છેગામમાં થયોલો છે. હાલ તેઓની વય લગભગ ૪૮ વર્ષની છે ખુદા ! તેમને ધણું છવાડો, તેમની સર્વ આશાઓ પુર્ણ કરી દીન દુન્યાની બલાપ્ર અતા કરો !

વળી હું આ સ્થળે મહારા મેહરખાન મહારા મુશ્કિક અને મુશ્કી રૂપે બાવનગર નાળા શેઠ જનાબ મોહમ્મદઅલી સાહેબ અબદુલઅલી સાહેબ (જેઓ હાલ ન્યાયાધીશ પદ ભોગવેછે) નો અંતઃકરણ પુર્વકનો આભાર માન્યા વીના રહી શકતો નથી તેઓની મારા ઉપરનો માયા મમતા અને પ્રીતિ તથા શુભ લાગણી એટલી તો વિશેષ છે કે તેનો ચીતાર હું શબ્દોમાં ચીતરી શકતો નથી. તેઓના શુભ પ્રયત્નો તેમના વિધ્વા તથા હક્કમ પ્રતિના અંત પુર્વક વલણને પરીણામે હું આ પુસ્તકને પ્રગટ કરવા શકતીમાન થયે. હું મજકુર શેઠ સાહેબ જોકે પોતાની પાંખોને લગતી ધણી જુમ્મેદારીયો ધરાવે છે; છતાં તેઓ વીદવાનોને આશ્રય આપવામાં તેમની દરેક જાખમાં મદદ કરવામાં અને નાસીપાસી પામતાં ઉત્સાહીયોને ઉત્તેજન દેવામાં અગ્ર ભાગ લીધે છે તેઓ પોતે એક મહામોહર વીધ્વાન છે અને સર્વદા વિધ્વા સંબંધીના કાર્યોમાંજ આનંદ માને છે હું આ પુસ્તકની હસ્તી માટે તથા તેઓ તરફથી મને જે વારંવાર બોધ મળ્યો છે તે માટે તેઓનો આભારી છું—અને રહીશ, ખુદા તેમને દિર્ઘાયુ આપી સર્વ પ્રકારે સુખી રાખો !

શેવક-મોઅમિન વલી મોહમ્મદ (ઉર્ફ) લલ્લુભાઇ
જગનભાઈ.

ખિસ્મિલ્લાહિર રહેં માનિરે રહેં મ.

(સંક્ષેપ્ત)

હેદર ચરિત્ર.

એટલે.

ધમામુક્તમુક્તકીન હઝરતે અંલી અંલયહિસ્સલા-
મનું હુક જીવન વૃતાંત.

સૃષ્ટિ સજ્જનાના આરંભથી અધ્યાપિ લગી, આ પૃથ્વીની સપાટી ઉપર એક નહીં પણ અનેક વિધ્વાનો, મહાત્માઓ, ગુરુઓ અને મહાન શિક્ષકો થતાં આવ્યાં છે, અને થતાં રહેશે-પરંતુ અરણ્યસ્થાનમાં આજથી તેઓ વર્ષ પહેલાં થએલાં આખી દુન્યાના મહાન પૈગમ્બર હઝરતે મોહમ્મદ સં જેવું કોઈ થયું નથી અને થશે નહીં. તે મહાન પૈગમ્બર વડે, આ જગતને ખરા અને સત્યા સત્યથી ભરપૂર દલાહી (ઐશ્વરી) જ્ઞાનને જે પ્રકાશ પ્રાપ્ત થયો છે તેવો ખોળ કોઈ વડે થયો નથી, મોહટા મોહટા વિધ્વાનો તત્ત્વજ્ઞાનીઓ, શ્રીશ્વ-સુશીઓ અને હકીમો એ સાહેબના જ્ઞાન પ્રકાશથી એવાં અંજલિ ગયાં છે કે એ સાહેબ ખાસ ખુદાનીજ પાસેથી પામેલું જ્ઞાન—શીક્ષણ પ્રસારતાં એમ એકી અવાજે કહ્યા વિના રહી શકતા નથી.

એ સાહેબ તો સાહેબ પરંતુ તેમના શિષ્યોએ (અરહામો) એવાં
બધ ગયાં છે કે તેમના જેવાં બીજાઓને ઐતિહાસમાંથી શોધી
કાઢવા એ કઠિણ છે.

તે હઝરતના સમગ્ર શિષ્યોમાં સર્વથી પહેલી પદવી તે હઝરતના
કાકાના દીકરા બાઈ અને તેમના વારસ-વસી હઝરતે અલી અબ્ની
છે, હઝરતે અલી અબ્ની જ્ઞાનની અને તેમની મહત્વતા (દ્વિજીવતા)ની
વિખ્યાતિ માત્ર ઇસ્લામી દુન્યામાંજ હોય એમ નથી, પરંતુ યુરોપીયન
વિદ્વાનો, તથા બીજાઓ કે જેઓએ તેમના સંબંધમાં કાંઈ વાંચ્યું છે
તેઓ સર્વે તે સાહેબના અનુપમ સર્વોત્તમ ગુણો અને જ્ઞાનની એકી
અવાજે પ્રસંશા કરી રહ્યાં છે....હઝરતે અલીઅબ્ની જે જ્ઞાન પામ્યા હતા
તે સર્વે વહી થકી અક્ષરે અક્ષર બોલનાર હો મોહમ્મદ સબ પસેથીજ
પામ્યા હતા. એ સિદ્ધ છે. અને હઝરતે મોહમ્મદ સબ મે તેઓ માટે
એમી સાબેતી અર્થે ફરમાવેલું છે કે—

અના મહીનતુલ હૈમો વઅલીયુન બાબોહા.
“હું જ્ઞાન (ઇલ્મ)નું નગર છું અને અલી તેનું દાર (દરવાજો) છે.”
ખરેખર જે માણસ નગરમાં પ્રવેશ કરવા ઇચ્છે તે જ્યાં લગી
દારને પસાર કરે નહીં ત્યાં લગી નગરમાં પ્રવેશ કરી શકે નહીં. વળી
તેઓએ ફરમાવ્યું છે કે—

અલીયુન યન્તેકેં બે સિસાનિલ હકકે.

(હઝરત) “અલી અબ્ની સત્ય જીમ વડે બોલે છે.” એટલે
હઝરતે અલી અબ્ની જે શબ્દ ઉચારે છે તે સત્ય હોય છે તેમાં લગારે
ખોટાપણું કે જુદા હોયું નથી.

આવા અરમના સરતાજ ઇસ્લામના મહાન સ્થાપકના, કે જેઓ માટે ઇસ્લામી પુસ્તકોમાં લખાયું છે કે “જો ઈસી ન હોત તો ઇસ્લામનો સ્થાપક ઉભો થાત નહીં”, જેટલાં ગુણ ગાવામાં આવે તેટલાં યોગ્ય છે.

આ મહાન સરદારને ઇસ્લામીયોમાંનું એક ટોળું ઇલાહી (ઈશ્વરી) કુણોથી બેરપુર માનવ માને છે, બીજું ટોળું નમીના કેટલાંક અસ્લામી કરતાં ગિરતે દરજે માને છે અને ત્રીજું એક ટોળું ન ખુદા કહે છે ન કોઈ અસલામ કસ્ટા ઉતરતા ગણે છે પરંતુ મજહ-શ્વ અખયમ વક્ત ગરાયમ,^૧ ઇમામે ખરહક માને છે. અને એજ સત્ય છે.

તે મહાન સરદાર (મવલા) શુરવિરતામાં અસ્ફંદ્યાર-શસ્ત્રમ કરતાં, સુઆય.^૨માં અત્રઉન્નકયસ કરતા, ઉદારતામાં હાતમેતાઇ કરતાં, સંસાર ત્યાગમાં મહાત્મા બૌધ કરતાં, ન્યાય કરવામાં નૌશેરવાં અથવા વિક્રમાદિત્ય કરતાં સલ્તતામાં હરિશ્ચંદ્ર કરતાં. અને વિધ્વંસતામાં સોકરે-ટીક કરતાં લાખો બક્કે કરોડો દરજે વધેલાં હતાં. ૩

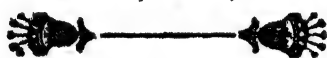
૧-જેનાથી આશ્ચર્યકારક અને હૈંસ ઉપખવનારી બીનાઓ બહોર થાય તે.

૨-૫સાહત, બલાગત.

૩-એ સર્વે જથ્થુ અગર એવા ગિત્તમ ગુણ વાળા હોય તો પણ તેઓ સાથે હકરતની મીસાલ આપવી યોગ્ય નથી, પણ અગ્નુનોને સમજવા માટે લખેલ છે.

—* જન્મ. *

તે હઝરત હીજરાની ૨૩ વર્ષ પહેલાં મક્કામાં આવેલા “ખાનએ હકીમીયા”માં જન્મ પામ્યા હતા. તે વખતે ‘હુરમુઝ’નો દીકરો પૂરવીઝ શરસમાં રાજ્ય કરતો હતો; અને હઝરતે મોહમ્મદ સંની વય તે સમયે ત્રીસ વર્ષની હતી, તેઓની માતાજીનું નામ “ફાતેમા મિન્ને અસદ” અને પિતાજીનું નામ “અમુાલેય” હતું. તેઓ હઝરતે મોહમ્મદ સં ના સગા કાકાના દીકરા બાઇ થતા હતા, તે હઝરતનાં અનેક નામો છે તેમાંથી અસદ, હૈદર, અંતી, એ વિશેષ પ્રખ્યાત છે.

અન્નકાષ્ઠ.

તે હઝરતના અલકાબો એટલા તો અસંખ્ય છે કે અહીં સંક્ષેપ્તમાં લખવા ધારેલ પુસ્તકમાં લખી શકાય નહીં અમીરુલ મોઅમેનીન, ઇમામુલ મુત્તાકીન, અસદુલ્લાહ, હુજ્જતુલ્લાહ, સિક્કવતુલ્લાહ, વારીસે રસુલિદ્દલાહ, કસોમુન્નારે વલજખાહ, અન્નમુરતઝા, સૈફુલ્લાહ, નફસે રસુલ ઇલાહી ઇલાહી લખવા સંતોષકારક ગણાશે.

કેળવણી.

અમીર હઝરતે અંતી અં જન્મ પામ્યા ત્યારે હઝરતે મોહમ્મદસં

પોતાના કાકા અમુનાલેખ અં ને ઘેર ગયા અને જે લુગડામાં હજરતે અલીને લપેટ્યાં હતા તેમાંથી તેમને બહાર કાઢી પોતાના હાથે નહ-
વરાવ્યા અને ખુશના હુકમથી અંજી નામ રાખ્યું. અને પોતાના
મોંહનું પવિત્ર જગ તેમના મોંહમાં નાંખ્યું. હજરતે અલીઅની વય
જ્યારે ચાર વર્ષની થઈ ત્યારે હજરતે મોહમ્મદ સં તેમને પોતાને
ત્યાં લઈ ગયા, અને હજરતે અલી તેમનાજ પવિત્ર છાંયા તળે ઉછરી
મોહટાં થયાં.*

જ્યારે હજરતે મોહમ્મદ સં ઉપર ખુશને ત્યાંથી વહા ઉતરી
અને તેમને ખુશની તવહીદ (એકત્વતા)નો બોધ કરવાની આજ્ઞા થઈ
ત્યારે હજરતે અલી અં તરતજ ઇમાન લાગ્યા અને ત્યારથી
પ્રથમ ઇસ્લામ કબુલ કરવાનું માન હજરતે અલી અંજી ભાગે
છે જે વખતે તેઓ ઇમાન લાગ્યા ત્યારે તેમની વય હસ (૧૦) વર્ષ
ની હતી, અને કેટલાંક કહે છે કે તેર (૧૩) વર્ષની હતી, અરબસ્થાનના
પ્રાચીન (ઇસ્લામ આગમના) ઐતિહાસ ઉપર મોહટા ભાગે જોઈએ
તેટલો પ્રકાશ પડેલો ન હોવાથી કોઈ મહાન નરનું નહાનપણનું ચરિત્ર
ઐતિહાસિક આધારે લખવું કઠિણ છે તેથી અમે હજરતે અલી અંના
નહાનપણનું વૃતાંત લખતા નથી, હજરતે મોહમ્મદ સંના
સમગ્ર શીષ્યોમાં હજરતે અલી અં સર્વોપરી પદ
ભોગવતાં, અને સર્વ કરતાં વિશેષ મહત્વતા તથા વિદ્વતા
ધરાવતાં એ નિર્વિવાદ છે. હં અપુત્રકર રહી અને હં ઉમર રહી
જેવા અકાબેરો તે હજરતની ફઝીલતો (મહત્વતા)ને હૈર તથા આશ્ચર્યની

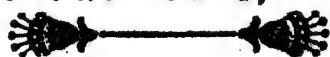
* આથી મતલબ હજરતની નખુવત જાહેરમાં કબુલ કરી,
અને ઇમાન તો અસલથીજ હતું, બલકે ખુદાએ તુરથી પેદા કર્યા છે.

દ્રષ્ટી જોતા હતા, પરંતુ તે “સહુની કંઈ જાનેતકેકેદુની”
કોની પાસે શિક્ષણ પામ્યા હતા એ જણાતું નથી. હોદ્દાથીયું
સલાહનામું લખાતી વેળા હાજર રહેલાં કહે છે કે જોનારા છક થઇ
જાય તેવા સુંદર અને ઉત્તમ પ્રકારના શુશોભીત અક્ષરોથી તેઓએ
એ સુલાહનામું લખ્યું હતું. હજી તેઓની શરૂઆત જવાની હતી અને
જ્ઞાનપણમાં મળાતો સમય જવાને વધારે વખત થયો. નહતો એટ-
લામાં તો તેઓનું જ્ઞાન એટલું વૃદ્ધિ પામ્યું હતું કે તેટલું વર્ષોના
વર્ષ લગી અભ્યાસ કરનારાને પણ નસીબ થાય નહીં.

ઐતિહાસિકોથી એ સિદ્ધ છે કે તેઓ સર્વ તાલીમ—શિક્ષણ
હઝરતે મોહમ્મદ સં પાસેજ પામ્યા હતા.

હસન ઇબ્ને મદાયની અને જામીર કહે છે કે હઝરત અલી
અંમે કહો પણ મુર્તિયોની પુજા કીધી નથી (અને તે વખતે આપું
અરબસ્થાન મુર્તિપુજામાં તસ્લીમ હતું) ખુદાએ તેમનું શીશ (સર મુ-
બારક) મુર્તિયો સમક્ષ તો શું પણ પોતાની પાક જાત શીવાયખીજ
કોઇ પણ સમક્ષ ઝુક્યા દીધું નથી.

ઇબ્ને અબ્બાસ, અબ્બીરાફેઅ, ઝયદ બિન અરકમ ત્રિગેરે અ-
સ્હાબો એમજ કહે છે કે સર્વથી પહેલાં હઝરતે અલી અં હઝરતે
મોહમ્મદ સં ની સાથે નમાઝ પઢ્યા છે.*

◆ હઝરતે અલી વારંવાર ફરમાવતા કે “હું તમારાથી જુદો પડું”
હાર પહેલાં મને આહો તે વિશે પૂછી લ્યો, જોઇએ તો અલ્લીના
સ્થાન સંબંધે પણ પુછો” તેથી તેમના નામ બદલ એ વાક્ય લખેલું છે.

* જુવૈ લીરમીઝી, મનાફે ઇમામ અહમદ, તીખરાની
નિસાહ ઇત્યાદી.

હઝરતે અલી અંમે કઅબામાંની મુતઓ તોડી.

હઝરત મોહમ્મદસંમે મક્કાથી મદીને હીજરત કીચી નહતી તે પહેલાં એક વખત હઝરતે અલી અં હં મોહમ્મદ સંની સાથે કઅબામાં આવ્યા. આ વખતે કઅબામાં કાફરોએ મોહડી મોહડી તથાસો સાઠ મુર્તીઓ બનાવી મુકી હતી. હઝરતે અલી કહે છે કે જ્યારે અમે કઅબામાં પહોંચ્યા ત્યારે હઝરતે મને ખેશી જવાની આજ્ઞા કીધી, હું ખેશી ગયો, તે હઝરતે મ્હારા ખભા ઉપર પગ મુક્યો, પરંતુ હું તેમનો ખોજ ઉચકી શક્યો નહીં તેથી તેઓ ઉતરી પડ્યા અને મને કહ્યું કે મ્હારા ખભા ઉપર પગ મુકી કઅબાની છત ઉપર ચઢી જા, મેં તરતજ તેમ કીધું, અને એક ત્રાંબા અથવા પીતળની મોહડી મુર્તિને ઉખેડીને એવા જોરથી ભોંય પટકી મારી કે તે કઅબા વાસણુ સમાન ચુરેચુરા થઇ ગઇ. ઇમામ એહમદે મસનદ અને મનાકિયમાં, અને કિતાબે ખસાએસમાં નીસાઇએ આ બનાવને હીજરતની પહેલાંનો લખ્યો છે. પરંતુ નીશાપુરીની તફસીરમાં ઇબ્ને મસઉદની રિવાયતથી આ બનાવ હીજરતની પછીનો લખેલો છે તેથી એમ સિદ્ધ થાય છે કે હઝરતે અલી અં હઝરત મોહમ્મદ સંના ખભા ઉપર બે વખત ચઢેલા છે.

હઝરતે અલી અં ની હિમ્મત અને દ્રઢ
ઇમાનદારી.

જ્યારે હઝરતે મોહમ્મદ સં ને, પોતાના સગા વંદાલાએને

ખુદની એકત્વના અને ઇસ્લામ ધર્મનો ખોધ કરવાની ખુદ તરફથી આગ કરવામાં આવી ત્યારે તેઓએ હજરતે અલી અંને ખાણું પકાવી અમદુલ મુતલિબના વંશજોને નોતરવાની આગ કીધી. તે પ્રમાણે કરવામાં આવ્યું અને ચાલીસ જણાં એકઠાં થયાં, પણ હજરતે મોહમ્મદ સંના કાકાઓમાના એક અયુ લહમે તેમને વિખેરી નાંખ્યા. તેથી હજરતે મોહમ્મદ સંને બોજીવાર નોતરવાની ફરજ પડી, વળી તેઓ સધળાં એકઠાં થયાં. અને હજરતે મોહમ્મદ સં મેં તેઓ સન્મુખ નીચે પ્રમાણે બાધણ કીધું—“હું ધારું છું કે, મહારા સગા-બહાલાંઓને, હું હમણાં જે વસ્તુ અર્પણ કરવાનો છું તે કરતાં વધારે સારી વસ્તુ આપ્યા અરખરશાનમાં ખીજે કોઈ અર્પણ કરી શકશે નહીં, હું આ લોક (દુન્યા) અને પરલોક (આખેરત) નું સુખ તમારી આગળ ધરું છું. સર્વ શકિમાન ખુદાએ, તમને તેની તરફ ખોલાવવાની મને આગ આપી છે, તો તમારામાંથી કોણ આ સંબંધમાં મહારી મદદ કરશે અને મહારો બાધ અને મુખ્તાર બનશે? સર્વે જણાઓએ ઇન્કાર કીધો, આખરે હજરતે અલી અં ઉભા થયા અને તેમના સહાયક થવાનું જાહેર કંધું, અને જે લોકો હજરત મોહમ્મદ સંના વિરોધી હતા તેમને ડરાવ્યા. આ ઉપરથી હજરતે મોહમ્મદ સંમે તેમને અલ્પ હેત અને બહાલથી છાતી સામે ચાંપી લીધાં અને જેઓ ત્યાં હાજર હતાં તેઓ સર્વને, હજરતે અલી અંની વાત સમજાવવાની અને પોતાના (હં મોહમ્મદ સંના) મુખ્તાર એટલે પ્રતિનિધિ—ખલીફા તરીકે હં અલી અંની આગ માનવાની સુચના કીધી.....હજરતે અલી અંની પ્રતિનિધી તરીકે આગ માનવાની વાત સાંભળી તે આખી મંડળી ખડખડ હંસી પડી અને હં અયુ

તાજિગને મશકરી પુર્વક કહેવા લાગી કે હવે તમારે પણ તમારા પુત્રની તાબેદારી કરવી પડશે *

જ્યારે મક્કાના કાફિરોએ હઝરતે મોહમ્મદ સં ને સતો સત મારી નાંખવાને એકમતે દ્રઢ નિશ્ચય કર્યો અને તે સંબંધી ખુદાએ પોતાના પૈગમબરને આગમચથી ચેતવણી આપી મદીને હીઝરત કરી જવાની આજ્ઞા કરી. ત્યારે હં મોહમ્મદ સં મે હઝરતે અલી અન્ને ખે:લાવ્યા અને કહ્યું કે તમે મહારી સાદર જોઢીને મહારી પથારી ઉપર આજની રાત સુપ રહેજો, અને આ લોકોની જેજે અમાનતો આપણી પાસે હોય તે તેમને પાછી સોંપી મદીને આવડને એટલું કહી હં મોહમ્મદ સં ધરની ખહારનીકળ્યા, કાફિરોની આંખો ખુદાએ અંધ કરી દીધી હતી તેથી તેમને જતાં જોઈ શક્યા નહીં. હઝરત શેહરની ખહાર નીકળ્યા મદીના તરફ ચલાવા થયા. તેમના જવા પછી કાફિરોએ તે હઝરતના ધરને ઘેરી લીધું અને જે પથારી ઉપર હઝરતે અલી અન્ને સુતા હતા તે ઉપર પતથરોનો વરસાદ વરસાવવા મંડ્યા. પણ વાહ! તે હઝરતની હીમ્મત શુ પિરના અને દ્રઢતા કે લગારે ડગ્યા નહીં. ૧૧ પોહ ફાટાનો વખત નજીક આવતાંજ સર્વે કાફિરો મ્યાનમાંથી તલવારો ખેંચી ધરમાં ધુગી ગયા અને હઝરતે મોહમ્મદ સંને પદ્મે હઝરતે અલી અન્ને જોઈ અશ્ર્વમાં પડી કરેવા લાગ્યા કે હે! અલી! તમે છો? તમારા દેસ ક્યાં છે? હઝરતે અલી અન્ને કહ્યું હું

* આ વર્ણન George Sale નામના ઇંગ્લેન્ડે કુરઆને શરીફના કોપીલાઈંગરેજી તરજુમાના પ્રાથમિક વાદના ૩૪મા પ્રક ઉપર લખ્યું છે. અને તેણે મોહડી મોહડી સનદગાળી ફીતાબેના આધાર લખેલ છે.

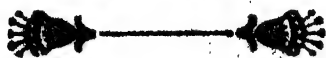
શું જાણુ? હું તેમનો ચોક્કાદાર તો છું નહીં. કહેરોનો હેતુ હઝરત મોહમ્મદ સંને મારી નાંખવાનો હતો તેથી તેઓએ હઝરતે અલી અને મુજી દીધાં.

આ ઉપરથી હઝરતે અલી અં નહાનપણથી હં મોહમ્મદ સંના કેવા જાંનીસાર અને સાચા શિષ્ય હતા તે સાબિત થાય છે.

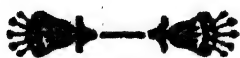
હં અલી અંનું મદીને જયું.

પછી હઝરતે અલી અં હઝરત મોહમ્મદ સંની આગા અનુ-સાર સર્વે અમાનતો જેની જેની હતી તેને સોંપીને પગે ચાલતાં મદીને ગયાં, જ્યારે તેમના આવવાના સમાચાર હઝરતે મોહમ્મદ સંને પહોંચ્યા ત્યારે તેઓએ કહ્યું કે તેને મ્હારી પાસે લાવો, લોકોએ કહ્યું તેમનાથી અવાય તેમ નથી કેમકે તેમના પગે સુથ ગયા છે. આ સાંભળીને હઝરતે મોહમ્મદ સં પોતે તેમની પાસે ગયા અને તેમને ભેટ્યા. જ્યારે તેઓએ તેમના પગેને સુજેલાં અને લોહી ટપકતાં જોયાં ત્યારે તેમની આંખોમાં ઝળ ઝળીયાં ભરાઇ આવ્યાં, હઝરતે મોહમ્મદ સં પોતાના મોંઢ મુખારકનું પાણી તેમના પગ ઉપર મસ-જ્યું અને ખુદાની દરગાહમાં દોઆ માંગી-તરતજ હઝરતે અલી અંના પગ સાત થઇ ગયા, અને ત્યાર પછી હજી પગોમાં કોઇ પણ પ્રકારનું દુઃખ થયું નહીં.

ધરત્રામી ભાધચારો.

હજરતે મોહમ્મદ સન્ને મદીનામાં આવી ને કામો કાધાં તે. માંનું એક મુસલમાનોમાં ભાધચારો (Brotherhood) બાંધવાનું હતું. પ્રથમ તેઓએ મોહાજર અને અનસાર વચ્ચે ભાધચારો બાંધ્યો, પછી કુરેશીયોમાંથી એકને બીજાનો ભાધ બનાવ્યો. હં અબુમકરને હં ઉમરના, તલહાને ઝેબૈરના, અબુઝરે ગદ્દારીને મિહદાદના ભાધ બનાવ્યા, પરંતુ હજરતે અલી અન્ને કોઇના ભાધ બનાવ્યા નહીં તેથી હજરતે અલીઅં કાંઇ દીક્કગીર થઇ ત્યાંથી ચાલ્યા ગયા... પછી હજરતે મોહમ્મદસન્ને તેમને બોલાવોને કહ્યું કે “જેણે મને પ્રગટકીધો છે તેની મને કસમ છે અરેબર મેં તને નથી રાખ્યો પણ મહારા પોતાના (નફસ) માટે, કે તુ મહારો ભાધ છે, હું તહારાથી ભાધચારો બાંધીશ, અને જેવી રીતે હારૂન મુસા* અન્ને હતાતેવી રીતે તુ મને છે પરંતુ મુજ પછી કોઇ નથી—પૈગમ્બર નથી, અને તુ મહારો ભાધ અને મહારો વારસ છે.”

હજરત અલી અન્ના જનાબે ફાતેમા અં સાથે નીકાહ.

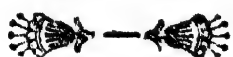
કુરૈશના મોહટા મોહટા અકાબેરો જેવાં કે હજરત અબુમકર

હં મુસા અં અને હં હારૂન બન્ને બ્રાધ્યો તથા બન્ને પૈગમ્બર હતા.

હજરત ઉમર રહીં ઇસા દી ખીજાં ઘણાંઓએ હં મોહમ્મદ સં
પાસે તેમની પુત્રી જનાળે 'શનેમતુઝઝહરા'ના લગાની માંગણી કાઢી
હતી પરંતુ તે હજરતે તેમની માંગણી ન સ્વીકારતાં ખુદના હુકમથી
હજરતે અલી અં ની સાથે પોતાની પુત્રીના નિકાહ કીધા.

* ખદરની લડાઈ.

હજરતે અલી અં મે ૧૬ વર્ષની વયથી કાફિરોની સાથે
જોડાઈ કરવો શરૂ કીધો હતો હીં સં રના રમઝાન માસમાં હં
મોહમ્મદ સં અને કાફિરો વચ્ચે ખદર નાગની જગ્યાએ યુદ્ધ જમ્યું.
આ વખતે હજરતે અલી અં સર્વ મુસલમાનો કરતાં નહાની વયના
હતા. આ ખદરના યુદ્ધમાં કાફિરોમાંના ૭૦ જણ મુસલમાનોના સાથે
માર્યા ગયા જેમાંના અરધો અરધ હજરતે અલી અંમે પોતે એકલે
કતલ કીધા હતા. કાફિરોમાંના શૈતાનો અને હજરતે મોહમ્મદ સં ના
કટ્ટા શત્રુઓ આઝ ઇબ્ને સબહ, હનઝલા, અદી, નૈશીત્ર બિન ખોતાય-
લદ વીગેરેને હજરતે અલીએ ચુંડી ચુંડીને કતલ કીધાં હતાં.

ગઝવએ કોદર,

ઈબ્ને અસીર લખે છે કે હીં ૧ માં કોદરની લડાઈ થઈ. ખની
સલીમે એકઠાં થઈને મદીના ઉપર ચઢી આવવાનો વિચાર કીધો હતો,
હજરતે મોહમ્મદસંને ખચર પડતાંજ તેમના ઉપર હુમલો કર્યો હતો.

ધરનામી વાવટો હજરતે અલી અં ના હાથમાં હતો, તેઓ જઈને
હુંડમાં તેમનાં ઊંટો બકરીયો અને ખીજો ધણો માત્ર લાવ્યા હતા.

ગઝવએ ઓહદ.

હીં સં ૩ માં આ લગાધ થઈ. આ લગાધમાં હજરતે
મોહમ્મદસંના કાકા હજરતે હમઝા શહીદ થયા. આ લગાધમાં પણ
ધરનામી વાવટો હજરતે અલીઅંના હાથમાં હતો, તેઓએ આ લગાધમાં
ધણા ધણા મોહટા નામી લગવેયાઓ અને કાફેરોને કતલ કર્યા જેમની
સંખ્યા બીસ અથવા તેથી વધારે ગણાય છે. આ લગાધમાં હજરતે
અલી અં ને ધણાં ઝખમો વાગ્યાં હતાં. હજરતે અલી અં પોતે
ફરમાવે છે કે જ્યારે મહારા જમણા હાથમાં ઝખમ વાગવાથી વાવટો
પડી ગયો ત્યારે હં મોહમ્મદસંમે ફરમાવ્યું કે તેના ડાબા હાથ-
માં આપો કે તે આ લોક તથા પરલોક (દીન દુન્યા બન્ને)માં
મુકારો અલમખરદાર—વાવટો ઉપાડનાર છે.

અમદુદ્દલાહ ઇબ્ને અબ્માસથી રીવાયત છે કે હજરતે અલી
બદરની લગાધ તથા ખીજી બધી લગાધોમાં હજરતે મોહમ્મદ સં ના
અલમદાર હતા. સોઅલખા ઇબ્ને માલીક કહે છે કે દરેક લગાધમાં
સઅદ ઇબ્ને એબાદ અલમખરદાર થતા પરંતુ જ્યારે લગાધ શરૂ
થતી ત્યારે હજરતે અલી અંને અલમ (વાવટો) આપી દેતા, જેનું
મુળ કારણ એ હતું કે આરબ લોકો લગાધના સમયે અને એક ખીજી

ઉપરના કુમલા વખતે જે માથુસ પેઠ જતાવી નાસે નહીં અને અક્ષમ ફેંકી દે નહીં એવોનેજ અલમ સોંપતા હતા. અને ખરેખર તેવા હજરતેઅલીઅબ્બ હતા.

હીં સં ૩ માં હજરતે અલી અં ને ત્યાં જનામે ફાતેમા અં ના જાન મુખારકથી હજરતે ઈમામે હસન અં અને હીં સં ૪ માં હજરતે ઇમામે હુસયન અં જન્મ પામ્યા. તે હજરતે તેમનાં નામ ખુદના કુકમથી હારા અં ના પુત્રો શમ્સરો શમ્સીર ના નામે ઉપર હસન અને હુસયન રખ્યાં. આ નામેને ગહેલીયતના સમયમાં કોઇ બચતું નહોતું. હજરતે ઇમામે હુસયન અં પોતાની માતાજીના પવિત્ર પેટ મુખારકમાં ૭ માસ રહી જન્મ પામ્યા છે. અને અમાઉ હજરતે ઇસા અં અને કેટલાંકના મત પ્રમાણે હજરતે યહયા અં વિના ખીજે કોઇ એવો દાખલો બનેલો નોંધાયો નથી.

ગઝવએ ખંદક.

હીં સં ૫ માં આ લડાઇ થઇ હતી, કાફરોએ મદીના ઉપર ચઢાઇ કરવાનો વિચાર કીધો હતો. જેથી હજરતે શેહરની આસપાસ ખાખરો ખેદાવી હતી અને તેથી એ ખાખરો એટલે ખંદકની લડાઇ કહેવાય છે. આ લડાઇમાં અમર ખીન અબ્દુલ નામનો લડવૈયો જે હજર લડવૈયાઓની બરાબર ગણાતો હતો તે મેદાનમાં ઉતરી આવ્યો હતો, અને ઘાંટા કાઢી રજઝ બચતો હતો, હજરતે અલી અબ્બ તેના મુકાબલા માટે ગયા હતા, તે લડવૈયાનો મુસલમાનો માં હજરત અલીઅં શીવાય ખીજે કોઇપણ મુકાબલો કરી શકે તેવો

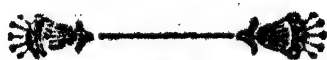
નહતો, તેથી હૃમોહમ્મદસંમે તેવખતે ફરમાવ્યું હતું કે “પુર્ણધસલામ”
પુર્ણ કુર્બાના મુકાબલા માટે નીકળેલ છે.” હજરતે અલીઅંમે
તેના રજઝના જવાબમાં કહ્યું કે “ત્હારાપર અફસોસ કે ત્હારા મુકા-
બલામાં જો માણસ આવે છે કે જે ત્હારો જવાબ દેવામાં ભગારે
લાચાર નથી, ખરેખર તે દેખતો દ્રઢ નિશ્ચયવાળો અને સાંભળીને
મુકિત દેનારો છે. નિસંશય હું તને મારીને તારા માટે ડોશીયોને
રજાવાગીશ, અને રણસંગ્રામમાં તેનું વર્ણન યાકી રહેશે.”

આ સાંભળીને અગરે કહ્યું કે તમે કોણ છો? હજરતે અલી અંમે
કહ્યું હું અલી હજ્ને અળીતાલિમ હૃમોહમ્મદ સં નો ભાઈ અને
જમાઈ છું. અમરે કહ્યું તમારા પિતા મારા મીત્ર હતા તેથી મારો
બાલો તમને ઠાર કરે જો મને સારું લાગતું નથી, હજરતે અલી અંમે
કહ્યું જો વાત મુઝી દે; મેં સાંભળ્યું છે કે તેં એવું વચન આપ્યું
છે કે જે માણસ મારી આગળ ત્રણ તાલો ધરશે તેમાંની એક કમુસ કરીશ
તો હમણાં પણ મારી ત્રણ વાતેમાંની એક કમુસ કર, તેણે કહ્યું
હહો, હજરતે અલી અંમે કહ્યું, પહેલાં તો જો કે તુ કસેમો બણી
મુસલમાન થા, અથવા તુ ત્હારા લશ્કરને લઈને પાછો ચાલ્યો જા.
અમરે કહ્યું પહેલી વાત મને મંજુર નથી, બીજી સંબંધી જો કે જો
હું એમ કરું તો અરબ સ્ત્રીઓ મને મહેણાં મારે અને અમરે લડા-
ઈમાંથી પુઠ ડેરવી નાશી ગયો અને જે લોકોએ તેને સરદાર બનાવ્યો
હતો તે લોકોને નીચું જોવાવ્યું એવાં ગીત ગાય. હજરતે અલી અંમે

હું તો વાત એ કે તું ઘોડા ઉપરથી નીચે ઉતરી મહારી
સાથે કુસ્તી કર; અમરે કહ્યું હું મ્હાગ દોસ્તના પુત્રને કતલ કરવા
આકનો નથી, હજરને અંતી અંમે કહ્યું પગુ હું તને ખુલ્લની કસમ
કતલ કરવા ચાહું, આ સાંભળી તેયુસ્સેયછ તરતજ ઘેડા ઉપરથી નીચે
ઉતરી આગ્યો અને વાર કરવા શરૂ કર્યો. હજરને અલી અં અને
તેની વચ્ચે ઘણા લાંબા વખત સુધી અટાપટા થતા રહ્યા, અમરે
કોધાયમાન થઈ હજરના માથા ઉપર તલવાર મારી જે ઢાલને કાપીને
માથા મુજારકમાં ઉતરી પડી, તે હજરને તેના ઉપર અમામો મજબુત
ખાંધી લડાઈ શરૂ કાંધી અને આખરે અમરના પગ કાપી તેને ફેંકી
તેની છતી ઉપર ચઢી તેનું મથું કાપી નાંખ્યું. પછી તેનો પુત્ર જે
પાસે હતો તેના ઉપર હમલો કરી તેને પણ કાપી નાંખ્યો, અને પછી
તરતજ હજરને મોહમ્મદ સં ની શેવામાં હાજર થયા. તે વખતે
તેમના માથામાંથી લોહી વહેતું હતું—હજરને તે જોઈને ફરમાવ્યું કે—
કંટકો અંલીયન, લે મમરુખ અખ્દેવદ અફઝલો મિન્એખાદતિ
સ્સકલૈન. એટલે અલી અં નું અમર હતને અખ્દેવદને કતલ
કરવાનું કામ જતાત અને ઇનસાનોની ઇલાહી (બકિત) કરતાં વધારે
શ્રેષ્ઠ (અફઝલ) છે.

જ્યારે અમરના કતલ થવાના સમાચાર તેની જોઈને મળ્યા
ત્યારે તેણીએ પુછ્યું કે અમરને કોણે કતલ કર્યો ? લોકોએ કહ્યું કે
અંલી ઇબને અખ્માતાલિએ, તેણીએ કહ્યું “અમર બિન અખ્દેવદને
કતલ કરનાર અંલી શીવાય બીજો કોઈ હોત તો હમેશાં હું તેનામટે
રડત અને પીડાપ કરત, પરંતું તેને કતલ કરનાર એમાલુમ છે
કે જેના સંબંધમાં કોઈ એવું અથવા ખબરી નથી અને તે હમેશાથી
શેહરનો સરદાર કહેવાયો છે.”

સધનાં અતિદાસ લખનારા એ વિશે એકમત છે કે ખંદકની લડાઈમાં હજરતે અલી અં શીવાય ખીજ દોષની તલવાર નીકળી નથી. અમર જેવા સરદારના કતલ થવાથી કાફિરોની હિમ્મતો ઘુટી ગઈ અને તેઓ વીલા ગોઠે પાછા ફર્યા.

જે ખેખર.

હીં સં ૬ માં ખેખરની લડાઈ થઈ. આ વખતે હજરતે અલી અંની વય એકત્રીસ વર્ષની હતી. અબુમોહમ્મદ બિન હરશામ “સીગતુન્નખુ-લાદ”માં સલમા બિતુલ અકુઅથી હદીસ લખે છે કે” અમે હં મોહમ્મદ સં ની સાથે ખેખરની તરફ ચાલ્યા, તે વખતે મહારા કાકા આમીર નાથે પ્રમાણે રજા લાણતા હતા—“જો ખુદા અમને સત્ય માર્ગ ન દેખાડત તો અમે ન નમાઝ પઢત ન રોઝા રાખત; અમે તહારી કૃપાવડે તહારીજ રહાય માંગીએ છીએ, જ્યારે અમે શત્રુઓની સામે જઈએ ત્યારે તું અમારા પગ ઠે રાખજે, અને તું અમોને શાંતી દેજે ! આ સાંભળીને હજરતે મોહમ્મદ સં મે ફરમાવ્યું કે આ કાણુ બોલે છે? સાર્થાઓએ કહ્યું કે આમીર છે, હજરતે ફરમાવ્યું હે ! આ-મીર ખુદા તહારી મગફિરત કરે (એટલે તહાઈ મોક્ષ થાય) હજરતે મોહ-મ્મદ સં જેના માટે ખાસ મગફિરતની આવી રીતે દોઆ ફરમાવતા તે ખચીત શહીદ થતો, હજરતે ઉમરે રહીં કહ્યું યા ! મોહમ્મદ સં ! અમને પણ આ દોઆમાં દાખલ કર્યા હોત ! જ્યારે અમે ખેખરના કીલ્લા પાસે પહોંચ્યા ત્યારે અરહુમ્મ યહુદી મહાર નીકળ્યો અને તલવારને ફેરવતો ફેરવતો બોલ્યો કે—“આખું ખેખર મારું છે

કે હું મરહુમ છું, લગાઇનાં હથીયારો કેમ વાપરવાં તેનો ધણેજ અતુભવી અને બહાદુર છું” મહારા ઠાઠા આમિર તેના મુકાબલામાં ગયા અને બોલ્યા કે “આખું ખેખર જાણે છે કે હું આમિર છું” લગાઇનાં હથીયારો વાપરવામાં કુશળ અને બહાદુર છું અર્થાત—બન્નેમાં કપાકપી શર થઇ, મરહુમની તલવાર આમિરના ધોડાને વાગી તેથી તે એટલો ઉછળવા લાગ્યો કે આમિર પડતાં પડતાં રહી ગયા, અને એવામાં આમીરની પોતાની તલવાર તેમની ધોરી નસ ઉપર પડી અને તેથી તેઓ બેશુદ્ધ થઇ ભોંય ઉપર પડ્યા. અને શહીદ થયાં. પછી હજરતે મોહમ્મદ સંમે ઇસ્લામી વાવટો (અલમ) હજરતે અયુબકર રહીં ને આપી લડવા મોકલ્યા પરંતુ તેઓ તે મજબુત કીલ્લાને ફતેહ કરી શક્યા નહીં. બીજે દીને હજરતે ઉમર રહીં વાવટો લઇ લડવા ગયા પરંતુ તેઓ પણ ફતેહ પામ્યા વિના પાછા આવ્યા...તેથી હજરતે મોહમ્મદ સંમે ફરમાવ્યું “કાલે હું એક એવા માણસને અલમ—વાવટો આપીશ કે જે અલ્લાહ અને અલ્લાહના રસુલને દોસ્ત રાખે છે.” આથી સર્વે માણસો, અલમ કોને મળશે એ સંબંધે વિચારમાં પડી ગયા હજરતે મને હજરતે અલી અં ને બોલાવી લાવવાની આજ્ઞા કીધી. હજરતે અલી અંની આ વખતે આંખો દુઃખતી હતી અને તેઓ લસ્કરમાં નહતાં પરંતુ લસ્કરીયોનો ખોરાક દળવા ધંટીએ બેસ હતા...તેઓને હું બોલાવી ગયો હજરતે પોતાના મોહતુ પાણી તેમની આંખો ઉપર ચોવ્યું એટલે તેઓ સારા થઇ ગયાં. હજરત અલી ફરમાવે છે કે ત્યાર પછી મને કહી સરદી અથવા ગરમીએ અસર કીધી નથી તેમજ ન મહારી આંખો દુઃખવા આવી છે.....હજરતે મોહમ્મદ સંમે તેમને અલમ

આપ્યો.....મરહુમ બીજીવાર કીલ્લાની બહાર નીકળ્યો અને ગર્વપૂર્વક કેટલાક શેઅર (કાબ્ય)બોલ્યો—હઝરતે અલીએ તેનો નીચે મુજબ જવાબ વાળ્યો—“મહારી માતાજીએ મહારૂં નામ હુથફર^૧ પાડ્યું છે, શુરવિરતાના વનનું વિકાળ પ્રાણી છું, મહારા ઉભયદંડ (અન્ને બાજુ)પુષ્ટઅને મહારી ડોક સખત છે, બયાનક વિકાળ આકૃતિનો વનરાજ (જંગલનો શેર) છું, શુંમશેરના મોહટા માપથી તમને માપીશ, તમને એક એવી ધા મારીશ કે જેથી તમારી પીઠના દુકડે દુકડા થઇ જશે, બાલાને મજામુતીથી ભોંયમાં ગાડું છું, શમશેરથી કફિરોની ગરદનો કાપુ છું. માનવંતી કૌમના શુરમાં બરપુર નવજવાનનો ધા છે, એટલા માટે કે તેઓ સલ (હક)ને લજે છે અને હલકાઇ તથા અસલને પકડેછે, હું તમારામાંથી સાત અથવા આઠ જણાઓને ઠાર કરીશ જેઓ સર્વે દુષ્ટમાં દુષ્ટ અને પાપીમાં પાપી છે. આ સાંભળતાંજ તે મરહુમ પહેલવાન કોધાગ્નીથી રાતોચોળ બની ગયો અને તત્તવાર ઉગામી હઝરતે અલી પર વાર કરવા ગયો પરંતુ એટલામાં તો હઝરતે અલી અંમે એવી ત્વરાથી તેના ગાથા ઉપર પોતાની તલ્લવાર મારી કે તે તેની લોખંડની ટોપીને ચીરી તેને તથા તેના ઘોડાને કાપતી નીચે ઉતરી પડી. અને તેનાં બે ફાડ્યાં થઇ ગયાં^૨ હઝરતે અલી અંમની તલ્લવાર તેના માથાની લોખંડની ટોપી ઉપર એવા તો જોમથી પડી કે તેનો ઝણકારો લશ્કરમાં સંભળાયો હતો. “સલમા” કહે છે કે હું

૧—વિકાળ વાઘ.

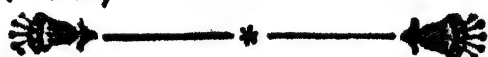
૨—હઝરતે અલી અં ની તલ્લવારમાં એવો કાઠ રુણ હતો કે જેના ઉપર પડતી તેનાં બરાબર બે ફાડ્યાં કરી નાંખતી.

હઝરતે અલી અ. ની પછળ પાછળ જતો હતો તેઓએ “હમુસ” નામના કીસ્લાની પાસે જઈ પોતાનો બાલો ખોડ્યો. એક યહુદીએ કીસ્લા ઉપર ચઢીને પુછ્યું કે તું કોણ છે? હઝરતે ફરમાવ્યું હું અલીહખને અખીતાલીબ છું. યહુદીએ કહ્યું ખુદની કસમ, તમે વિજય-ફતેહ પામશો, ખુદાએ મુસા અ. ઉપર પોતાની વાણી (કલામ) જુદી ઉતારી નથી*... એટલામાં એક યહુદીએ નીકળીને આપના હાથ ઉપર વાર કર્યો, તેઓએ તરતજ હાલ ફેંકી દીધી કીસ્લાના દરવાજાને હાથાડી હાલની જગ્યાએ પકડી લાવું શરૂ કર્યું અને જેટલા યહુદીઓ હાડવા હતા તે સર્વેને કતલ કરી નાંખ્યા અને જ્યારે કીસ્લાને સર કરી લીધો ત્યારે તેઓ તે દરવાજાને પીઠ ઉપર અથવા હાથ ઉપર ઉઘડીને ખાઈમાં ઉભા રહ્યા, જેના ઉપર યમને સર્વે મુસલમાન લશ્કર-રીયો કીસ્મામાં દાખલ થયાં, બહા ! શું હૈદરી ગળ !! કે આખા દરવાજાને ઊંચકી મુસલમાનો મારે પુત્ર ગતાવી દીધો ! જાગિર છખને સમરા કહે છે કે તે પછી જમે ચાળીસ જણાઓએ તે દરવાજા ઉઘડવાની મેહનત કીધી હતી પણ ઉંચકી શકાયો નહતો. અને કનઝુલ આમ્માલના લખનાર કહે છે કે આ હદીસ ધણીજ સહીદ છે, ખાજી રીવાયતમાં છે કે સાઠ માણસોએ તેને ફેરવવાની મેહનત કીધી હતી પણ વ્યર્થ ગઈ હતી..... પછી તે હઝરત યહુદીઓના સરદાર હય કખને અખતબની પુત્રીને પકડી લાવ્યા, હઝરતે મોહમ્મદ સ. મે તેણીને એક સહાખી (શિષ્ય)ને સોંપી; પરંતુ તે યુવતીએ રડીને કહ્યું કે હું

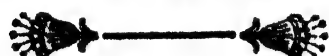
* હઝરતે મુસા અ. ઉપર ઉતારેલી તવરાતમાં કહેવામાં આ-વેલું છે કે ખેઅરફા કીસ્લાને અખી છખને અખીતાલીબ પ્રતેહ કરશે, તેથી તે યહુદીએ એ મુજબ કહ્યું.

ખાદ્યાહની પુત્રી છું મ્હારી સાથે એમ વર્તવું જોઈએ નહીં જોયા હજરને મોહમ્મદ સં. મે તેણીને પોતાની ખીખીયોમાં દાખલ કરી તેનું મન રાખ્યું.

આ લડાઈમાં હજરત અલી અં એવી બહાદુરીથી લડયા હતા કે શીરીસ્તાઓ બેલી ઉઠ્યા હતા—લાફતા હલ્લા અમ્ની લા સયફ હલ્લા કુલફકાર (અલી વિના વિજય નથી અને કુલફકાર વીના કોઈ તત્ત્વવાર નથી)

આયએ મુખાહલા.

આ દીવસોમાં નજરાનના કેટલાક ખ્રીસ્તીયોએ હજરતે મોહમ્મદ સં. ને પુછ્યું કે તમે ઇસુખ્રીસ્ત સંજમી થું કહો છો? હજરતે ફરમાવ્યું તે ખુદાનો શેવક (બંદો) અને તેનો પાક કલેમો (પવિત્ર શબ્દ) છે. ખ્રીસ્તીયોએ કહ્યું નહીં તેનો ખુદા છે તેને તમે શેવક કહો છો? તેઓ પિતા વિના જન્મ પામ્યા છે, જ્યાં સુધી તમે તેમને “ખુદાનો પુત્ર” કહેશો નહીં સાંસુધી અમે તમારાથી ખુશ થઈશું નહીં ...આ ઉપરથી ખુદાએ હજરત મોહમ્મદ સં. ઉપર મોખાહલાની આયત ઉતારી કે “ખરેખર જે લોકો એમ કહે છે કે મરિયમનો દી. કરો મસીહ (ઇસુ) ખુદા છે તે લોકો કાફર થઈ ગયા; હો રસુલ ! જે માણસ ત્હારી સાથે ઇલ્મ (જ્ઞાન) આવ્યા પછી ઝગડો કરે તેને કહે કે આવો આપણે, અમારા બેટાઓ અને તમારા બેટાઓને,

* ઇખ્તુલાહ. જ હજરતે ઇમામે હસન અને હજરતે ઇમામે હસન અં.

અમારી સ્ત્રીઓ* અને તમારી સ્ત્રીઓ અને અમારા પ્રાણ (નફસ) અને તમારા પ્રાણને બોલાવીને પછી દોઆ (પ્રાર્થના) કરીએ અને જુદાઓને ખુદાનો શ્રાપ દઇએ," આવી આજ્ઞા થવાથી હજરતે મોહમ્મદ સં મે ખ્રિસ્તીઓને મોખાહલા માટે બોલાવ્યા. તેઓ સવારનો દિવાયદો કરી ગયા. હજરત ખીજે દીને સવારે હજરતે અલી, હજરતે ફાતેમા, હજરતે હસન અને હજરતે હુસયન અં ને લઇને ખ્રિસ્તીઓના મુકાબલામાં ગયા. અલકંક નામના ખ્રિસ્તીએ આ સાહેબોને જોઇને કહ્યું કે ખુદાની કુસમ હું આ લોકોના રહેરાઓને જોગિંધુ કે જો તેઓ પર્વત પોતાની જગ્યાએથી ખસી જાય એવી દોઆ માગે તો તે પણ કપુલ થાય માટે તેમની સાથે આપણે મુખાહલો કરવો જોઇએ નહીં, નહીં તો તેમના શ્રાપથી પૃથ્વી ઉપર કાંઈ ખ્રિસ્તી જીવતો રહેશે નહીં.....પછી તે અલકંક હજરતની શેવામાં હાજર થઇ મુખાહલાનો ઇન્કાર કરી ગયો.....હજરતે તે વખતે દુઆ કીધી કે "હુ ! ખુદાતઆલા આ મહારી અહલેબૈત છે."

* જનાબે શતેમત ઝુંદરા અં —હજરતે અલી અં છે.

આ આયતમાં ખુદાએ હજરતે અલી અં ને, પોતાના પ્યારા પૈગમ્બર હં મોહમ્મદ સં ના પ્રાણ નફસ ગણેલ છે.

આયએ તતહીર.

પ્રમામ અહમદ મુસલીમ અને તીરમીઝી જનાબે આયશા રદીં થી રીવાયત કરે છે કે એક દહાડો હજરતે મોહમ્મદ સં એક હાજી

વાળ વાળી ધાળળી જેમાં ધારીયો પડેલી હતી, ઝોઢીને બાહેર પધાર્યા, ઝોટલામાં હઝરતે હસનેન અને હઝરતે ફાતેગા અને હઝરતે અલોઅં આવી પહોંચ્યા, તેઓને ધાળળીમાં લઇને તેઓ આયએ તતહીર પઢ્યા કે જેમાં ખુદા ફરમાવે છે કે—બીજી કાંઈ નથી પણ તહકીકકે ખુદાએ મરાહો કર્યો કે તમે અહલેબૈતથી તમામ ગુનાહ વીં ખરાબ બાળતો દુર કરૂં અને તમેને પાક કરે જે પાક કરવાનો હક છે.

આ આયતના આધારે એ પાંચ સહેજો પાક પાકીઝા અને મઅસુમ ગણાય છે અને તેથીજ “પંજેતનેપાક” કહેવાય છે, અને ઈનાય હુસયન અં ની આલાદના નવ ઇમામે થયા તેઓ પણ એમાંજ દાખલ છે, અને એ ૧૪ માઅસુમ (ગુનાહથી પાક) કહેવાય છે.

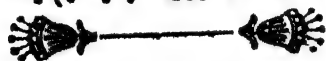

તથુક.

તે પંજી હઝરતે મોહમ્મદસં મે તથુક તરફ જવાનો નિશ્ચય કીધો તેઓએ હઝરતેં અલી અં ને શરમાચું કે “મદીનાની સ્થાતિ એવી છે કે તમારે અથવા મ્હારે બેમાંથી એકને અહીં રહેવું જોઈએ.”

◆ ઉપરની આયએ મુબાહુલા તેમજ આ આયએ તતહીર અને બીજી કેટલીક અહલેબૈત અં ના ફઝાએલની આયતોની તદ્દસીર ખુલાસાથી વાંચવી હોય તો રાહુનજાતના અધીપતી હાજી મુલામઅલી હાજી ઇસમાઇલે તાલીફ કરેલી ગુજરાતી મ્હંદાટી ફુરઆને શંરીફની તદ્દસીર અનવારુલ બયાનમાં જુઓ.

.....પછી હજરતે મોહમ્મદ સં હજરતે અલી અં ને પોતાના પ્રતિનિધી—ખત્રીફા તરીકે મદીનામાં મુકતા ગયા.....હજરતે મોહમ્મદ સં ના મદીના છોડવા પછી લોકો માંહોમાંહી કહેતા લાગ્યા કે હજરત મોહમ્મદ સંને હજરતે અલીઅંથી કાંઈ માહું લાગ્યું હશે તેથી તેમને અહીં મુકી ગયા છે, આ વાત હજરતે અલી અંને કાને પડવાથી તેઓ તરત હજરતે મોહમ્મદ સંને જઈ મળ્યા, હજરતે પુછ્યું હે ! અલી અહીં કેમ આવ્યા? તેમણે કહ્યું લોકો આવી આવી વાતો કરે છે હજરતે મોહમ્મદ સં હંશીને ફરમાવ્યું કે “ હે ! અલી મુસાની પાસે જોવી હાફ્તની પદવી હતી તેવી પદવી ત્હારી મ્હારી પાસે છે એથી તું થું રાજ નથી ? પરંતુ મ્હારી પછી નથી નથી ”..... હજરતે અલી અંમે અરજ કીધી હું દેવાદાર થઈ ગયો છું, મ્હારો વીચાર એવો છે કે જેહાદમાં આવી લુટના માલમાંથી ભાગ પામું અને મ્હાડું દેવું વાળું. હજરતે ફરમાવ્યું હે ! અલી તમે મદીને જાઓ તમને મ્હારા ખરાબર ભાગ મળશે.

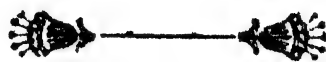

સુરએ ખરાઅત.

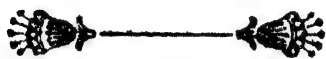

જ્યારે હજરતે મોહમ્મદ સં તપુકથી પાછા આવ્યાં ત્યારે કુરં આનમાંના ખરાઅતના સુરાની શરૂઆતની ૪૦ આયતો આળીસ માં જુસો સહીત હજરતે અખુબકર રહીને આપીને મક્કાની તરફ મોકલ્યા કે મુશરીફને હજની મોસમમાં સંભળાવે, હંઅખામકર રવાના થયા, તે પછી જીખરધલે આવીને અરજ કરી કે ખુદા ફરમાવે છે કે “ આ સુરા ક્રીઈ પર્સોયાડી શકતુ નથી પણ તું અથવા જે તારાથી હોય તે, ” આ હુકમ થવાથી હજરતે રસૂલેખુદાએ હજરતે અલી અંને તેમની

માછળ રવાના કાઢ્યા અને કહ્યું કે હું અચ્ચુપકર રહીં જ્યાં હોય ત્યાં તેમની પાસેથી બરાતનો સુરો લઈ તમે જઈ મક્કા-વળાને સંભળાવો.....હજરતે અહીં હજફામાં તેમને જઈ મળ્યા અને તેમની પાસેથી તે સુરો લઈ મક્કામાં જઈ મક્કા વાશીયોને સંભળાવ્યો.

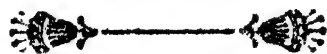
બચઅને રીઝવાન.

હીં સં ૯ માં હજરતે રસુલે ખુદા સં મકકે જવા નીકળ્યા, રસ્તામાં હજરતને સમાચાર મળ્યા કે કાફિરોએ મુસલમાનોને મક્કામાં નહીં જવા દેવાના પક્કા કરાર અને નિશ્ચય કાઢ્યા છે. આ ઉપરથી હજરતે તેમની તરફ હજરતે ઉસમાન રહીં ને એલચી તરીકે મોકલ્યા કાફિરોએ તેમને હૈદ કરી લીધા અને અહીં મુસલમાનોમાં એવી અફવાઓ ઉડી કે તેમને શહીદ કરી નાંખ્યા, આ ઉપરથી હજરતે એક ઝાંડી નીચે પોતાના સર્વે સાથીયેથી લડવા સંબંધે બેઅત લીધી. જે બેઅને રીઝવાનના નામથી પ્રસિદ્ધ છે.

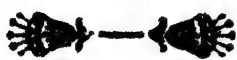

હાદખીયાહતું સુલાહનામું.

જ્યારે કાફિરોને એક સમાચાર મળ્યા કે હજરતે બેઅત લીધી છે ત્યારે તેઓ મુસલમાનો સાથે, તેઓ (મુસલમાનો) આ વરસે મદીને પાછા જાય અને આવતા વર્ષે મકકે આવે, એવી ચરતે સલાહ કરવા

તેવાર થયા, હજરતે તે સરત મંજુર કરી હજરતે અલી અંને સુલાહનામું લખવા હુકમ આપ્યો. જે હોદ્દાગીયાતું સુલાહનામું કહેવાય છે. ત્યારે હજરતે અલી અંમે આ પ્રમાણે લખ્યું કે “આ સુલાહનામું મોહમ્મદ રસુલુલ્લાહ તરફથી છે” ત્યારે સહલ છાને અમર બોલ્યો કે હે ! મોહમ્મદ ! જે અમે તમને રસુલુલ્લાહ (ખુદાના પૈગમ્બર) માનતા હોત તો તમારી સાથે શમાટે લડત? માટે એ શબ્દ કાઢી નાંખો. હજરત અલી અંમે ફરમાવ્યું હું કદી પણ એને છેડી નાંખીશ નહીં. હજરતે ફરમાવ્યું હે ! અલી એ શબ્દ ક્યાં છે મને દેખાડો, પછી હજરતે પોતે તેને કાઢી નાંખી ફરમાવ્યું કે હે ! અલી થોડાજ વખતમાં તમારી સાથે પણ એવી રીતે વર્તવામાં આવશે, અને તમને પણ એવીજ ફરજ પડશે. હજરત મોહમ્મદ સં ની આ બિખવાણી સીફુદ્દીનની લડાઇમાં સાચી પડી જે વિશે આમજ વર્ણન આવશે.

મકકાની ચઢાઈ.

પછી હજરત હીં સં ૧૦ માં મકકે મહામોહટી જાહો જલાલીથી જઇ પહોંચ્યા, અને હજરતે અલી અં ને કઅબામાં આવેલી સર્વે મુર્તીઓ ત્રોડી પાડવાનો હુકમ આપ્યો, હજરતે અલી અંમે સર્વે મુર્તીઓનો નાશ કીધો. આએજ વર્ષમાં હુવાઝન અથવા હોનૈનની લડાઇ થઇ હતી અને તેમાં પણ હજરતે અલી અં મેંજ શત્રુએના મહાશ્વરત છાને મારી કાપી વિખેરી નાંખેલું હતું.

હ૦ અલી અ૦ નું ચમને જવું.

તે પછી હજરતે મોહમ્મદ સ૦ મે ખાલિદ બિન વલીદને ચમ-
નના ભોકાને મુસલમાન બનાવવા મોકલ્યો; ખાલિદ ત્યાં છ મહોના
મુધી ઇસ્લામનો ખોધ કરતો રહ્યો. પણ કોઈ મુસલમાન થયું નહીં;
તેથી હજરતે મોહમ્મદ સ૦ મે હજરતે અલી અ૦ ને મોકલ્યા. હજ-
રતે અલી અ૦મે ત્યાં પહોંચતાંજ ઇસ્લામનો ખોધ શરૂ કર્યો, અને
જેવો ખોધ શરૂ કરવો હતો તેવોજ તેણે એવો અસર કર્યો કે
બની ઝે.બૈદના ભોકા શીરાય બીજાં સર્વ ચમની ભોકાએ ઇસ્લામ
ધર્મ કબુલ કર્યો, હજરતે મોહમ્મદ સ૦મે ઇસ્લામની આડે આવતાં
ચમની ભોકા સાથે લડવાની આજ્ઞા આપી, હજરતે અલી અ૦ મે
લડાઈ લડી બની ઝે.બૈદના ભોકાને હરાવ્યા, અને તેમનાં બાવડી છો-
કરાંઓને કેદ કરી લીધાં. પછી બ્યારે હજરતે અલી અ૦ મે લુટતો
માત્ર લશ્કરીયોમાં વહેંચ્યો. ત્યારે 'ખુમ્સ'માં એક લોંડી હતી તે
હજરતે અલી અ૦ ના ભાગમાં આવી, આ બાબત ખાલીદ બિન
વલીદ વી૦ ને ઠીક લાગી નહીં.

ખાલિદ બિન વલીદ અને ખરેદતુલ્લ અસલમી અને બીજાં ઘણાં
જણાઓ હજરત અલી અ૦ પ્રયે પ્રથમથી ઈર્ષા તથા શત્રુત્વ ધરાવતા
હતાં. ઇસ્લામના આગ્ર મહાન સ્થાયક અને હીમાયતી પ્રયે તેઓ
જે આવી લાગણી ધરાવતા હતા તેનું મુજ કાસ્તુ હજરત અલી અ૦
ના હાથથી ઇસ્લામની ખાતર લડતાં, ઘણાંખરાંઓના સમાંવહાલાંઓ
માર્ગે મર્યા હતા, અને વળી હજરતે અલી અ૦ ને ખુદ તથા તેના

રોમ મોહમ્મદ સં તરફથી વારંવાર જે માન મળતું અને તેમની જે મહત્વતા (ફઝીલતો) વર્ણન થતી અને તેમને વારંવાર અને વખતો વખત સમગ્ર મુસલમાનો કરતાં જે શ્રેષ્ઠ અને સમગ્ર મુસલમાનોના સરદાર ગણવામાં આવતા તે, અરબની ભુમી ઉપર વસ્તાં લોકોના દેવિ, ખુન્નસ અને કીના બરેલા સ્વભાવ (કે જેને ઇસ્લામમાં દાખલ થઈ લજી દેવાના પ્રયત્નો કરતાં વધારે વખત લાગ્યો નહતો) ને રચતું આવતું નહીં, અને વળી કેટલાંકને કે જેઓ ઇસ્લામની પહેલાં સર્વોપરી પદ ભોગવતાં, તેઓને હજરત મોહમ્મદ સં ની તાબેદારી કરવા ઉપરાંત હજરતે અલ્લી અં ની તાબેદારી કરવી પડતી તે ગમતું નહીં, એ હતું.

આલિદ બિન વક્કીદે આ વખતે હજરતે અલ્લી અં મે પોતાના ભાગમાં જે લૌંડી લીધી હતી તે સંબંધી એક ફરીયાદી લખી ખુર્રા મારફત હજરતે મોહમ્મદ સં ને મોકલાવી. જ્યારે તે ફરીયાદીપત્ર હજરતને પહોંચ્યો ત્યારે તેમનો ચહેરો ક્રોધથી રાતો ચોળ ખની ગયો, હજરતે ફરમાવ્યું હે ખુરીદા ! શું તું હજરત અલ્લી અં સાથે શત્રુવટ રાખે છે? ખુરીદાએ કહ્યું મને તો આલિદે પત્ર લઈ મોકલેલ છે અને જે બન્યું છે તે મેં બયાન કીધું છે, હજરતે ફરમાવ્યું મહારી બાદ અલ્લી તમારો વક્કી (આકા અને મૌલા) છે.

અર્થાંત—જ્યારે હજરતે અલ્લી અં પોતાના હસ્કરને લઈ હજરતે મોહમ્મદ સં ની શેવામાં ગયા ત્યારે ધણા લોકો હજરતે અલ્લી અં વિશે બડબડાટ કરવા લાગ્યા, હજરતે મોહમ્મદ સં મે ફરમાવ્યું

“હે’ લોકો અલી સંબંધી બડબડાટ નકરે તે ખુદાની વાત અને ખુદાની વાટમાં સખત છે”^૧

હઝરતે અલી અં ખલીફા નીમાયા.

હં મેહમ્મદ સં સારી પેઠે ગણતા હતા કે ધણા મુસલમાનો અલી અં થી ખુશ નથી, આ વખતે હઝરત મક્કામાં હેલી હજે હતાં, જ્યારે તેઓ હેલી હજ બજાવી મદીને આવવા નીકળ્યા અને ગદીરે ખુમ^૨ નામની જગ્યાએ પહોંચ્યા ત્યારે ખુદાની તરફથી તેઓ ઉપર કુરઆને શરીફના સુરએ માએદની ૧૭ મી આયત ‘યા અરયોહર રસુલો બદિલગ’^૩ (તે હેલેસુધી) ઉતરી આવી અને તેનો તરજુમો નીચે મુજબ.

૧—ખરેખર હઝરતે અલી અં ખુદાની અને તેના રસુલની આજ્ઞા અને ખુશીની તાગેદારી કરતાં કોઈની પણ મુશ્વત કે શરમ રાખતા નહીં જે ‘થવાતુ’ હોય તે થાય પણ ખુદાની ખુશી અને આજ્ઞા મુજબ વર્તવું એ એમનો ખાસ નિયમ હતો.

૨—જે મક્કા અને મદીના વચ્ચે છે.

૩—રાહેનગતના અધીપતીએ કુરઆને શરીફની શુન્નતો તફસીર અનવાફૂલ બયાનમાં આ આયતની તફસીર ખુલાસા સાથે શીઆહ અને સુન્નત જમાતની મોઅતબર તફસીરો અને કીતાબોન્ન હવાલાથી લખેલ છે.

“અમે રમુલ તારા રમ તરફથી જે ચીજ નાઝીલ કરવામાં આવી તે પહોંચાડી આપ, અને અમર એ (કુકમ) નહીં પહોંચાડીશ તો (એવું થશે કે) તેં તેની પેગમખરી પહોંચાડી નહીં, અને અસ્લાહ તને લોકો (ના તોફાન) થી બચાવશે, ખરેખર ખુદ કાફર કૈમને હીલાયત કરતો નથી.”

શીઆહની તમામ અને મુન્નત જમાતની ધણી લાફસીર લખનારાઓ એકમતે લખે છે કે આ આયતમાં ખુદાએ હઝરત મોહમ્મદ સં ને પોતાની બાઅદ હઝરતે અલી અં ને તાકોદે ખલાફે નીમવાની અને તેમ કરતાં કોઈથી પણ નહીં ડરવાની આજ્ઞા આપી છે.

આ આયત નાઝીલ થતાંજ હઝરતે તેજ જગ્યાએ આમળ પાછળના સર્વે લોકોને એકઠાં કીધાં અને તે જગ્યાને કાંઠા વીંચી સ્વચ્છ કસવરાવ્યું અને પોતે ત્યાં જોહરની નમાઝ પઢ્યા અને પછી ઉંટોના કળવાનો મીઝર (સીંહાસન) બનાવી તે ઉપર હઝરતે અલી અં ને લખ ચઢ્યા, પહેલાં ખુદાનાં વખાણ અને તેની કૃપા સંબંધી એક લંબાણુ યુક્ત બંધણુ આપ્યું (પુત્રો બધ્યા) અને પછી ફરમાવ્યું કે હે ! લોકો મને યોગ્ય વખતમાં ખુદાની તરફ બોલાવવામાં આવશે, અને હું ખુદાનું આમંત્રણ (દાઅવત) કબુલ કરીશ, માટે જ્યારે ક્યામતના દિવસે ખુદા મને પુછશે અને તમને પણ પુછશે કે મેં ખુદાનો સંદેશો તમને પહોંચાડ્યો છે કે નહીં ત્યારે તમે શું કહેશો?લોકોએ કહ્યું અમે કહીશું કે આપે ખુદાનો સંદેશો પહોંચાડ્યો છે, અને તે વીરો ધણી તનતોડ મેહનત કીધી છે અને જેવો જોઈએ તેવો પુરુષ બોધ (નસીહત) કર્યો છે, ખુદા આપને નેક બદલે આપે.

હજરતે હરમાવ્યું કે, એકજ ખુદા શીવાય બીજો કોઈ પુન્ય-
મઅખુદ નથી, મોહમ્મદ (સં) તેનો પેશગર અને શેવક-મંદો છે,
સ્વર્ગે—(બન્નત) અને નર્ક—(દોઝખ) સત્ય છે, મૃત્યુ પછી જીવતાં
અધ ઉઠવું અને કયમત આવનારી છે એ સંબંધી શું તમે સાક્ષી
આપતા નથી ?

સર્વે જુથાઓએ કહ્યું યા રસુલલ્લાહ ! તમારા ઉપર ખુદાની
સલવાત એટલે કૃપા હોજો, એ સર્વે સંબંધી અમે સાક્ષી આપીએ
છીએ, હજરતે હરમાવ્યું હે ! ખુદા ! આ લોકોની સાક્ષી અને એક-
રાસનો વું સાક્ષી રહેજો... પછી હજરતે હરમાવ્યું “શું હું તમરા પ્રાણો
(નફસો) કરતાં અવલા એટલે શ્રેષ્ઠ નથી? સર્વેએ કહ્યું શ્રેષ્ઠ છે આપે
હરમાવ્યું “ખરેખર ખુદા મ્હારો મવલા (સરદાર) છે, અને હું મો-
અમેનીનનો મવલા છું, તો જાણો કે જેનો હું મવલા છું તેનો અલી
મવલા છે.....છલાદી.

(વિશેષ સહેનખાના અધીપતી હાજી મુન્નામઅઝી સાહેબની
અમેલી હુંદીકંએ શીઆમાં ૫૯ ૧૦૯ માં વાંચો.)

પછી હજરતે મોહમ્મદ સં મે હજરતે અલી અં ને એટલા
ઉંચા કીધા કે આપની બગલની સફેદી દેખાઈ અને હરમાવ્યું કે
આને જોઈ લ્યો, અને ઓળખી લ્યો ! આએજ અલી ઇબ્ને અબી-
તાલિબ છે મ્હારી બાદ મ્હારો વસી અને મ્હારો ખલીફા છે. પછી
આપે હરમાવ્યું “હું ખુદા જે અલીનો મિત્ર (દોસ્ત) હોય
તેનો વું મિત્ર થા, અને જે અલીનો શત્રુ હોય તેનો વું
શત્રુ થા.”

પછી હજરતે ત્યાં એક તંબુ ઉભો કરવાની અને પછી હજરતે અક્ષીને અમીરસ મોઅમેનીન (મોઅમેનીનના સરદાર) કહીને સલામ કરવાની આજ્ઞા આપી. ત્રયુ દીવસ મુઘી અરડામો હજરતના હાથ ઉપર બેસત કરતા અને મુઆરક્યાદી આપતા રહ્યા. લખે છે કે મદીરેમુગમાં હજરતે અક્ષી અં ને સર્વથી પહેલાં અમીરસ મોઅમેનીન' કહી જેણે સલામ કરી મુઆરક્યાદ આપી અને તેઓના હાથ ઉપર ત્રય અત કીધી તે હજરતે ઉમર રદીં હતા. અને પછી હજરતે અબુમકર રદીં ઇલાદી.

હજરતે અક્ષી અં ને ખસીફા નીમવાની આ કીયા વખતે જુદા જુદા ગામોના અસખ્ય માણસો હાજર હતાં.

પછી હજરત મદીને આવ્યા-જ્યાં થોડા દહાડા પછી તેઓ માંદા થયા.....જ્યારે તેઓનો અંતકાળ નજીક આવ્યો ત્યારે તેઓએ જનામે આપશા રદીં ને ફરમાવ્યું કે મહારા હખીખ (મિત્ર)ને જોલાવો. જનામે આપશા કહે છે કે મેં મહારા પિતા હજરતે અબુઅકરને જોલાવ્યા, હજરતે તેમને જોઈ વળી ફરમાવ્યું કે મહારા હખીખને જોલાવો, જનામે આપશા રદીં કહે છે કે મેં જનામે હફસાને કહ્યું કે તમારા પિતાને જોલાવો કદાચ તે સાહેબ તેમને મળવા ચાહતા હશે જનામે હફસાએ પોતાના પિતા હજરતે ઉમર રદીં ને જોલાવ્યા. હજરતે મોહમ્મદ સં ગાયુ ઉંચું કરી તેમને જોઈ પાછું મથું, નીચું મુકી ફરમાવ્યું મહારા હખીખને જોલાવો. મેં કહ્યું, હજરતે અક્ષી અં ને જોલાવો; તેઓ વિના ખીખ કોઈને જોલાવતા નહીં હોય. જ્યારે હજરત અક્ષી આવ્યા ત્યારે હજરત મોહમ્મદ સંએ તેમને જોયા અને પોતે જે લુગડું ઓઢ્યું હતું તે ઉંચું કરી તેમાં

હઝરતે અલી અંને લઇ લીધાં. જ્યાંસુધી તે હઝરત આ કાણુમંચર
ફર્યાથી કુચ કરી ગયા ત્યાં સુધી હઝરતે અલી અં તેમને
ઝેવીજ રીતે ભેટલાં (અગતગીગ) રહ્યાં.

હઝરતે અલી અંને તેમને ગુસલ દીધું કેમકે તે હઝરતે ફરમાવ્યું
હવું કે તારા વિના ખીજો કોઇ મને ગુસલ દેશે નહીં અને જે માણસ
આમને નગનુજેશે તે આંખે અધ થશે.

હઝરતે અલી અં તે હઝરતને ગુસલ દેતા હતા ત્યારે ગુસલનું
પાણી તે હઝરતની આંખોમાં એકઠું થઇ ગયું. હઝરતે તેને આટી
લીધું. હઝરતે અલી અં ફરમાવે છે કે તે દીવસથી મ્હારી સ્મરણ
શાંત (વાદદાસ્ત) ઝેવી તિથ થઇ છે કે ત્યારથી હું કોઇ વાત બુલ્યો
નથી.

પછી હઝરતે અલી અંને તેમના પર જનાઝાની નમાઝ પઢી
કબર ખોદી અને તેમને દફન કર્યાં.

બ્યારે, હઝરતે મોહમ્મદ સંના પરહઠ ખલીફા હઝરતે અલી
અં તે મહાન પૈગમ્બરની મરણ ક્રીયામાં ગુંથાએલાં હતાં ત્યારે ખીજાં
કેટલાંક મણુતરીના માણસો “સકીફઝો ખની સાએફ” નામની જગ્યામાં
એકઠાં થઈ, ગદીરે ખુમપર ત્યાં ખીજાં અનેક પ્રસંગોપર હઝરતે અલી
અં ખલીફા નીમાઇ સુકેલાં હોવા છતાં, ખીજાં કોઇને ખલીફા
નીમતની હીલચાલ કરી રહ્યાં હતાં. આની પ્રથમ કહી પણ નહીં
ધારવામાં આવેલી હીલચાલમાં, જે મહાન પૈગમ્બરના ખલીફા સુટ
યાનું તેઓ ધારતા તે મહાન પૈગમ્બરના ખાનદાનમાંનું કોઇ હાજર
હવું નહીં, કારણ કે તેઓ હઝરતે અલી અંને, હઝરતે મોહમ્મદ
સંના ફરમાવ્યો તેઓના ખલીફા માનતા હતા; અર્થાત—એ સર્વ

એકઠા થએલાંઓએ હઝરતે અણુમકર રહીં ને ખલીદા નીમી તેમના હાથ ઉપર અવળત કીધી અને તેના સમાચાર ચારેકોર પ્રસારી દીધાં. આ સમાચાર માંબળી હઝરતે અલી અં ત્યા તેમના ખીજાં હાથમી સમાવહાલાઓ ઘણાંજ અચંચામાં પડી ગયાં, કેમકે જે ખલીદા નીમવાનું કામ જમહૂર (Election)ના ધોરણે કરવામાં આવ્યું હોય તો દરેક ગામના ત્યા દરેક કમીલાના મુસલમાનોના પ્રતિનિધિયો હાજર હોવાં જોઈએ.

હુકમાં વિરોધી પક્ષ અને હઝરતે અલી અં વચ્ચે જે જે વાદવિવાદ અને હુજૂતો (દલીલો) થઈ છે તે, આ પુસ્તક જેમ અને તેમ સંક્ષેપ્તમાં લખવાનો હેતુ હોવાથી, અહીં લખી લખાણ કરવા ચાહતો નથી, પરંતું તેને ખીજાં કોઈ યોગ્ય પ્રસંગ માટે મુજબ તવી રાખુ છું હઝરતે અલી અં, પોતાના હકોનું સંરક્ષણ કરતાં જે ઇસ્લામના કાર્યને કાંઈ નુકસાન આવતું અથવા ઇસ્લામમાં સામાન્ય રીતે ફીતનો ઉભો થતાં જીવે તો તેઓ પોતાના હકો માટે તલવાર ખેંચે એવા સ્વભાવના ન હોવાથી તેઓએ એ વખતે જેમ થયું તેમ થવા દીધું.

વળી હઝરતે મોહમ્મદ સં હઝરત અલી અંને વસીયત કરી ગયા હતા (જેનો ભાવાર્થ એ કે) હો અલી! મહારી બાદ તહારા પરજે કાંઈ કરવામાં આવે, જેમકે તહારા હકોને નુકસાન પહોંચે વીં તો તલવાર ન ખેંચતા સખર કરજે અને ધીરજ ધરજે, હાજે.....છત્યાદી આ વખતે હઝરતે અલી અં મેતેમની વસીયત ઉપર પુરું અમલ કીધો અને જ્યાં લગી કુરઆને શરીફ જેવી રીતે આકાશ ઉપરથી ઉતારવામાં આવ્યું હતું તેવી રીતે એકહું કરી લેવામાં ન આવે ત્યાં લગી

પોતાની આદર પોતાને ખમે નહીં નાંખવાનો એટલે ધરની બહાર નહીં નીકળવાનો દૃઢ નિશ્ચય કરી ધરમાં બેઠા.

તેઓ હવે પોતાનાજ ધરમાં બેસી રહેતા, રાજ્ય તથા દેશ સંબંધીના કોઇ કામમાં ધ્યાન આપતા નહીં હા જો રાજ્ય તરફથી તેમને કોઇ મુકરદમા સોંપવામાં આવતાં તો તેઓ તેના ફેસલા કરી આપતા અને જો કોઇ કામની સલાહ માટે બેલાવવામાં આવતાં તો રૂઢીએ આનાકાની ન કરતાં દીન દુન્યાની બલાઇથી બરપુર સલાહ આપતા.

તેઓએ મદીનાની સરહદમાં કેટલીક જગીન લામ સળી હતી તેમાં બેતી કરી પોતાનો નીભાવ કરતા. હઝરત મોહમ્મદ સં ના વખતમાં તેઓ મજુરી કરતા હતા, અને મદીનામાં આવેલી વહુદીયોની ખજુરોની વડીયોમાં પાણી પાઇ પોતાનું તથા પોતાની અહલેબૈતનુ શુજરાન ચલાવતા હતા.

ત્રીજી ખલીફા હઝરતે ઉસ્માનરદીન્ના અંતઃકાળ સુધી હઝરતે અલી અં એવીજ રીતે એકાંત જીંદગી ગાળતા રહ્યા, લખે છે કે ત્રીજી ખલીફા હઝરતે ઉસ્માને પોતાના સમયમાં પ્રથમના હાકીમો અને ગવર્નરોને બદલી તેમની જગ્યાએ પોતાના સગા બહાલાઓને બર્ધા હતા અને તેમને બૈતુલ માલ (સાર્વજનિક ખજાના)માંથી ઘણું નાણું આપતા હતા તેમના કાકા હીશામ અને તેનો દીકરો મરવાનજ ખરે જોતાં રાજ્ય કરતાં એ જો જણુ બૈતુલ માલનો જેમ આવતો તેમ ઉપોગ કરતા. હીશામને હં મોહમ્મદ સં મે કેટલાક અપરાધોના કારણે દેશનીકાલ કાધી હતો, પહેલાં જો ખલીફાઓએ (હં મોહમ્મદ સંની આગ્રહ અનુસાર) તેને દેશમાં આવવા દીધો ન હતો, પરંતુ હઝરતે ઉસ્માને તેને દેશ નિકાલમાંથી પાછો બેલાવ્યો એટલુંજ

નહીં પણ ઐતુજમાલમાંથી એક લાખ ચાંદીની મોદરો અને રાજ્ય તાખાની જમીનનો એક ભાગ તેને આપ્યો.^૧ તેઓએ મરવાનને સેક્રેટરી પદ અને પ્રધાન પાતું આપ્યું. અને તેની સાથે પોતાની એક દીકરીને પરણાવી અને તેને આફરીકાની લુટથી તાલેવરખનાવી દીધો. અબુસુફ્યાન અને હીદરના દીકરા મોઆવિયાને સીરીયા (શામ) નો ગવર્નર નીમ્યો. ઇલાદી ઇલાદી તેમણે જે જે માણસોને હકુમતની પદવીએ નીમ્યા તે સર્વે એ કામને લાયક નહતા, તેઓ લાજન્યુ હતા, અને ગમે તેવા સાધને પૈસો એકઠો કરવાનું સમજતા હતા તેઓના જીવનની ઇસ્લામી રાજ્યના સર્વ બાગોમાંથી (મદીનામાં) ફરિયાદીયો આવતી પરંતુ તે સર્વ ફરીયાદીયો સખત શબ્દો સાથે રદ થતી. એવામાં મીસરથી ઘણાં લોકો ત્યાંના હાકિમ અબ્દુલ્લાહની ફરિયાદી લઇ મદીનામાં આવ્યાં અને તેના બદલે મોહમ્મદ બિન અબ્બાસકર^૨ની હાકિમ તરીકે માંગણી કરી. તેઓની એ મરજી ત્યાં અરજી પુર્ણ કરવામાં આવી. અને મોહમ્મદ બિન અબ્બાસકરને હાકિમ નીમી અબ્દુલ્લાહને બર તરફ કરવામાં આવ્યો એ સંબંધીનું એક ફરમાન ત્રીજા ખલીફા તરફથી લખી આપવામાં આવ્યું.

મીસરના લોકોએ મોહમ્મદ બિન અબ્બાસકરને પોતાના હાકિમ તરીકે સાથે લઇ પેલા ફરમાન સહિત મીસરનો રસ્તો લીધો. રસ્તામાં તેઓએ હઝરત ઉસ્માનના એક ઉંટ અસ્વારને ઝડપથી જતાં જોયો.

૧—Spirit Of Islam સ્પીરીટ ઓફ ઇસ્લામ પૃ-૨૬૭

૨—આ બુકને જોર મરદ હૅ મોહમ્મદ સૅ સાથે ઓહોદની

લડાઇમાં અત્યંત કુરતાથી લડ્યા હતા. ૩—પહેલાં ખલીફાના પુત્ર.

તેથી તેને શેઠ્યો અને તેની ઝડતી લીધી તો તેની પાસેથી હઝરત ઉસમાનની મોહરનો મીસરના હાકિમ અબ્દુલ્લાહ ઉર લખેલો એક પત્ર નીકળ્યો તેમાં લખેલી ખીનાનો બાવાર્ય એવો હતો કે, મોહમ્મદ ખિન અબ્બાસકર આવે તો તેને હુકુમત ન સોંપના કોઇ યુક્તિથી મારી નાંખાવજો.....આવે પત્ર વાંચતાંજ મિસરી લોકો એકદમ કો-ધાયમાન થઇ મદીને પાછા ફર્યા અને વૃદ્ધ ખલીફના ઘરમાં બુસી તેમને કતલ કરી નાંખ્યા...આ બનાવે બની હમર્યાઓને (કે જેઓ ઈસ્લામની સામે બળવો કરવાનો લાગ શોધતા હતા) મઆવિયાની સરદારી હેઠળ પોતાની ઇચ્છા પુરી કરવાનું સાઈ બહાનું આપ્યું.

હીં ૦ સં ૩૫ માં આ ખલીફના માર્યા જવા પછી સર્વ લોકો હઝરતે અલીની શેવામાં હાજર થયાં અને તેમને ખીલાફત સ્વીકારવાની દરખાસ્ત કીધી. હઝરતે અલી અલમે ફરમાવ્યું મને માફ કરો, મને હુકુમત—સત્તાની લાઝમ નથી તમે સર્વે મુસલમાનો જેને ચાહો તેને પોતાનો હાકીમ નીમી લ્યો અને હું જેમ વરત્યા કરજું તેમ વરત્યા કરીશ. લોકોએ ધણો આગ્રહ કર્યો ત્યારે આપે ફરમાવ્યું જ્યારે તમે ધણો આગ્રહ કરો છો ત્યારે હું ખીલાફતને કબુલ કરે છું, પરંતુ એટલું યાદ રાખજો કે ધર્મ (શરીયત)ના કામમાં હું કોઈની શરમ રાખીશ નહીં અને હુંટનો (ગનીમતનો) માલ સ્વામી (આદા) અને શેવક (ગુલામ) વચ્ચે સરખે બાજે વહેંચીશ, ગરામો કરતાં અમી-રોને વિશેષ માન નહીં આપું વીં ૦ શરતો મંજૂર હોય તો રસુલુલ્લાહની મસજીદમાં એકઠાં થાઓ કેમકે મને ઘરને ખુલ્લો છુપી રીતે બચાવત લેવી પસંદ નથી.

હીં સં ૩૫ ઝીલકન માસની તાં ૧૮ ના દીને સર્વ મુમ-
લમનોએ હજરતે અલી અં ના હાથ ઉપર બયઅત કીધી. સર્વથી
પહેલાં બેઅત કરનાર તલહામિન ઓળખદુદલાહ હોતો જેનો હાથ
ઓહોહની લગાધમાં કપાઈ ગયો હતો. તેને કપાએલા હાથથી બેઅત
કરતાં જોઇ એક માણસે કહ્યું 'પ્રથમજ દુદલાહ હાથથી બયઅત થઈ
છે, આ બેઅત પુરી થતી હોય એમ લાગતું નથી.; તે પછી ઝોબેર
હખ્નુલ અગમે બેઅત કીધી અને પછી સર્વે જણે માત્ર હજરત
ઉસ્માનના કેટલાક બની ઉમર્યા સગા બહાલાઓ શીવાય સર્વ મોહાજર
અને અનસારે બયઅત કીધી. હજરતે અલી અંમે ખીજે દીને ખુલ્લામાં
ફરમાવ્યું—“અહલાહના અગણિત અઃબાર (શુકર) કે સત્ય
(હક) પોતાની જગ્યાએ પાછું ફરું.”

હજરતે અલી અં ની ખીલાફત વિશે ઘણા મુનરીફ યુરોપીયન
લેખકોએ પોતાના મત દર્શાવ્યા છે, અને તે આ સંક્ષેપ્ત પુસ્તકમાં
લખી શકાય તેમ નથી, એ લેખકોમાંના “સેડિલોટ”
(Sedilott) નામના યુરોપીયને જે કાંઈ લખ્યું છે તે વાંચવાથી
માણસ પડશે.

તોપણ “સેડિલોટ”ના લખાણમાંથી થોડા ફકરા રજૂ કરીએ છીએ કે તે
હકે છે કે ફતેમા (અં) ના પતિ* પૈગમ્બરના કાયદેસર વારસ તરીકે
ગાદીએ આવવાનો તેમજ ચુંટણીથી ગાદીએ આવવાનો હક ધરાવતા
હતા. જે શરૂઆતથીજ તે વારસને ગાદીએ બેસવા દીધો હોત તો
મુસલામમાં એ માંહોમાંહેની ખુતરેજ થાત નહીં ઇસાદી ?.....

* હજરત અલી અં. ૧-રખીરીટ ઓફ મુસલામ.

હજરતે અલી અં ના માદીએ આવતાં, તેમના હાથ ઉપર પ્રથમ
બચત કરનારા તલહા અને ઝોબેરે બસરા અને કુદની હકુમતની
પદવી માંગી. હજરતે અલી અંમે તેમને સંતોષકારક જવાબ આપ્યો
નહીં, તેથી તેઓ મનમાં વેર રાખી મકકે ગયા અને ત્યાં જનાબે
આયશા રહીં ને મળ્યા. તેઓએ (જનાબે આયશાએ) પ્રથમના ત્રણ
ખત્રીશઓ નીમવામાં અમ બાગ લીધો હતો. અને આ વખતે એમ
ધારતા હતા કે ખીલાફત તલહાને મળશે, પણ તેમ થયું નહીં તેથી
તેઓએ તલહા અને ઝોબેર જેઓ હજરત અલી અં સામે તેમની
ખત્રીશઓ પુરું નહીં થવાથી ખંડ કરવા તૈયાર થયા હતા તેમને ઉશ્કેર્યા.
આખરે હજરત ઉસ્માનના પુત્રનો બદલો લેવાના બહાનાની આડમાં
સર્વ બળવાખોરો એકઠા થયા અને તેઓ સર્વે બસરા તરફ રવાના
થયા, જનાબે આયશા રહીં આ બળવાખોર લશ્કરની સાથે ઊંટ ઉપર
અસ્તર થઈ લા હતા.

જ્યારે તે લશ્કર હુવઅમ્મ નામના ઝરા પાસે પહોંચ્યું અને
ત્યાં કુતરા બસ્યા ત્યારે જનાબે આયશાએ પુછ્યું કે આ જખાતું
નામ શું છે ? ઊંટવાળાએ કહ્યું હુવઅમ્મ, જનાબે આયશાએ કહ્યું
હજરતે મોહમ્મદ સં મે ફરમાવ્યું હતું કે મહારી એક બીબી અલી.
ની સાથે નાહક લડવા જશે અને હુવઅમ્મના કુતરા બસશે.....
તો તે બીબી હુંજ છું તરતજ ઊંટને બેસારી દેવામાં આવ્યું અને
તેઓએ કહ્યું કે હું અહીંથી આગળ નહીં ચાલુ મને મકકે પાછી
લઇ જાઓ.

ઝોબેરે જોયું કે આવી રીતે બની બનેલો વાત બગડે છે. જો
જનાબે આયશા નહીં હોય તો હજરતે અલીની સામે લડવા ધણા થેડા

જથ્થા આવશે, તેથી તેણે એક યુક્તિ રચી, કેટલાક પચાસ સો આ
લુસને લાંચ આપીને તેમની પાસે કહેવાવ્યું કે આ 'હુવઅમ્મ'
મથી, અને જે ઉંટવાળાએ કહ્યું હતું કે તે હુવઅમ્મ છે તેને જુડો
કરાવી મારીને કાઢી મુક્યો. જનાએ આવશા તેમની એ યુક્તિમાં
આવી ગયા અને સર્વેની સાથે બસરે ગયા.

સીરીયા (શામ)નો ગવરનર મઅાવિયા હજરતે અલી અં નો
કહ્યો શત્રુ હતો, અને તે હજરતે અલી અં ની સામે બળવો કરવાનું
બહાનું શોધ્યો હતો આ વખતે તેને હજરતે ઉસ્માનના ખુનનો બદ-
લો લેવાના બહાને, સીરીયાને લોકોને પોતાના પક્ષમાં ખેંચી હજરતે
અલી અં ની સામે લડાઈ કરવાનું સારું બહાનું મળ્યું હતું. તેનાત
દોવસ બળવાનાજ વિચારમાં ગાળ્યો હતો એટલામાં તેને હજરતે અલી
અં નું ખસીકા તરીકેનું ફરમાન મળ્યું જેમાં તેને ગવરનરની પદવી
છોડી રાજધાનીમાં હાજર થવાની આજ્ઞા હતી.

હજરતે અલી અં મે ગાદીએ બેસતાંજ હજરત ઉસ્માનના
નીમેલા ગવરનરો કે જેઓ રૈયતના પૈસા ઉપર તાગડધીન્ના કરતા
હતા અને શરીયતના અહકામ (આજ્ઞાઓ) નું ધ્યાન ન રાખતાં
અન્યાયથી વર્તતા હતા તેમને પદબ્રષ્ટ કરવાના પત્ર લખ્યા હતા, આ
પત્ર લખતી વખતે કેટલાક જણાઓએ એવી સલાહ આપી હતી કે
તમે જ્યાં લગી પુરું સહી સન્નામત ન થઈ દ્યો ત્યાં લગી
હં ઉસ્માનના નીમેલા ગવરનરોને પદબ્રષ્ટ ન કરો કેમકે તેમની સતતા જમી
ગએલી છે. તેના જવાબમાં હજરતે અલીએ ફરમાવ્યું હતું કે 'હું દહી મ્હારા
વખતમાં એક પળવાર પણ અન્યાય થતો જોઈ શકીશ નહીં, કેમકે

મને ખુશનો હુકમ છે કે ગુન્હેગારને દોસ્ત બનાવવા નહીં ખુશની કસમ મને પરવરદીગાર ગુન્હેગારોનો મદદગાર થતાં જોશે નહીં.

હઝરતે અલી અં મે હઝરતે ઉસ્માનના સર્વ નીમેલા હાકીમેને કે જેઓએ સાર્વજનિક ખજાનાનો દુર ઉપયોગ કીધો હતો તેમને પદખાટ કીધા.

મેઆલિયાએ હઝરતે અલી અં નો ખલિફા તરીકેનો હુકમ ન માનતા અને હુકમત ન હોડતાં અળવો કીધો તેની આવી રાજદ્રોહ ભરી વર્તણૂકની તેને શિક્ષા દેતા હઝરતે અલી અં મે પણ એક લશ્કર તૈયાર કીધું અને પોતાના સર્વ પ્રાંતોના હાકીમેને લશ્કરી તરીકે વધારે માણસો તૈયાર કરવાના હુકમો લખ્યા. શામની ચઢાઈ માટે હઝરત લશ્કર લઇને મદીના બહાર નીકળ્યા હતા એટલામાં હં મોદમ્મદ સં ના મક્કામાં રહેતાં બીબી જનાબ ઉમ્મેસલેમાએ તક્લિફ, જેબૈર અને જનાબે આયશના હં ઉસ્માનના ખુનનો બદલો લેવા માટે બસરે કુચ કરવાના સમાચાર મોકલ્યા.

જંગે જમલ.

તેથી હઝરતે, શામ ઉપર ચઢાઈ ન કરતાં, પહેલાં એ બસરે જતાં વિરોધી લશ્કરને પકડી પાડી સમજાવવા નિશ્ચય કીધો. જ્યારે એ વિચારથી હઝરત “રન્દા”માં પહોંચ્યા ત્યારે સમજાવતીનો એક એક પત્ર તક્લિફ અને જેબૈરને લખ્યો અને બીજો પત્ર જનાબે આયશને લખ્યો જેનો ભાવાર્થ એવો હતો કે “તમે એમ ધારો છો કે તમે ભોકો વચ્ચે સલાહ શાંતી બાળવા નીકળેલાં છો, તમે એટલું તો

વિચારો કે સ્ત્રીઓને લગાધથી શું કામ ? તમે એમ ધારો છો કે તમે ઉસ્માનના ખુનનો બદલો લેવા નીકળ્યા છો? ઉસ્માન બની ઉમ-મ્યામાંથી હતા, અને તમે ગની તમીમમાંથી છો. જેણે તમને આ બાગત માટે ઉશ્કેર્યો છે તેણે ખુદાનો મોહટો ગુનાહ કર્યો છે, તમે ખુદાથી ડરો અને પાછા ચાલ્યા જાઓ.”

પછી હઝરતે અલી અંમે મોહમ્મદખિન અખીઝકર અને મોહ-મ્મદ ઇબ્ને જાફરને પત્ર આપી કહેયા મદદ મંગાવી, પણ મદદ આવી નહીં તેથી તેઓએ પોતાના પુત્ર હઝરતે હસન અં ને અને ઉસ્તરને કુદ્રે મોકલ્યા; જેથી કુદ્રામાંથી હઝરતની સાથે રહી લડવા ઘણું માણસો આવ્યાં, હઝરતે વળી તલહા અને ઝેબૈરને સમજાવવા માણસ મોકલ્યું. અને એમ કેટલાક દીવસ સુધી, લડાઇ થવા ન પામે એવા પ્રયત્નો હઝરતે અલી અંમે કર્યા, પણ આખરે લડાઈ વિના ખીન્નું પરિણામ આવ્યું નહીં. લડાઇ જોરબર સળગીકે હી હઝરતે અલી અંમે પોતાના લશ્કરીયોને મોટા સાદે કહ્યું કે “હું તમને ખુદાના સોગત દઉં છું કે કોઇ નાસનારાની પુઠે પડશે નહીં”, અને કોઇ માર્યા ગએલાનો પોશાક ઉતારશે નહીં. અને કોઇના હાથ કાન નાક વીં અવયવો કાપશે નહીં. હઝરતે અલી અંમે નું લશ્કર શત્રુઓને કાપતું કાપતું જતાએ આપશા રહીં ના ઊંટ સુધી જઇ પહોંચ્યું. જન્ને તરફના લશ્કર ભેગસેળ થઇ ગયાં.

હઝરતે અલી અંમે નાં વીસહજાર માણસ હતાં અને સાગા-વાળાઓનાં ત્રીસ હજાર ! આ વખતે એવી કચા કચી ચાલી કે તેની અરબની ભુમી ઉપર કદી પ્રથમ ચાલી નહતી. આખો દીવસ લડાઈ ચાલુ રહી—અસંખ્ય શુરવીરો કપાઇ ગયા—જનાએ આપશાના

ઊંટની મેહાર સોતેર જણાઓએ જાલી હતી તે સોતેર જણા કપાઇ મુયા, હઝરતે અલી અંમેજ્યારે જોયું કે લડાઇનો અંત આવતો નથી ત્સરે હુકમ આપ્યો કે ઊંટના પગ કાપી નાંખો. એક માણસે તેની એક ટાંગ કાપી નાંખી એટલે તે ઊંટે એક તરફ એક બચંકર ચીસ પાડી. અને જનાણે આયશા જેહોદજ (અંબારી) માંજેલ હતા તે ભોંય પડી ગયું. હઝરતે અલી અંની ફ્રાજે તેને ઘેરી લીધું, હઝરતે અલી અંમે પોતે હોદજની પાસે ગયા અને તેને ઉંચકાવીને પોતાના તંબુઓ પાસે લાવ્યા, અને તેમના (જો અયશાના) બંધ મોહમ્મદ બિન અબ્બાસ કરને, તેમને કાંઇ વાગ્યું છે કે નહીં એ તપાસવાની આજ્ઞા આપી અને પછી તેમને બસરે પહોંચાડ્યા, અને ત્રણ દીવસ પછી તેમને તેમના બાઇ મોહમ્મદ બિન અબ્બાસ કર તથા બસરા ની આલીસ, જોયો સહીત મદીને પહોંચતાં કીધાં. આ લડાઇમાં માર્યા ગએલાઓને હઝરતે અલી અંમે દફન કરાવ્યા.

ઐતિહાસ વેત્તાઓ લખે છે કે આ લડાઇમાં હઝરતે અલી અં ના વીસ હજાર માણસોમાંથી માત્ર એક હજાર માર્યા ગયાં અને શત્રુઓના ત્રીસ હજાર માણસોમાંથી સત્તર હજાર સાતસો નેવું (૧૭૭૮૦) માણસો માર્યા ગયાં.

પછી હઝરતે અલી અં અબ્દુલ્લાહ ઇબ્ને અબ્બાસને ખમ્સના હાકોમ નીમી કુદે રવાના થયા.

કુદામાં આવીને હઝરતે અલી અં મે ઐતુલ માલ (ખમ્સ) ને અને સર્વ રોકડના હીસાબને તપસ્યો, અને ફરમાવ્યું કે હૈ! સોના આંદી તું બીજા કોઇને મોહ પમાડજે. પછી આપે ફરમાવ્યું કે આ સર્વ માલને આપણા દોસ્તોમાં, દરેક માણસ દીઠ પાંચસો પાંચસો

રૂપીયાના હોસામે વહેંચી આપો.....તરતજ તે સર્વ રોકડ વહેંચી દેવામાં આવી અને સર્વ લશ્કરીયો સરખો ભાગ પામ્યા. પછી જે જે માલ લુટમાં આવ્યો હતો તે હરાજ કરવામાં આવ્યો અને તેનું જે કાંઈ ઉપજ્યું તે પણ સર્વ દોસ્તોમાં વહેંચી દીધું અને પોતે પણ પોતાની અવજાદ અને કુટુંબનો ભાગદરેક સીપાહી જેટલોજ લીધો.....જ્યારે આ સર્વ વેંચણી થઈ ગઈ ત્યારે એક દોસ્તે આ-
ચીને કહ્યું કે હે ! અમીરજી મેઆમેનીન ! હું કેટલાંક કારણોથી પાછળ રહી ગયો હતો અને વહેંચણી વખતે હાજર નહતો તેથી મને ભાગ મળી શક્યો નથી. હજરતે અલી અંમે વહેંચ-
ણી કરતાં કાંઈ પણ બચેલું ન હોવાથી પોતાના ભાગના રૂપ૦૦) તેને આપી દીધા.*

જંગે સિક્કીન.

ત્યાર પછી હજરતે અલી અંમે એક મહા મોહટા લશ્કર સહીત શામ દેશ તરફ, અમીર મઆવિયાના દંગા હિસાદને શાંત પાડવા કુચ કાઢી અમીર મઆવિયા પણ શામીયોની મોહટી ફોજ લઈ હજરત અલી અં ના મુકાબલા માટે રવાના થયો. આ બન્ને લશ્કરો સિક્કીન નગરી જગ્યાએ આવી મળ્યા. મઆવિયાના લશ્કરના ચાલીસ હજાર માણસોએ મઆવીયાના હુકમથી ત્યાં આવતાંજ દુરાત નદીના કાંઠેનો, હજરત અલી અં કબજો કરવા પામે

* વઘાયએ ખિલાફતે હજરતે અલી.

તે પહેલાં કળજી કરી લીધો. હઝરતે અલી અંનુ' લશ્કર એ જામલમાં આખી રાત તરશયુ' પડયું રહ્યું. તેઓએ પાણી મેળવવાના ઘણાં પ્રયત્નો કર્યાં પણ પાણી સુધી પહોંચવાના સર્વ રસ્તા બંધ હોવાથી લગારે પાગો શક્યા નહીં. અમર મિન આસે, મઆવિયાને હઝરતે અલી અંના લશ્કર માટે પાણી સુધી પહોંચવાનો રસ્તો ખુલ્લો મુકવની અને પાણીનો કળજી મુકી દેવાની સલાહ આપી ઘણો સમજાવ્યો પણ તેણે ન માનતાં કહ્યું કે “ખુદાની કસમ જ્યાં સુધી તેઓ ઉસ્માનની જેમ તરશ થકી મર્યું પામશે ત્યાં સુધી હું તેમને દીપુ'એ પાણી નહીં આપું.” સવાર પડતાં હઝરતે અલી અંમે પાણી માટે મોઆવિયાને સમજાવ્યો પણ તે માન્યો નહીં તેથી તેઓએ પોતાના લશ્કરમાંથી ચાર હજાર બહાદુરોને, મઆવિયાની ફૈજ પાસેથી પાણીનો, કળજી ખુંચવી લેવા મોકલ્યા. તેઓએ મઆવિયાના લશ્કરને પાણીના ઘાટ ઉપરથી હરાવી નસાડી મુક્યું અને પાણીના ઘાટનો કળજી પોતાને હસ્ત કરીધો.

હવે હઝરતે અલી અં, જ્યાં લગી શામી લોકો તેમને હુકમને આધિન થાય અથવા તરશકી મરી જાય ત્યાં લગી, તેમને (શામી શત્રુઓને) પાણી નહીં આપે એવો બચ મઆવિયાને ઉત્પન્ન થયો, તેના લશ્કરીયોએ પાણીની જરૂરત પડવાથી તેને કહેવરાવ્યું. તેણે હઝરતે અલી અંને તેના લશ્કર માટે પાણીનો ઘાટ ખુલ્લો મુકવાની વિનંતી કરીધી, તે મહાન ઉદાર ઇમામે, તેની પ્રથમની ઉદ્દતાઈની લેશ માત્ર પણ દરકાર ન કરતાં, શામી શત્રુઓ માટે પાણીનો ઘાટ ખુલ્લો મુકી દીધો.

ચાર પછી કેટલાક દહાડાઓ સુધી હઝરતે અલી અં મે લડાઇ શરૂ ન કરતાં મઆવિયાને સમજાવતા પત્ર લખ્યા.

પરંતુ તે ઉંઘને ઉંઘા જવાળા આપતો ગયો, શામી લોકે તદ્દન લડાઇજ કરવા તૈયાર થઇ ગયાં, તેઓ તરફથી પહેલ કરવામાં આવી એટલે હઝરતે અલી અંમે પણ પોતાના લશ્કરને લડવાની આજ્ઞા આપી. હીં સં ૩૫ ના સફર માસમાં લડાઇ શરૂ થઇ અને ધણી દહાડાઓ સુધી ચાલુ રહી. એટલે સુધી કે મોઆવિયાના લશ્કરના એક લાખ ચોવીસ હજાર, અને હઝરતે અલી અંના લશ્કરના એંસી હજાર માણસો માર્યા ગયા.

લડાઇ દરમિયાન, હઝરતે અલી અંમે જાને તરફના માણસો કપાતાં જોઈ મઆવિયાને કહ્યું કે હે ! મઆવીયા તારે મ્હારી સાથે શત્રુવટ છે માટે આવ હું અને હું જાને લડીયે જે સલામત રહે તે ખીજાફતને પામે. આવી રીતે હજારો મુસલમાનોના લોહી વહેવરાવવામાં કશો ફાયદો નથી મઆવિયાજાણતો હતો કે જે હઝરતે અલી અંના મુકાબલામાં હું એકલો જઈશ તો તરત માર્યો જઈશ અને ખલીફા હઝરતે અલી અંજ રહેશે તેથી તેણે હઝરતની એ માંગણી કબુલ રાખી નહીં. જ્યારે હઝરતે અલી અંમે મોઆવિયાને મૈદાનમાં આવતાં બહીતો જાણ્યો ત્યારે તેઓ દરરોજ પોશાક બદલીને રજુસ-ગ્રામમાં ઉતરવા લાગ્યા એટલામાટે કે મઆવિયાની સાથે કાંઈ કરતાંને મુકાબલો થઇ જાય તો માણસોના વહેતાં લોહી અટકે, પરંતુ મઆવિયા પડે કદી લડાઇમાં ઉતર્યો નહીં, અમ્મારે યાસિર અસ્હાબી વિશે હઝરતે મોહમ્મદ સંમે ફરમાવ્યું હતું કે હે ! અમ્માર તને એક રાજદ્રોહી (જાગી) ટોળું કતલ કરશે, જ્યારે તેઓ શહીદ થઇ ગયાં ત્યારે કેટલાંક અસ્હાબી જેઓ જાને પક્ષમાંથી કાઢના પણ પક્ષમાં ન હતાં તેઓ હં અહીં અંની શેવામાં હાજર થઇ કહેવા લાગ્યાં કે યા અલી ! હવે અમે સત્તને જાણ્યું છે, અમે

તમારા પક્ષમાં છીએ, હઝરતે અલી અંમે મઝાલિયાને મોહટા સાહે કહ્યું, જો ! અમ્મારે યાસિર શહીદ થમ્મ ગયા, હં મોહમ્મદ સંની બલિયવાણી પુરુષ થમ્મ, તેઓને શહીદ કરનાર રાજદ્રોહી હશે એમ હઝરતે ફરમાવેલું છે, માટે તું રાજદ્રોહી છે, એ સિદ્ધ થયું. આવ, અમારે તામેથા અને નાહક લોકના લોહી ન વહેવરાવ, મઝાલિયાએ કહ્યું અમે અમ્મારે યાસીરને શહીદ કીધાં નથી. પરંતુ તમે તેમને શહીદ કીધાં છે, કેમકે ૯૩ વર્ષની વયના વૃદ્ધને લડાઇમાં તમે જ લાવ્યા છો. હઝરતે અલી અંમે ફરમાવ્યું ત્યારે હઝરતે હમઝા અંમે હં મોહમ્મદ સંમેજ શહીદ કરાવ્યા હશે કે તેઓ તેમને ધરડા હોવા છતાં લડાઇમાં લઇ ગયા હતા.

જ્યારે હઝરતે અલી અંમે જોયું કે મઝાલિયા કોઇ પણ વાતથી માનતો નથી ત્યારે તેઓએ એક દહાડો સખત લડાઇ કરવાનો હુકમ આપ્યો. જોશમર લડાઇ સળગી ઉઠી-આખો દહાડો અને આખી રાત લડાઇ ચાલુ રહી. હઝરતે અલી અંમે લડાઇમાં જ્યારે કોઇને કતલ કરતા હતા ત્યારે મોહટા સાહે તકનીર એટલે અદલાહો અકબર (અદલાહ નહાન છે) બોલતા હતા તેઓએ તે રાતરે શત્રુઓના પાંચસો (૫૦૦) માણસોને પોતાને એકલે હાથે કાપી નાંખ્યા અને પાંચસો તકનીરો બોલ્યા. બીજે દિવસે પણ લડાઇ એવાજ જોશથી ચાલુ રહી એટલે સુધી કે મઝાલિયાના બત્રીસ હજાર અને હઝરતે અલી અંમેના ચાર હજાર માણસો કપાયા. મઝાલિયાનું લશ્કર છઠ્ઠા છોડી પાછું દહાડા લાગ્યું. મઝાલિયાએ હીમ્મત મુકી દીધી તેને પોતાની અયમિત સ્થાનિતું માન થયું તે સમજ્યો કે જો કોઇ પણ કાવત્રાથી લડાઇ બંધ કરવામાં નહીં આવે તો હૈદરી લશ્કર જોત જોતામાં

મહારા લશ્કરને રસાતાળ કરી નાંખશે અને મનની આશાઓ મનમાં રહેશે, જોમ પવન થકી ફેાતરાં ઉડે છે તેમ તેનું લશ્કર હૈદરી સીપાહીઓના હાથે ઉડતું હતું..... મઆવિયાએ તરતજ પોતાના કપડી વઝીર અમર આસની સલાહથી એક કાવતું રચ્યું. તેણે પોતાના લશ્કરીઓને બાલાઓ ઉપર કુરઆન બાંધી હૈદરી લશ્કરીઓની સામે ધરવાનો હુકમ આપ્યો, હૈદરી લશ્કરે શત્રુઓના બાલાઓ ઉપર કુરઆને શરીર જોમ પોતાના હાથ રોકી લીધા હઝરતે અલી અંમે કહ્યું શુરવીરો ! લડતાં બંધ થાઓ નહીં, તમને જીત મેળવવાની તૈયારીમાં અને પોતાને હાર પામતાં જોઈને હેતરવાનું આ કાવતું છે, તમે લડે જાઓ, મઆવિયા અને અમર બન્ને ખાસ મહા મોહટા લુચ્ચા છે હું એમને સારી પેઠે ઓળખું છું, તમારી આગળ તેમના કુરઆન ધરવાનો ખ્યાલ ન કરો, લાંગા વખતની પેહનનને, આવી રીતે અફઘા જવા દ્યો નહીં અને શત્રુઓને તેમના કપટ-દાવમાં ફાવવા દ્યો નહીં... આવી રીતે હઝરતે અલી અંમે પોતાના લશ્કરને બધું સમજાવ્યું પણ તેં હઠ પકડી બેઠું. હૈદરી લશ્કરમાં કુટ પડી ગઈ માલીકે ઉસ્તરનો રીસાલો કહેવા ગયો કે અમારી ફતેહ છે. મઆવિયાએ આ કાવતું રચ્યું છે. એરાકી કહેવા લાગ્યા કે અમે નહીં લડીયે, એવી રીતે માંહે માંહે બોલા આલી થતાં અંદર અંદર લડાઈ સળગવાની તૈયારી હતી એટલામાં હઝરતે અલી અંમે લાચારીથી લડાઈ બંધ રાખવાનું કપુત્ર રાખી તેમને માંહે માંહે લડતા વાર્યા.

અફસોસ ! હઝરતે અલી અંમે લાંગા સમય પછી આવી રીતે લગભગ મજેલી જીત, પોતાનાજ લશ્કરના દુરાચકના કારણે હુમાવવી પડી.

બન્ને પક્ષો વચ્ચે ચુકાદો આપવા માટે પંચ નીમવાની હોલ આલ શર થઈ. મઆવિયાના પક્ષે પોતાની તરફથી મઆવિયાના વઝીર

ઉમર આસને લવાઈ નીમ્યો. હજરતે અલી અંમે પોતાની તરફથી અબ્દુલ્લાહ હજને અબ્બાસ અને માલિકે ઉશ્તરના નામ આપ્યા. મઆવિયાના પક્ષે વાંધો લઈ કહ્યું કે તમારી તરફથી અબ્દુલ્લાહ હજને અબ્બાસ અને માલિકે ઉશ્તરને અમે રિવકારતા નથી, જે તમે અબ્દુ મુસા અશઅરીને તમારી તરફથી લવાઈ નીમશો તે અમને વાંધો નથી. હજરતે અલી અંમે કહ્યું અબ્દુ મુસા ઘરડો અને ઉમર આસના મુકાબલામાં બોળો, તેના કાવત્રાઓથી અગ્નિ છે, તેનામાં મુકાદો આપવાની લાયકાત નથી માટે એતો નહીં જ નીમાય...આ વખતે હજરતે અલી અંમે સરકર વળી દુરામહ પુર્વક કહેવા લાગ્યું કે નહીં, નહીં, શામીયોની ઇચ્છાનુસાર આપણી તરફથી લવાઈતરીકે અબ્દુ મુસા યોગ્ય છે. હજરતે અલીમે અં તેમને ઘણાં સમગમ્યાં, પણ તેઓએ, પ્રથમની જેમ પોતાની જક મુકી નહીં. હજરતે અલી અંમે આવી રીતે ચારે તરફથી દબાણમાં આવી લાચાર થઈ અબ્દુ મુસાને લવાઈ તરીકે કબુલ રાખ્યો. પછી ઉમર આસ, અને અબ્દુ મુસા જન્ને કરાર નામું લખવા માટે હજરતે અલી અંની શેવામાં આવ્યા. જે કરાર નામાની શરૂઆત આ પ્રમાણે હતી— ઓસ્મિલ્લાહ હિર રહમાનિર રહીમ. આ કરાર નામું છે કે જેના ઉપર અમીરલ મોઅમેનીન (મોઅમેનીનના સરદાર) અલી હજને અગ્રી તાલિખ અં અને મઆવિયાએ સુલાહ કીધી છે. ઉમર આસે તરતજ વાંધો લઈ અબ્દુ મુસાને કહ્યું કે હજરતે અલી તમારા અમીરલ મોઅમેનીન છે પરંતુ અમારાં નથી માટે અમીરલ મોઅમેનીન શબ્દ છેડી નાંખો— હજરતે અલી અંની તરફના લખનારાએ તેમ ન કરવા તકરાર કીધીહજરતે અલી અંમે તરતજ પોને તે શબ્દો છેડી નાંખ્યા.

અને ફરમાવ્યું મુન્નતના મુકાબલામાં મુન્નત પુરું થઈ. હોદ્દા-
યાની મુલાકાત દીવસે હું હં મોહમ્મદ સંના મુલાકાતમાટે જાતો
હતો ત્યારે અમર ખિન સોહેલે, જ્યારે મેં રસુલુલ્લાહ શબ્દ જાણ્યા
ત્યારે તે શબ્દો કાઢી નાખ્યા હુજ્જત કીધી. મેં તેમ કરવા ચોખી
નાપાડી. હજરને મોહમ્મદ સંમે પોતાના હાથે એ શબ્દો છેકી નાખી
ફરમાવ્યું કે હે ! અલી ! એ સમય સમિપ છે કે તારે પણ એમ
કરવું પડશે અને લાચારીથી લોકાનું કહેવું માનવું પડશે.....
અંતિહાસોમાં જાણ્યું છે કે ઉપલી લડાઈમાં કુલ ૧૧૦ લડાઈયો થઈ
હતી. અને મચ્ચાવિયાને મોહટી ખ્વારી અને પાયમાલી વેઠવી પડી હતી.

મુકાદો આપવાનો વખત આવી પહોંચ્યો ત્યારે બંને પક્ષના
માણસો દુમતુલ જન્દલ નામની જગ્યાએ એકઠાં થયાં, અય્યુ મુસા
બોળો હોવાથી, ઉમર આસના દાવમાં આવી ગયો. ઉમર આસે તેને
મોહટો બા બનાવી એમ મનાવરાવ્યું કે હરફામમાંથી શીત્તા અને
ફસાદની જડ કાઢવા માટે મચ્ચાવિયા અને હં અલી અં બંનેને
પદબદ્દ કરવાની આગત્ય છે; અને તેણે કહ્યું કે ખલીફા નીમવાનો
અધિકાર મુસલમાનોને આપવો એ કરતાં વધારે ઉત્તમ ખીજે ઉપાય
મને દેખાતો નથી. અય્યુ મુસાએ ફટલીક હુજ્જત અને તકરાર બાદ
ભરમાઈ જઈ આ વાત કયુલ કીધી, ખીજે દીવસે મુકાદો આપવાનું
જાહેર કરવામાં આવ્યું.....અબ્દુલ્લાહ ઇબ્ને અબ્બાસે બોળા અય્યુ
મુસાને ચેતવી કહ્યું કે, તેં જે મુકાદો આપવો ધાર્યો હોય તે પ્રથમ
ઉમર આસને જાહેર કરવા દેજે, તું પહેલાં જાહેર કરતોના, નહીં તો
કુપટી અને કાવત્રાખોર ઉમરઆસ તને છેતરી જશે.....
ખીજે દીવસે અય્યુ મુસા, અબ્દુલ્લાહ ઇબ્ને અબ્બાસની અમુલ્ય

ચેતવણીને ન ગણકારતાં ચુકદો આપવા માટે, ઉમર આસની પહેલા
 મીઝર ઉપર ચઢ્યો અને ગંભીરતા પૂર્વક બોલ્યો કે “અમે લંબાણ
 મુકત વિચાર અને વિગાદ કર્યા બાદ હું અલી અંને (ખિલાફતથી)
 અને મઆવિયાને (હુકુમતથી) બંનેને પદબ્રષ્ટ કરવાનું, અને ખલીફા
 નીમવાનું કામ સર્વે મુસલમાનોને સોંપવાનું ઠરાવ્યું છે, અને તે અ-
 નુસાર હું મહારી તરફથી હજરતે અલી અંને ખીલાફત ઉપરથી
 પદબ્રષ્ટ કરે છું”.....આટલું બોલી તે હેડે ઉતર્યો. પછી પેલો લુચ્ચો
 મઆવિયા તરફનો લવાદ ઉમર આસ હંસતો હંસતો મીઝર ઉપર
 ચઢ્યો અને બોલ્યો કે હજરતે અલી અંના લવાદ અબુ મુસાએ
 હું અલી અંને ખીલાફત ઉપરથી દુર કર્યા છે તો હું
 પણ તેમને ખીલાફતથી દુર કરે છું અને તેમની જગ્યાએ મોઆ-
 વિયાને નીમું છું.....આ સાંભળીને અબુમુસા તો છકકળ થઈ ગયો
 તેની વચ્ચે અને ઉમરઆસ વચ્ચે ધણી બોલા ચાલી થઈ પણ તેથી
 શો ફાયદો?.....ઉમરઆસ પોતાના સાથીયો સહીત શામ ગયો
 અને મોઆવિયાને ખલીફા કહી સલામ કરી.....હજરતે અલી
 અંના પક્ષત્રાણા ધણાંજ દીલગીર થતાં થતાં કુદે આવ્યા અને હજરતે
 અલી અંને સર્વે હકીકત કહી હજરતે અલી અંને ગમગીન થયા
 અને પોતાના અરહાબોને એકઠાં કરી ખુલ્લો બણ્યા અને કેટલીક
 શીખામણો દીધી. અબુ મુસા ઝંખનાણો પડી મક્કા તરફ નાશી ગયો
 તે વારંવાર કહેતો હતો કે અબુદુલ્લાહ બિન અબુઆસે જેકે મને
 ઉમરઆસની લુચ્ચાઈથી ચેતવ્યો હતો તોપણ હું છેતરાઈ ગયો.

જે નહેરવાન.

હીં સં ૪૦માં નેહરવાનની લગાઇ થઈ. આ લગાઇ થવાનું કારણ એ છે કે સીક્રીનની લગાઇ પછી હઝરત અલી અંના માથુસોમાંથી બાર હજાર જણાં હં અલી અંથી ફરી ગયાં. તેઓ પોતાના ફરી જવાના કારણમાં કહેતા કે જો અલી સત્ય (હક) ઉપર હોતો તો લવાદ શામાટે નીમત? પરંતુ તે મુખા એટલું ન સમજ્યા કે હઝરત અલી અં તો પ્રથમથી કહેતા હતા કે તમે લગાઇ બંધ ન કરો આ શામીયોનું કાવતું છે. તેઓ હઝરતે અલી અં ને છુંડું ખોલવામાં હાથી વધી ગયાં. અને તેઓએ હઝરતે અલી અં ના અરહામોને મારવા, કતલ કરવા અને છુંટ ચલાવવી શરૂ કીધી હઝરતે અલી અં મે તેઓની પાસે સમજુતી આપવા કેટલાંક માથુસો મોકલ્યા પણ તેઓ માન્યા નહીંહઝરતે અલી અં નો વિચાર શામ ઉપર ચઢાઇ કરવાનો હતો અને તેની તૈયારીગો કરતા હતા, પણ વચમાં આ ખારજીયોનો ફોતો ઉભો થવાથી, તેઓએ તે વખતે શામ ઉપર ચઢાઇ કર્યો માંડી વાળો ખારજીયો ઉપર ચઢાઇ કીધી. નેહરવાન નામની જગ્યાએ લગાઈ થઈ. હઝરતે અલી અંમે પાતાનો વાવટો ખોલી એવો હઠેરો પીટાવરાવ્યો કે જે ભોકો ખારજીયોમાંથી નીકળી આ વાવટાની નીચે આવે અથવા કુદે ચાલ્યા જાય તેમને અમાન છે. ધણાં જણ કુદે ચાલ્યા ગયા અને ધણાં જણાંઓએ વાવટા નીચે આવી આશ્રય લીધો. માત્ર ચાર હજાર માથુસો પોતાની હઠ ઉપર અડયા રહ્યાં. હઝરતે અલી અં મે પોતાના લશ્કરને જ્યાં લગી ખારજીયો પહેલ ન કરેલાં લગી હુમલો કરવાનો મનાઈ કીધી હતી જ્યારે ખારજીયોએ પહેલ કીધી

ત્યારે મુસલમાનો. પશુ તેમના ઉપર દુડી પડ્યા અને એવાં લડ્યા કે ચાર હજાર ખારજીઓમાંથી માત્ર દસ વચ્ચાં બાકી રહ્યાં અને બાકીના સર્વ કપાઈ મુત્ત આ લડાઈમાં હજરતે અલી અં ના માત્ર નવ માથુસો શહીદ થયાં હતાં.

હમે છે કે હજરતે અલી અંમે આ લડાઈની પહેલાં દરમાબુલું હતું કે આપણાં દસથી વધારે માથુસ શહીદ નહીં થાય, અને તેમનાં દસથી વધારે બચ્યા નહીં પામે.

હજરતે અલી અં ની શહાદત.

ખારજીઓની આ લડાઈમાં ફતેહ પામી, તે ફતેહના સમાચાર કુદામાં આંગળથી પહોંચાડ્યા અબ્દુર રેહમાન ઇબ્ને મુલજીમને કુદે મોકલી, પોતાના લશ્કરને બારોબાર સામ મઆવિયા ઉપર ચઢાઈ લઈ જવાનો હુકમ આપ્યો. લશ્કરીયોએ નિનંતી કીધી કે અમારો સરસામાન ખુટી ગયો છે અમારા તરફીશા તીરેથી ખાત્રી થઈ ગયાં છે અને અમે થાકી ગયા છીએ, જે અમને કુદામાં જઈ લગાર વિશ્રામ લીધા પછી સામ જવા દરમાવો તો સાફ. હજરતે અલી અંમે તેમની આ માંગણી સ્વીકારી કુદે કુચ કરવાનો હુકમ દરમાવ્યો—

હજરતે અલી અં મે, નેહરવાન ઉપરથી અબ્દુર રેહમાન ઇબ્ને મુલજીમને કુદે મોકલતાં કહ્યું હતું કે “તહારી તલવારમાંથી મહાર

જ તીર જે પેલીમાં મુકામાં આવે છે તે.

ભોહીની વાસ આવે છે, હું મને શહીદ કરીશ,” ઇમને મુલજીમે દહું હતું કે વા મવલા—મારા દીન દુન્ય ના સરદાર ! જો મહારા હાથથી એવું પાપમય અને અધેર ફૂલ થનાર હોય તો મને હમણાંજ આ તલવાર વડે કાપી નાંખો. હજરતે અલી અં હરમાબુનું હતું કે “કોઈ બનાવ બન્યા પહેલાં તેનો બદલો લેવો ન્યાય વિરુદ્ધ છે માટે તું જા.”

જ્યારે ઇમને મુલજીમ કુદામાં આવી રહેલ પાખ્યાની મુનાહી (દહેરો) કરતો ફરતો હતો ત્યારે તે એક કુત્તામા નામની પાપીણી સ્ત્રી ઉપર આશક થયો અને તેણીની માંગણી કાઢી. તેણીએ પોતાની મેહ-રમાં હજરતે અલી અં નું શીશ માંગ્યું, ઇમને મુલજીમ એ નીચ ફેસ કરવા તૈયાર થયો, અને જ્યારે હજરતે અલી અં રમઝાન માસની ૧૯ મી તારીખે મસજીદમાં સવારની નમાઝના સીજદામાં હતા ત્યારે તે તેમના પવિત્ર શીશ ઉપર જોરથી ઝેર પાચેલો તલવાર મારી નાશી ગયો. હજરતનું શીશ મુઆરક ચીરાઈ ગયું. આખી મસજીદમાં કોલાહલ મચી ગયો. તેમના પ્યારા પુત્રો હજરતે હસન અં અને હુસયન અં દોડી આવ્યા. થોડીવાર પછી લોકો ઇમને મુલજીમને પકડી લાવ્યા, હજરતે અલી અં મે તેને કંઈ રાખવાનો હુકમ આપી હરમાબુનું કે જો હું મર્જુ પામું તો તેને તલવારનો એકજ ધા મારજો કેમકે તેણે મને એકજ ધા માર્યો છે. અને જો હું જીવીશ તો તેને મારી આપવી અથવા તેની પાસેથી બદલો લેવો એ મહારા અધીકારમાં છે.....પછી તેઓ હજરતે ઇમામે હસન અંને ઇમામત અને ઇમામતનું હકમ સોંપી તથા કેટલીક વસીયતો અને નસીહતો.

કરી રમઝાન માસની ૨૧ મી તારીખે આ દારેશાની^૧થી દારે બવેલ-
ની^૨ તરફ કુચ કરી ગયા.

તે હઝરતનો રોઝો મુખ્યારક નજદ અશરફમાં છે જ્યાં અમુખ
જવારો જઈ બે હીસાબ સવાબ લુટે છે.

સર્વ મોહસિસો^૩ એકમતે લખે છે કે હઝરતે અલી અ. સર્વ
અસ્લામો કરતાં વિશેષ આલિમ અને ફીકહ જાણતાર હતા. કુરઅને
શરીફ અને તે પહેલાંની સર્વ આકાશી કીતાબો જેવી કે તવરાત,
ધન્નલ, અખુર અને ખીજા સહીફાને પુરું રીતે જાણતા હતા
ઇલમે તફસીરમાં, અખદુલ્લાહ ઇબ્ને અખ્યાસ હઝરતે અલી અ. ના
શાગીર્દ (શીષ્ય) હતા. ઇલમે કીરઅતમાં અબુ અબદરેહમાન અસલ-
મી હઝરતે અલી અ. નો શાગીર્દ હતો. પણ બની ઉમમ્યાના બયથી
તેમનું નામ જાહેર કરવામાં આવતું નહીં. ઇલમે ફિકાહમાં સર્વ
ફકીહો હઝરતે અલી અ. ના નામ સેવા છે. ઇલમે ઉસુલેદીન જેને
આલીમો ઇલમે કલામ કહે છે તેની સનદ હઝરતે અલી અ.
સુધી પહોંચાડે છે. ઇલમે તસવ્વુફમાં યુનૈદ બગદાદીનું કહેવું છે કે
તસવ્વુફમાં અમારા ઇમામ ગેશવા-સરદાર હઝરતે અલી અ. છે.
ઇલમે નહુવ પણ હઝરતે અલી અ. મે યોજેલ છે. ઇલમે ફસાહત
માં, અખદુલ હમીદી વડયા કહે છે કે મને જોટલી ફસાહત પ્રાપ્ત

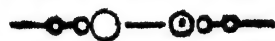
૧-ફાજલ ગુર ઘર-દુન્યા. ૨-નિરંતરનું ઘર-પરલોક, ૩-હદીસો
લખવારા.

* અલંકાર યુક્ત હટાદાર સુખાંશ.

થઇ તે હજરતે અલી અં ના કુલ્યા (ખાપણે) મોઢે વાહુકરી ભેવા-
થી પ્રાપ્ત થઇ હતી. હકમુરશીઅરમાં, શોઅબીનું કહેવું છે કે હજરતે
અલી અં સર્વથી શ્રેષ્ઠ શેઅર કહેનાર શેઅરન્નાસ હતા. ખુશનવી-
સીમાં એટલે સારા અક્ષરો લખવામાં હજરતે અલી અં સર્વથી
શ્રેષ્ઠ હતા.

હકમે હયઅતમાં, યુનુસબિન અબ્દુર રેહમાનનું કહેવું છે કે
હજરતે અલી સર્વથી વધારે અને શ્રેષ્ઠ જાણનાર હતા. ઈસ્મે રીયાઝ
વીજેરે વીજેરે દીન દુન્યાના જે જે હકમે (વિદ્યાઓ) છે અને દીન
દુન્યાની જે જે ફઝીલતો (મહાતમ્ય) છે તે સર્વમાં હજરતે અલીઅં
જેવું કોઇ નહતું.

હદીસોની કીતાબો અને કુરઆને શરીફની પવિત્ર આવૃત્તિ તેમ-
નાં વખાણ—અને ગુજોથી બરપુર પડેલીયો છે.

હજરતે અલી અં ની વર્તણુંક.

સખાવત—ઉદારતામાં મરીઓની ખતરગોરીમાં, યતીમોની ખાલાશ
રાખવામાં, આંધળાં, લુછાં અને પાંગળાંઓની ખબર ભેવામાં, નમ્રતા,
સહન શિક્ષામાં એટલાં તો આગળ વધેલાં હતાં કે તેમના જેવું
ન કોઇ થયું છે ન થશે. સખાવતમાં એક નહીં પણ અનેકવાર
પોતાનાં ધરમાર લુટાવી દીધાં છે તેઓ એટલી સખાવત કરતા કે
તેમનાં ધરમાં જો કે, દુન્યાના મોહટા ભાગના ખાદશાહ હતા, તોપણ
હંટને દાણા ખવરાવવાનાં એક ચામડાં અને ધંટી વિના બીજું
કંઇ રહેતું નહીં. તેમની સખાવતની જે પ્રખ્યાતી ઇસ્લામી દુન્યામાં છે

તે જો હું લખવા બેસું તો મોહરા અથોના અંધ ભરાય, અને આ આખું પુસ્તક તેના એક પાનાની બરાબરીમાં પણ મુકાય નહીં. કોઈ સલાહ કરનારો તેમની પાસેથી પાછો અથવા નિરાશ જતો નહીં, તેઓની પાસે જે વસ્તુ હોતી જોઈએ તો તે ગમે તેટલી કીમતી અને તેમની ગમે તેટલી પસંદગીની હોતી, સલાહ કરનારાને તરત આપી દેતા. તેઓએ આખા કુટુંબ સહિત એક વખત રોજી (ઉપવાસ) રાખ્યો હતો, સાંજે રોજી ખોલતી વખતે, કોઈ સલાહ કરનારે સલાહ કર્યો તો તેઓએ અને તેમના સમગ્ર કુટુંબે પોતપોતાના ભાગનું ખાણું એ માંગણીને આપી દીધું અને તે રાતે પાણીથી રોજી ખોલી સર્વ ભુખ્યા સુધ રહ્યા, બીજે દીવસે સાંજે જોવા રોજી ખોલવા બેસતા હતા તેવાજ વળી માંગણી સલાહ કર્યો તે દીવસે પણ સર્વ જણે પોતપોતાના ભાગનું ખાણું તે માંગણીને આપી દીધું અને તે રાતે પણ માત્ર પાણીથી રોજી ખોલી ભુખ્યા સુધ રહ્યા. ત્રીજે દીવસે સાંજે પણ એમજ થયું. અત્રી રીતે વારંવાર તેઓ તથા તેમનું આખું કુટુંબ માંગણીની વાંચના પુરી કરવા માટે, પોતાની જાતે દુઃખ વેઠી સખાવત કરતા, જેની તારીફ કુરઆનમાં મૈનુદ છે, અને તેઓની સખાવતની વાતો ઇસ્લામી દુન્યાનું ખાળક ખાળક જાણે છે, તેઓ ગમે તે હાલતમાં હોય સખાવત કર્યા વિના રહેતા નહીં, એક વખત તેઓ નમાઝ પડતા, રૂકમાં હતા એવામાં માંગણી સલાહ કર્યો. હઝરતે, તરતજ ઇશારાથી પોતાની આંગળીમાંથી વીંટી ઉતારી લેવા કહ્યું જે ઘણીજ અમુક્ય હતી. આ વિશે પણ કુરઆને શરીફમાં ખુદાએ વર્ણન કરેલ છે અને તારીફ કરતાં તેને સર્વ મોઅમેનીનાના માત્રિક ભાગેલ છે, ઘણીવાર એમ પણ જાન્યું છે કે તેઓ

મહુદીયોની વાડીયોમાં મળુરી કરી પોતાને અને પોતાના કુટુંબને
આગ્યેજ પુરો પડે એટલો ખોરાક લાવતા અને કાંઈ સવાલ કરતું
ત્યારે તરત તેને આપી દેતા. બાદશાહીના સમયે રાતના વખતે રોટલા-
ઓના ગાંસડા પોતાની પીઠ ઉપર ઉંચકી ગરીબ લોકોને ખવડાવવાં
પ્રુણે ખોચરે કરતા. કાંઈ માણસ સખાવત લેતાં શરમાય નહીં એટલા
માટે તેને ચુપકીથી પહોંચાડી દેતા કેટલાકોને તો એવી છાતી રીતે
આપતા કે તેઓ, તેમને આપનાર કાણુ છે એ પણ જાણતા નહીં.
ધરડી કોશીયોનાં કામકાજ કરી આપતા, તેમને પાણી ભરી આપતા;
રાંડીરાંડ બચરવાલ સ્ત્રીના ધરમાં જઈ તેને રાંધી આપતાં. વીજેરે વીજેરે
તે જનાબની સખાવતની એટલો બીનાઓછે કે અહીં સંશ્લેષમાં અખી
શકાય નહીં.

તે જનાબ હદી કાંઈ ઉપર ધર્મના કામ શિવાય, ગુસ્સે થતા નહીં. તેમના
વિશે લખાયું છે કે તેઓ એક વખત મહા મોહટા કાફર ગણ પહેલવાનની
સાથે લડતા હતા જે તેમનો કટ્ટો શત્રુ હતો અને તેના બળ અને
કુવ્વતની વિખ્યાતી ત્યારે તરફ પ્રસરેલી હતી. લાંબો વખત દુસ્તી થયા
પછી હઝરતે અલી અં મે તેને બોંય પછાડી માર્યો અને તેની છાતી
ઉપર ચઢી બેઠા. હઝરતે અલી અં તેનું માથું વઢવા જતા હતા તેવામાં તે
કાફર પહેલવાન તે હઝરતના પવિત્ર મોં ઉપર થુંક્યો. હઝરતે અલી
અં તરતજ તેની છાતી ઉપરથી નીચે ઉતરી પડ્યા અને તલવાર
બોંય ફેંકી દીધી. આ જોઈ પેલો કાફર છલ્લ ચાંચ ગયો અને બોલ્યો
યા અલી ! મહારા જેવો તમારો કટો શત્રુ અને મહા મોહટો અખર-
દસ્ત પહેલવાન તમારા કબજામાં આવ્યો, અને પછી તેણે તમારા

મોંઢ ઉપર થુંકો તમારું અપમાન કર્યું હતાં તમે તેને આવી રીતે સામાટે મુકી દીધો ? હજરતે અલી અં મેદરમાવ્યું હું ઇસ્લામ ધર્મના શત્રુઓની સાથે ખુદાની ખુશી પ્રાપ્ત કરવા માટે બહુ ખું. જ્યારે તું મહાસ મોંઢ ઉપર થુંક્યો ત્યારે મને ક્રોધ આવ્યો જો તે વખતે હું તને કતલ કરત તો ઇસ્લામ અટે નહીં પણ ક્રોધમાં હોસ્વાઇ પોતાની તૂપ્તી માટે તને કતલ કર્યો એમ હત. અને એમ હું આહતો નથી. આવાં મહાતમ્ય બર્યાં વચનો સાંભળી તે કાફર બોલ્યો કે જે ધર્મના પ્રવર્તાવનારા આવા હોય તે ધર્મ કહી ખોટો હોઇ શકે નહીં. હું ઇસ્લામ કબુલ કરું છું. પછી તે મુસલમાન થયો..... આવીરીતે તે હજરતે એવા તો સર્વોત્તમ ગુણોના અનુપમ દ્રશંતો પોતાની પાછળ મુક્યાં છે કે જેથી ઇસ્લામી પુસ્તકો બરપુર પડ્યાં છે.

વળી એક વખત હજરતે અલી અં એક કાફરની સાથે બહી રહ્યાં હતાં એવામાં કાફર લડવૈયાની તલવાર તેના હાથમાંથી પડી અમ્મ તેથી તે બોલ્યો કે યા અલી ! તમારી કુલકાર—તલવાર જો મને આપો તો હું બતાવું ? ! હજરતે તરતજ તેના હાથમાં પોતાની તલવાર મુકી દીધી, પેલો કાફર આશ્ચર્ય પામી બોલ્યો કે તમારી તલવાર તમે ખાસ લગાઇના વખતે મહારા જેવા શત્રુના હાથમાં સામાટે આપી ? મેં માંગણી કીધી હતી તેમાં શું થયું ! હજરતે અલી અં મેક્તર આપ્યો એટલામાટેકે ઇસ્લામ ધર્મનો પાથો (ખુન્નાહ) શુરવિરતા (જવાં મરદી) અને મનની ઉદારતા (મનની એકટાઇ) ઉપર રહેલો છે..... પછી તરતજ તે કાફર કહેમો બધી મુશ્કેલીમાન થયો.

કેટલીક વખતે, કેટલીક કાફિર યુવાન સ્ત્રીઓ, પોતાના આશકોને, હૃદયથી અંતરથી હાથથી કપાએલાં પોતાના સગાવહાણોનો વેર ભેવા, અથવા પોતાની માંગણી કરનારાઓ કેવા બહાદુર અને શુરવીર છે (તે વખતે શુરવીરતા એ મહા મોહટો સર્વોપરી ગુણ ગણાતો) એ તપાસવાના અથવા પોતાનો કેટો મુદાવવાના હેતુથી, અથવા ગમે તેવા હેતુથી હઝરત અલીઅનું શીશ કાપી લાવવા મોકલતીયો. જ્યારે એવા કામાંધ આશકો હઝરત અલીઅની પાસે આવતાં અને લગાઈ માંગતા ત્યારે હૃદયથી અંતરથી તેમને કહેતાં કે જો મહારૂં શીશ ઉતારી લઈ જવાથીજ તમારી માથુકા સાથે તમારા લગ્ન થતાં હોય, તો હોય લઈ જાઓ હાજર છેહઝરતે અલીઅનો આવો વિવેક જોઈ તેઓ તરત મુસલમાન થઈ જતાં.....હઝરતના આદર્શોના ભગીન જનાણે કમળરે એવીજ રીતે હઝરતે અલીઅની ગુલામી હમેશાને માટે સ્વીકારી હતી. જોકે આપ અરબ, શામ, ઇરાન, અને મીસરદલાદીના આદર્શો ધમામ અને પેશવા હતા, અને ખુદ તઆલા ત્યા તેનાર મુન્શ હૃદયથી મોહમ્મદ સૌ તરફથી અનહદ પદ્મીઓ માન અને ફઝીલતો પામ્યા હતા તોપણ તેઓ કદી કોઈ પણ મુસલમાન—મોઅમિનની સાથે ગર્વપૂર્વક વર્તતા નહીં, લખે છે કે જ્યારે તેઓ સિદ્દીનીની લડાઈમાંથી કુદામાં આવ્યા અને કબીલોએ શાખામના લોકો પાસેથી નીકળ્યા, ત્યારે તેઓએ, સિદ્દીનીમાં માર્યા ગયેલાં મોઅમેનીની સ્ત્રીઓને રક્તો અને વિલાપ કરતાં સાંભળી, તેથી તેઓએ તે કૌમના આંકાએર હર્ષ શરૂ કરીને (કે જે હઝરતના ઇસ્તેકબાલ (શુભાગમન) માટે આવ્યો હતો) કહ્યું કે તમારા ખાનદાનની સ્ત્રીઓ વિલાપ કરે છે તેની તેમને મનાઈ કરતા નથી ?.....તે વખતે તે હઝરત અસ્વાર

હતા અને હર્ષ શરજીલ તેમની અસ્વારી સાથે માનપુર્વક ચાલતા હતા.....હજરતે અલી અંમે ફરમાવ્યું પાછો વળી જા તારા જેવાનું મહારા જેવાની સાથે પમે ચાલવું હાકિમ એટલે બાદશાહ માટે રીતો એટલે ગર્વ (ઉત્પન્ન થવા)નું અને મોઅમેનીન માટે હક્ક કાઢ અને અપમાનનું કારણ છે!!.....બાવાર્ય એ કે એથી હાકિમને ગર્વ આવે છે અને મોઅમેનીનની હક્કકાઢ થાય છે.

તેઓ પોતા માટે જાહેરી માનના રીવાજને પણ પસંદ કરતા નહીં; જેમકે દાખલા તરીકે સપ્તવામાં આવે છે કે જ્યારે તેઓ શામ તરફ જતા હતા ત્યારે રસ્તામાં 'અમ્માર' નામની જગ્યાએ કેટલાંક ગામડીયાં મળ્યાં જેઓ હજરતે અલી અંમે જોતાં વેંતજ પોતાની અસ્વારી ઉપરથી નીચે ઉતરી પડ્યા અને ઘણીજ ત્વરાથી શેવામાં હાજર થયાં, હજરતે અલી અંમે પુછ્યું તમે ઘોડાઓ ઉપરથી નીચે કેમ ઉતરી પડ્યા ? તે ગામડીયાઓએ કહ્યું કે અમારા દેશમાં અમીરો અને હાકિમોને એવી રીતે માન આપવામાં આવેછે, હજરતે અલીઅંમે ફરમાવ્યું ખરેખર ખુદાની કસમ તમારાં અમીરો તમારાં એવાં વર્તનથી સગારે લાભ અથવા ફાયદો પામી શકતાનથી, પરંતુ તમે દુન્યામાં તરફી દ્યો છો અને આખેરતમાં તેની શિક્ષા ભોગવશો.....અને એ તરફી કે જેનું પરિણામ દોઝખ હોય તે ઘણીજ નુકસાનકારક અને દુઃખદાયક છે, અને એ શરીરતું સુખ કે જેનું પરિણામ દોઝખની અગ્નીથી રક્ષણમાં રહેવાતું હોય તે ઘણુંજ લાભ દાયક છે એક વખત એક માણસ હજરતે અલી અંમે સન્મુખ તેમના હૃદયારઘણુંજ વખાણ કરતો હતો અને મનમાં તે કરતાં ઉતરતાં સગજતો હતો, હં અલીઅંમે તેને કહ્યું કે તું મહારા જેટલાં વખાણ મુખવડ કરે

છે તે કરતા હું ઉતરતો છું, અને તહાર મનમાં તું મને જોવો
છે તેના કરતાં ઘણું ચઢીયાતો છું.

વળી એક વખત કેટલાંક લોકોએ તેમની રૂબરૂ તેમના ઘણાં
વખાણુ કંઈ હઝરતે અલી અંમે શરમાવ્યું હે ખુદા ! તું મને મ્હારા
કરતાં વધારે જાણે છે, અને હું કેવો છું એ હું પેતે આ લોકો કરતાં વધારે
જાણું છું તો હે ! ખુદા ! આ લોકો જોવો મને સગજ છે તેના કરતાં
મને વધારે સારો બનાવ, અને મ્હારા એ ખાપો કે જેને આ લોકો
જાણવા નથી ક્ષમા કર; અહા ! ખુદાની દરઆદમાં શું ખાકસારી ! ! !

તે હઝરત પોતાના રાજ્યના ઐતુલ માલમાં આવતાં નાણાનો
ઉપ્યોગ તદ્દન ધર્માનુસાર કરતાં, અને સર્વ ખરીબ તથા અમીરને એકી
નજરે જોતાં અને સરખાં હકદાર સમજતાં.

એક વખત તેઓ સતના સમયે યત્તીમેના માલનો હીસાબ
કરતા હતા, એટલામાં તેમની ખાનગી મુલાકાતે એક માણસ આવ્યો,
હઝરતે તરતજ પોતાની પાસે બળતો દીવો ઓલવી નાંખી તેની મુલા-
કાત લીધી. પેલા મુલાકાત આવનાર માણસે તેમ કરવાનું કારણ પુછ્યું.
હઝરતે અલી અંમે શરમાવ્યું એ દીવામાં બળતું તેલ યત્તીમેના હકના
પૈસામાંથી વેચાતુ લાવવામાં આવ્યું હતું, તેને હું મ્હારી ખાનગી
મુલાકાતના કામમાં વાપરી શકતો નથી.

એહદ એટલે પરહેઝમરી તથા સાદાઈમાં એ હઝરતની એવી
સ્થિતિ હતી કે તેઓ તદ્દન જડ ખરબચડ અને ક્ષીગડાવાળાં લુગડાં
પહેરતાં, ઘરમાં જોઈતી વસ્તુઓ પોતે જગ્ગરમાં જઈ ખરીદી પોતેજ
ઉચકી ભાવત જીમને ઉચકવાની તસ્દી આપતાં નહીં. સુધી રોકલ્લી

આતા, ચટામ ઉપર બેસતાં અને ફાટેલી ચટામ ઉપરજ સુઈ રહેતાં, એજ તેઓની ગાદી અને એજ તેઓનું ફરશ. સેવયદ ઇખ્તે મફલા નામનો માણસ કહે છે કે એક દીવસ મેં હઝરતે અલી અન્નેયિનંતી કીધી કે હે ! અમીરજ મોઅમેનીન ! આપ બાદશાહ છો, આ ફાટેલી દુટેલી ચટામને બદલી નાંખો. હઝરતે અલી અન્ને ફરમાવ્યું હો સેવ-યદ આ અમારું ઘર નથી અહીં અમે થોડાં વખત માટે રહીએ છીએ. અમારું ઘર આખેરત (પરસેક) છે, અમે અમારો સરસામાન સાં મોકલી દીધો છે.

તેઓ ખુદાની ઇબાદત (ભકિત) એટલી બધી કરતા હતા કે ફરેક રાતે હજાર રકઅત નમાઝો પડતા હતા ; અને તેઓ એવાતો એકામ ચિત્તે ઇબાદત કરતા કે, ઘણી વખત, તેમને લગામમાં વાગેલાં તીર, જ્યારે, તેઓ નમાઝ પડતાં ત્યારે તેમના શરીરમાંથી ખેંચી લેવામાં આવતાં, અને તેમને તેની ખપર વડીક પણ પડતી નહીં.

જ્યારે મઆવિયાએ હઝરતે અલી અન્ના સંબંધમાં કરારખિન હમઝા ઝખાઇને પુછ્યું ત્યારે તેણે કહ્યું કે મેં હઝરતે અલી અન્ને સુનસાન અને કાળી ધમધોર અધારી રાતે મસજીદની મેહરાબમાં ઉભેલાં અને પોતાની ઘડીને હાથમાં પકડી એક ઝખ્મી થએલા સાંપની પેડે જૈચૈન થતાં અને એક દુઃખો માણસની જેમ વિલાપ કરી કહેતાં સાંભળ્યાં છે કે હે ! દુન્યા ! હે ! દુન્યા ! આલીબ, મુજથી દુરથા, ધું તું મુજ સમક્ષ આવી મને લેભાવવા ઇચ્છે છે, તુ તેમાં શ્તેહ પામીશ નહીં. બીબા કાઇને જઇને લેભાવ, મને ત્હારી કાંઈ જરૂરત નથી. મેં તને ત્રણ તલાએ આપી ત્હારા પોતા ઉપર હરામ કરી લીધી છે, હવે હું તારી તરફ વલણ કરી શકતો નથી. ત્હારી

છાંદગા ધમ્મી દુકો છે, ત્હારો માન મરતખો ધણો ઓછો છે, અને ત્હારી આશાઓ ધમ્મી હલકી છે.....હાથ અફસોસ ! જાતું ઝોધું અને પંથ—રત્નો લાંખો છે.....મુમાફરી લાંખી છે અને હીસાત દેવાની જગ્યા મોહરી છે.

તેઓ રૈયતના ઝગડાઓના ફેસલા એવા તો ઉત્તમ આપતાં કે તેમાં કદી લગારે અન્યાય થવા પામતો નહીં, તેમને લગાર કહેવામાં આવતું એટલે તેઓ સર્વ તત્વસાર સમજી જતાં અને તરત ચુકાદો કરી આપતાં તેમના ફેસલા અમૂલ્ય છે અને તે બધાં કીતાબોમાં લખાએલાં છે, અહીંયા માત્ર નમુના દાખલ થોડાંક લખવામાં આવે છે—

હઝરતે અલી અબ્ના ફેસલા.

એક વખત બે માણસ ખાણું ખાવા બેઠા, એકની પાસે પાંચ અને બીજાની પાસે ત્રણ રૌટલીયો હતી. એટલામાં ત્રીજો માણસ આવ્યો અને તેમની સાથે ખાવા બેઠો. તે ત્રણે જણાં અઠ રૌટલીયો ખાધ ગયાં, ત્રીજા માણસે પોતાના ખાવાના બદલામાં અઠ દીરહમ આપીને કહ્યું કે તમે માંહોમાંહે બહેંચી લેજો, પેલાં બન્ને અંદર અંદર લડવા લાગ્યા, એક કહે કે મને પાંચ દીરહમ મળવા જોઈએ કેમકે મહારી પાંચ રૌટલીયો હતી, અને તું ત્રણ દીરહમ લે કારણ કે તારી ત્રણ રૌટલીયો હતી. ત્રણ રૌટલી વાળાએ કહ્યું હું ત્રણ દીરહમ નહીં લઉં; આપણે અરધો અરધ બહેંચી લાગ્યે અર્થાત—તેઓ ઝગડતા ઝગડતા હઝરતે અલી અબ્ની શેવામાં આવ્યા. હઝરતે અલી અબ્ને ત્રણ રૌટલી વાળાને ત્રણ દીરહમ લેવા સમજાવ્યો પણ તેણે

ન સેતાં કહ્યું હું તો વ્યાજખી લખશ. હજરતે અલી અંમે કહ્યું ને
 પું વ્યાજખી માંજતો હોય તો તને એક દીરહમથી વધુ મળી શકશે
 નહીં, કેમકે આઠ રોટલીયો હતી. તેના ત્રણ ત્રણ દુકડા કરતાં એવીસ
 દુકડા થયા. અને તમે ત્રણ ખાનાર હતાં હવે એ ખખર નથી કે
 તમારામાંથી વધારે ખાનારો કાણ હતો અને કાણ ઝોણુ, તેથી એમ
 માનવામાં આવે છે કે તમે ત્રણ જણાઓએ સરાખું ખાધું હશે, તો
 તેં આઠ દુકડાં ખાધા અને ત્હારી ત્રણ રોટલીના નવ કટકા થયા,
 અને ત્હારા મીત્રની પાંચ રોટલીયો એટલે તેના પંદર દુકડા, તેણે આઠ
 દુકડા પોતે ખાધા અને સાત દુકડા ત્રીજા માણસ (દીરહમ આપનાર)
 ને ખવરાવ્યાં તેથી તે સાત દીરહમનો હકદાર છે અને તુ એકનો, કેમકે
 તેં ત્રીજા માણસને એકજ દુકડો ખવરાવ્યો હતો—

એક વખત હજરતે અલી અંમે કુશની મસજિદમાં મિખર
 ઉપર ખુલ્લો બધી રહ્યા હતા એટલે બાપણુ આપતા હતા એટલામાં
 એક સ્ત્રીએ વિનંતી કાઢી યા અમીરલ મોઅમેનીન ! ત્હારી દીકરીનો
 વર (તેનો જમાધ) મરી ગયો છે, અને ત્હારી દીકરીનો તેના પતીની
 મીત્રકતમાં આઠમો ભાગ છે પરંતુ તેના બીજા વારીસો તેને નવમો
 ભાગ આપે છે; હું આપની પાસે ન્યાય માંગુ છું. આ સાંભળી હજરતે
 અલી અંમે ફરમાવ્યું, શું ત્હારો જમાધ એ દીકરીયો પાછળ મુકી
 મર્યું પામ્યો છે ? તેણીએ કહ્યું હા, હજરતે અલી અંમે પુછ્યું શું
 ત્હારા જમાધના માઆપ જીવતા છે ? તેણીએ કહ્યું હા, હજરતે અલીએ
 ફરમાવ્યું ત્હારી દીકરીનો આઠમો ભાગ તે નવમો થમ્ન ગયો છે...
 વધારે માંગ નહીં કારણ કે શરીયતમાં એવીજ રીતે છે.

એક વખત હજરતે અહીં અં પોતાના ધરતી બહાર નીકળી યોગ ઉપર અસ્વાર થવા એક પગ પાંચમમાં મુક્યો હતો. એટલામાં એક સ્ત્રીએ આવી અરજ ગુઝારી યા અમીરલ મોઅમેનીન ! મારો બાઈ ૬૦૦ દીનાર મુશી મર્યું પામ્યો છે. કાઝી મને માત્ર એક દીનાર અપાવે છે, માટે હું આપની પાસે ન્યાય માંગુ છું હજરતે તરતજ જવાબ આપ્યો, ત્હારા બાઈની બે પુત્રીયો હશે. તેણીએ કહ્યું જ હા, હ૦ અહીં અંમે ફરમાવ્યું ૪૦૦ દીનાર તેમના થયાં હશે, અને ફરમાવ્યું ત્હારા બાઈની મા જેના ૧૦૦ દીનાર થયાં, અને ત્હારા બાઈની વધુ હશે જેના ૭૫ દીનાર થયાં સ્ત્રીએ કથુલ કીધું..... પછી હજરતે અહીં અંમે પુછ્યું શું તને બાર બાઈયો છે ? સ્ત્રીએ કહ્યું જ હા, હજરતે ફરમાવ્યું બે બે દીનાર તેમને મળ્યાં, હવે ત્હારા માટે જ એક દીનાર રહ્યો તે વ્યાજબી છે.”

તહઝીબુલ અહકામને આધારે લખે છે કે બીજા ખલીફા હ૦ ઊમર રહીંના વખતમાં પાંચ શખસોએ એક ઝોરત સાથે ઝીના કીધી ખલીફા સાહેબે હુકમ કર્યો કે આ પાંચે શખસને હદ (શરીયતે ઠરાવેલી શિક્ષા) મારો, આ વખતે હજરત અહીં અં ત્યાં મવજુદ હતા આપે ફરમાવ્યું પાંચે જથ્થા એકજ જાતની સજાને લાયક નથી, દરેક જુદો જુદો સજાને લાયક છે, તેઓએ કહ્યું આનો ફેસલો આપ કરો, આપે ફરમાવ્યું એક જથ્થાને કતલ કરો, બીજાને સંગસાર ફું કરો, ત્રીજાને પુરી હદ મારો, ચોથાને અરધી હદ મારો, અને પાંચમાંને સેજ સજા કરી કાઢી મુકો.

આ સાંભળીને સર્વે જથ્થા અચાંગો પામ્યા, અને તેનું કારણ પુછ્યું, તો આપે ખુલાસો કર્યો કે પહેલો યહુદી છે તેણે આ કામ કર્યું છે તેથી તેને કતલ કરવો જોઈએ બીજો સ્ત્રી વાળો છે છતાં જીના કરી તેથી તેને સંમસાર કરવો જોઈએ, ત્રીજો ઓરત વીનાનો છે તેથી તેને ફક્ત હાથ મારવી એટલે સો કારણ મારવા, ચોથો ગુલામ છે તેથી તેને અર્ધી હાથ મારવી એટલે પચાસ કારણ મારવા, પાંચમો દીવાનો છે તેથી તેની ઉપર હાથ નથી પણ અદબ માટે ત્રણ તમાચા મારી કાઢી મુકવે.

આ સાંભળીને સર્વે દોરદની અવાજ ખુલ્લું કરી, અને હઝરતે ઉમર રહીંએ ફરમાવ્યું કે લવણા અંલી લહલક ઉમર એટલે અમર અલી નહતે તો જીમર હલાક થતે.

જાણે છે કે હઝરતે ઉમર રહીંના વખતમાં કેટલાક લોકોએ ખાનગી કામખામાંના પુખ્ત બરણાઓનું વર્ણન કરતાં કહ્યું કે “જો એ બરણાઓને મુસલમાનોમાં વહેંચી દેયો તો સવાળ થાય અને કામમાં આવે, એવી રીતે ખાનગી કામખામાં પડ્યાં પડ્યાં શા કામમાં આવનાર છે? હઝરતે ઉમર રહીં ને તેમની સલાહ પસંદ પડી અને તેમ કરવા નિશ્ચય કરી હઝરતે અલી અં ને સલાહ પુછી તો આપે ફરમાવ્યું કે કુરઆને શરીફ હૅ મોહમ્મદ સૅ ઉપર ઉતારવામાં આવ્યું છે અને તેમાં ચાર પ્રકારના માલનું વર્ણન છે. ૧-મુસલમાનોના માલનું વર્ણન છે જેને મુકરર કરવામાં આવેલા બાગ પ્રમાણે વારસોમાં વહેંચાય છે. ૨ કાફરોની સાથે લડ્યા વિના તેઓનો જે માલ મુસલમાનોને હાથ આવ્યો હોય તેને પણ હકદારોમાં વહેંચવાનું વર્ણવ્યું છે. ૩ મનીમત (હુંટ)ના માલનો પાંચમો ભાગ ખુમ્સ એ પણ

તેની જગ્યાએ (એટલે બની હાશમમાંના હકદારોમાં) વાપરવાનું વર્ણવ્યું છે. ૪ સદકાનો માલ, એ પણ તેના યોગ્ય સ્થળે વાપરવાનું વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે. હઝરતે મોહમ્મદ સં ના સમયમાં કબજાના ધરેણું તેમાં હતું, અને ખુદાએ તે માટે કોઈ આજ્ઞા ઉતારી નથી, એ છતાં કે અસ્લાહ તેને ભુલી ગયો હોય અને ખાનએ કબજા તે નાથી છુપુ રહ્યું હોય એમ નથી.....તો જે માલને અસ્લાહ અને અસ્લાહના રસુસે જ્યાં પડ્યો રહેવા દધો ત્યાં તમે પણ પડ્યો રહેવા દ્યો. આ સાંભળીને હઝરતે ઉમર રદીં એ ખાનએ કબજાનાં ધરેણું જોને ત્યાં પડતાં રહેવા દધ કહ્યું કે જો આપ ન હોત તો અમે ફજેત થઈ જાત.

સુન્ની અને શીઅ.ઓએ ઇબ્ને અબ્બાસથી રીવાયત કરી છે કે મદીનામાં એક માલદાર હતો તેની ઝોરત ગુજરી ગઈ, જેથીને આગલા ધણીથી એક છોકરો હતો, અને તે શખસે ખીજી ઝોરત સાથે નીકાહ કર્યો તેણીથી એક છોકરો થયો, થોડી મુદત પછી એ માલદાર મરી ગયો, અને પાછળ આ બંને છોકરાઓમાં વીરસા બળે ઝગડો થયો, પહેલો છોકરો કહેતો હતો કે આ માલદાર મરી ગયો તે મ્હારો બાપ છે, બીજો છોકરો કહેતો હતો કે આનો બાપ જુદો છે, આ મરણ પામ્યો તે મ્હારો બાપ છે તેથી તમામ માલનો હું માલિક છું, પહેલા ખલીફા સાહેબના દરબારમાં આ ઝગડો ગયો. પણ તેઓએ આ વીચીત્ર અને ગુચવણ બારેલા ઝગડાનો ફેસલો કર્યો નહીં, છેવટે હઝરત અલી અ. પાસે આ ઝગડો રજુ થયો.

આપ મસજીદે રસુલમાં ગયા અને આપે ફરમાવ્યું આ મુકદ્દમાનો એવી રીતે ફેસલો કરીશ કે આસમાવના મલાએકા અમરો.

પામશે, પછી સલમાનને ફરમાવ્યું કે ફસ ખોલનારને ખોલાવો, અને કમ્બરને ફરમાવ્યું કે કમ્બરનાનમાં જઈ મજબૂર માલદારની કમ્બર ખોલી તેનું એક હાડકું લાવો. પછી ફસ ખોલનાર આવ્યો, તે વખતે આપે એ બન્નેમાંથી એક છોકરો કે જે એ માલદારની પહેલી ચોરતનો તેણીના પહેલા ધણીનો હતો અને તે કહેતા હતો કે હું આ મરનાર નો છોકરો છું તેની ફસ ખોલાવી એક ઢામમાં લોહી કઢાવીને તે મરનારનું હાડકું તેમાં નાંખ્યું, અને તે હાડકું એમને એમજ રહ્યું, પછી તે ખીજા છોકરાની ફસ ખોલાવી તે હાડકું તેમાં નાંખ્યું, તે તરત તે હાડકે એ લોહી ચુસવું શુર કર્યું એટલે સુધી કે તે હાડકા ઉપર લોહી જામી ગયું, તે વખતે આપે ફરમાવ્યું કે મરનારનો આ છોકરો છે, અને તે તમામ માલ તેને અપાવ્યો. આ ફંસલાથી તમામ હાંઝેરીનોએ દોરદના નાઅરા યુલંદ કર્યા, અને પહેલા તમા ખીજા ખલીફાએ હઝરત અલી અં ના કપાળ ઉપર ખોસો આપીને ફરમાવ્યું કે યા અલી એવો વખત ન આવે કે કોઈ ઝગડો આવે અને તમે ન હોઓ. પછી આપે તે પહેલા છોકરાને બેટુલ માલમાંથી કાંઈ અપાવ્યું.

એક ચોરને ઝીના કરાવી અને તેથી હમત (ગર્ભ) પણ રહ્યો, તેને ખીજા ખલીફા સાહેબની ખીદમતમાં લાવ્યા, તેઓએ સંગસાર કરવાનો હુકમ આપ્યો, હઝરત અલી અં ને ખમર પડવાથી આપે ફરમાવ્યું કે, આ ચોરત સળને લાયક છે પણ તેણીના પેટમાં ખમ્યું છે તેનો શું કમરછે? કે તેને પણ તેની સાથે નાખુદ કરવામાં આવે છે તેઓએ કહ્યું તો આ વીશે આપ ફંસલોકરો, આપે ફરમાવ્યું આ ચોરતને નજર કેદ રાખો.

જ્યારે બચ્ચું જન્મે અને તે બચ્ચાને પાળનાર ઓરત મળે ત્યારે તેને સોંપીને ઓરતને સંભસાર કરતી.

તદ્વર્ગીયુલ મતીનમાં બેઠા રહ અનવારને આધારે હંધામે રમ અં થી મનકુલ છે કે એક શખસે અનસારીને મારી નાંખ્યો, પહેલા અલીશા સાહેબે કાતીલને પકડી મરનારના બાપને સોંપ્યો અને કહ્યું તારા છોકરાના ખુનનો બદલો લે, તેણે તલવારના બે ધા ખર્ચા અને તેને મરી ગયો સમજી વધારે ધા માર્યા નહીં, પણ તેના સમા બાલા બાલા ઉપાડીને બધ મમા તો જોયું કે તેમાં જરા જીવ બાકી છે તેથી તેનો ધલાવ કર્યો, છ મહીનામાં તે તનદુસ્ત થયો, એક વખતે બાહેર નીકળ્યો તો તેને જોઈને તે અનસારીએ તેને પકડી લીધો અને ખેંચતો ખેંચતો અલીશા સાહેબની રજર બધ ગયો, અલીશા સાહેબે તેને ફરીને કતલ કરી નાંખવાની રજ અપી.

આ સાંભળીને તે શખસે શારખકાર કર્યો અને એ બાબતનો ફેંસલો હઝરત અલી અં ને સોંપ્યો, આપે ફરમાવ્યું કે એક વખતે તેને કતલ કર્યો, હવે બીજી વખત કતલ થાય નહીં એમ કહી મુકત કર્યો, તે અનસારીએ ધાંધલ મચાવ્યું અને જોભો બા અલી મારા છોકરાના ખુનનો બદલો લેવા નહીં જ્યો ? આપે ફરમાવ્યું ધનસાદ આહતો હોતો સાંભળ તેં તેને પહેલે તલવારના બે ધા ખર્ચા, હવે બીજી વખત તેને મારી નાંખવા ચાહે છે, જો આ બીજી વખતે તું તેને મારીશ તો તેં તારા છોકરાના ખુનના બદલામાં મારો મથાણો, પણ પહેલે તેં જે બે ધા માર્યા છે તે તારી તરફથી નાહક મથાણા અને તારા ઉપર તેનો હક ચડ્યો, માટે પહેલે તે

તને તલવારના બે ધા ખારી રહે તે પછી જો તુ સલામત રહે તો તારા
છોકરાના ખુનના બદલામાં તેને કતલ કરજે. તેણે કહ્યું 'એ કેમ બને ! આપે
ફરમાવ્યું' તેનો બદલો તારાથી લીધા પછી તેને કતલ કરવાની રજા
અવશ્યે તે સીવાય છુટકા નથી, આ સાંભળીને તે બોલ્યો જો એમજ
છે તો મારે મ્હારા છોકરાના ખુનનો બદલો લેવો નથી, હું તેને મારા
છોકરાનું ખુન માફ કરું છું તેમને મેં મારેલા બે ધા માર કરે, તે વખતે
બન્નેજણમાં સુલાહનામું લખાયું અને એક બીજાએ પોતાનો દાવો
માંગે વાળ્યો. હજરત ઊમરે ફરમાવ્યું "અલ્હમદે: લિલ્લાહ" ખુ-
દાએ તમોને અહલેએતને બદલની હિદાયત માટે મુકરર કર્યા છે.

હજરતે અલી અ. સહીદ થયા ત્યારે તેમની વય ૬૩ વર્ષની
હતી. જનાબે રોખ મુહીદ અલમહીર રહમાએ ઇરશાદમાં લખવા
મુજબ તેઓ પોતાની પાછળ ૧૧ પુત્રો અને ૧૬ પુત્રીઓ મુકી
ગયા હતા.

હૈદર વાણ.

ઐટલે

હઝરતે અમીરલ મોઅમેનીન ઐલી 'અં ની
બોધ વાણીયો.

તેઓ ફરમાવે છે,

દંગા-શિસાદ-ફુલ્લડ-નોશાન-રાજદ્રોહ અને કજીયા કલેશના
સમયે બે વર્ષના ઉંટ સમાન બની જા કે તે ન અસ્વારીના કામમાં
આવે છે તેમજ ન દુધ આપે છે.

બાવાઈ એ છે કે જીલમ કરનારાથી દૂર રહેવું તેની કાંઈ પણ
પ્રકારે મદદ કરવી નહીં.

જે માણસ સ્વભાવે લાલચુ હોય છે તે પોતાને નીચ અને
હલકો બનાવે છે.....જે માણસ બીજાઓ આગળ પોતાના દુઃખડાં
રડે છે તે પોતાની મેળે પોતાની હલકાઈ અને પોતાનું અપમાન ધ્રુવે
છે.....જે માણસ પોતાની જીભને હાકિમ બનાવે છે એટલે તેને
કબજામાં રાખતો નથી તે જાણે પોતાની પાપમાણી અને હલકાઈને
ગણકારતો નથી (તુચ્છ ગણે છે)

—૦૦૩૦૦—

કંજુરી (ખુખ્ખ) તે શરમ, અને કરપુકપણું તે ઐય છે...
કંગાલપણું (મુશ્લીસી) ડહા પુરૂષને પોતાની દલીલો (હુજૂતો) આગળ
ધરવા દેતું નથી.....કંગાલ માણસ પોતાના શેઠરમાં પણ મુસા-
દર હોય છે.....ભારતી અથવા પરાધિનતા સંકટ છે.....ધૈર્ય
(સખર) બહાદુરી છે,.....સંસાર પ્રત્યે તિરસ્કાર અથવા નિવૃત્તિ એ
(મહા મોહટી) શ્રીમંતાઇ છે, અને પરહંજગારી તે ઢાલ છે.

—૦૦૪૦૦—

રજા ' એક ઉત્તમ સાથી અને મિત્ર છે.....મદમ (વિધ્વા)
તે સર્વોત્તમ પુંજી (વીરસો) અને અદ્ય તે સુશોભિત પોશાક છે જે
સર્વદા નવો રહે છે.....અને સહ વિચાર તે સ્વચ્છ દર્પણ છે.

—૦૦૫૦૦—

ડહા પુરૂષની છાતી તે ગુલ્લ બેદોની પેટી છે.....હંસતું મોહું
તે પ્રીતિ—મોહબ્બતની જાળ છે (ગોટલે હંસતા મોહાં વાળાંના સર્વ
કોઇ મિત્ર બને છે) સહનશિલતા સમગ્ર ઐય અને આમીયો માટે
કપર—(ગોર) છે.....જે માણસ પોતાના 'નફસ'થી ખુશ હોય છે
અને તેના દરેક કાર્યને પસંદ કરે છે, તે માણસને નાપસંદ કરના-
રાઓની સંખ્યા વધી પડે છે.

—૦૦૬૦૦—

ખયરાત (દાન) રામબાણુ ઔષધ છે...લોકોના કૃત્યો જે દુન્યામાં
કરે છે તે કયામતના દીવસે તેમની સમક્ષ હાજર થશે....લગાર એ

૧-ખુદની ખુશીએ ખુશી રહેવું તે.

માણસની બનાવટ એટલે રચના સંબંધી વિચાર કરો જે આંખો વડે જુએ છે અને જીભ વડે ખેાલે છે, અને કાનો વડે સાંભળે છે અને વસંતરાઓ વડે શ્વાસ લે છે. જ્યારે કોઇ માણસના બાજ્ય (ઇકબાલ) ની ચઢતી હોય છે ત્યારે તેનામાં પ્રથમ નહોતી, એવી ખુખીયો અને ગુણો આવે છે... અને પડતીના દીવસોમાં તેની ખુખીયો અને ગુણો છીનવી લેવામાં આવે છે.

—૦૦૭૦૦—

ભોકોની સાથે હળી મળીને ચાલો, કેમકે, તેમ કરવાથી, જ્યારે તમે મર્દુ પામશો ત્યારે તમારા માટે તેઓ વિલાપ કરશે, અને જીવતા રહેશે ત્યારે તમારી તરફ ઝુકશે.

જે તુ ત્હારા શત્રુ ઉપર કાણુ પામે, તો તે કાણુ પામવા ખાતરનો (ખુદનો) ઉપકાર (શુકર) તેને માફ કરવાના રૂપમાં, માન. જે માણસ કોઇને પણ પોતાનો મિત્ર બનાવી શકતો નથી તે સર્વથી વધારે લાચાર છે. અને એ માણસ કે જેને મિત્ર મળ્યો હોય પણ મિત્રાચારીની ચરતો પાળી ન શકવાથી ખોઇ ખેડો હોય તે એના કરતાં પણ વધારે લાચાર છે.

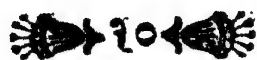
—૦૦૮૦૦—

જ્યારે તમને ખુદની તરફથી પહેલાં આવનારી બક્ષીશો—નેઅમતો મળી ચુકી છે ત્યારે નાશુકરી (અપકાર) કરી પછી આવનારી બક્ષીશો અને નેઅમતોને રોકા નહીં.

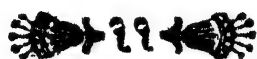
—૦૦૯૦૦—

જે માણસને તેના સગાબહાલાંઓ, નાકહરીથી, લજ દે છે તે માણસની મદદ માટે ખુદ બીજાઓને મુકરર કરે છે.

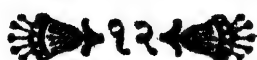
દરેક શીતામાં દાખલ થનારો માણસ ઠપકા અથવા ક્રોધને પાત્ર છે એમ માનવું નહીં. કેમકે દેટલીક વખત કોઈ માણસને લાચારીથી દાખલ થવું પડે છે.

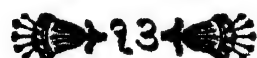
કીનાઅત (સંતોષ) એવી હાલત છે કે કદી નાશ પામતી નથી.

હયખત (ખેડીક) એ શબ્દ ખયખત (નિષ્ફળતા)ને મળતો છે, અને હયા (શરમ) હિરમાન (નિરાશા)નું કારણ છે, એટલે ખેડીકણ નિષ્ફળતા પામે છે, અને શરમાળ માણસ નિરાશ થાય છે^૧ વખતત્યાકુરસત વાદળ સમાન વહી જાય છે તેથી વખતને નેકી કરી બેવા માટે પુરતો ગણો.

જે માણસ અમલ (કાર્ય) કરવામાં આજસુ હશે તે પોતાના નસબ (કુળ)ના કારણથી કાંઈ લાભ પામી શકશે નહીં.

કોઈ નિષ્ફળતા પામેલા નિરાશ થએલા, અને સંકટમાં આવી પડેલાંની મદદે પહોંચવું અને તેના સંકટને દૂર કરવું મોહટા મોહટા કુનાહો (પાપો)નો કદ્દારો (પ્રાયશ્ચિત) છે.

૧—આ અલંકારયુક્ત વાણીના રહસ્યને અરખી ભાષા જાણનાર સમજી શકે છે. ગુજરાતી ભાષાંતરમાં તેનું પુર્ણ રહસ્ય લખી શકાતું નથી.

—૦૦૧૪૦૦—

હે ! માણસ ! જ્યારે ખુદાએ ત્યાજી તારા ઉપર પોતાની બક્ષીશો ઉપરા ઉપરી મોકલતો રહે છે, અને તું પાપોમાં કુમેલો હોય છે ત્યારે તારે ખીલવું જોઈએ.

—૦૦૧૫૦૦—

કોઈ માણસ પોતાના મનમાં ગમે તેટલી કોઈ વાત છુપી રાખે પરંતુ તેના બોલવા ઉપરથી અથવા ચહેરા ઉપરથી તેની ખચિત ખબર પડી જાય છે.

—૦૦૧૬૦૦—

જ્યાં લગી એવો મંદવાડ છે કે તું હરીફરી શકે છે ત્યાં લગી અમલ કરે જા અને જ્યારે પુરું લાચાર થઈ જાય ત્યારે લાચારી છે.

—૦૦૧૭૦૦—

પોતાના જોહદ (પરહેઝગારી)ને લોકોથી છુપો રાખવો એ સર્વથી શ્રેષ્ઠ જોહદ છે.

—૦૦૧૮૦૦—

જ્યારે તું તારા આયુષને પાછળ મુકતો જાય છે અને માત તારી સામેથી તારી તરફ આવતું જાય છે ત્યારે તારી અને તેની કેટલી જલ્દી મુલાકાત થશે? (એ વિચાર).....ખીલ ! ખીલ ! ખુદાએ ત્યાજી પોતાના ઇશ્મના કારણથી ગુનાહોને એટલા છુપાવે છે કે જાણે તેણે ગુનાહ માફ કર્યા હોયતી !!

—૦૦૧૯૦૦—

તે હકરતને ઈમાન સંબંધી પુછવામાં આગ્યું તો ફરમાવ્યું કે—
ઈમાનના ચાર અરકાન (સ્થંભ) છે. ૧—સત્ય (ધૈર્ય) ૨—યકીન

(ખરી આસ્થા) ૩—અદ્વૈત (ન્યાય) ૪—જેહાદ.....

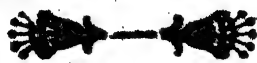
સદ્ય તે એક મુળ છે જેની ચાર શાખા । છે.

૧-શોક (ઉત્સુકતા) ૨-ખાદ (ખય) ૩-એહદ (બંધિત) ૪-
 ધન્ટેઝારે મૈત (એટલે મૈતની વાટ જોવી) કેમકે જે માણસ જન્મત
 એટલે સ્વર્ગનો શૌકીન હોય છે તે આ સંસારની માયા અને મોહથી
 દુર રહે છે, અને જે માણસ દુન્યાને ચાહતો નથી તે પોતા ઉપરના
 સંકટોને તુટી ગયો છે, અને જે માણસ મૈતની વાટ જુએ છે તે
 નેકી કરવામાં ઉતાવળ કરે છે.....પછી...યકીન એક મુળ છે જેની
 ચાર શાખાઓ છે ૧-હકીકને દિતનત (જ્ઞાનની સત્યતા)માં વિચાર
 કરવો. ૨-રમુઝેદાનીશ (જ્ઞાનના બેદો) પ્રાપ્ત કરવા ૩-દુન્યામાં થતા
 ખતાવો ઉપરથી ચેતવણી તથા શીખામણ લેવી. ૪—થઇ ગએલા લો-
 કાનો રસ્તો. કેમકે જે માણસ શીતનતના કારણથી દેખતો થાય તે
 હીકમત એટલે તત્વસાર અને સર્વ બેદોને પામે છે અને જ્યારે તે
 સર્વ બેદોને પામે છે ત્યારે તે શીખામણ તથા ચેતવણી લે છે, અને
 જ્યારે ચેતવણી લેવાય છે ત્યારે આગળની ઉમ્મતના લોકોમાંથી છે એમ
 ગણાય છે...અને અદ્વૈતની ચાર શાખાઓ છે ૧-ફદમે ખારીક (ઉંડી
 સમજ) ૨-ઈદમે અંમીક (ઉંડું જ્ઞાન) ૩-ખુખીએ હકમ(ફેસલો આ-
 પવાની ખુખી) ૪-મતખુખએ હિદમ (નમ્રતાની તાબેદારી) કેમકે જે મા-
 ણસ ઉંડી સમજ ધરાવે છે તે ઉંડા જ્ઞાનને એટલે તત્વ જ્ઞાન-
 ને પામે છે, અને જે તત્વજ્ઞાનને પામે છે તે ફેસલો આપવા-
 ના આધતોને પ્રાપ્ત કરે છે. અને જે માણસ નમ્ર હોય છે તે હક-
 થી વધી જતો નથી અને લોકોમાં પ્રસંશા પાત્ર જીવન ગાળે છે...
જેહાદની પણ ચાર શાખાઓ છે. ૧-નેકીનો હકમ કરવો

૨-કુકમોની મનાઇ કરવી. ૩-રણસંગ્રામમાં ૬૬ રહેવું ૪-દુષ્ટો પ્રત્યે દ્વેષ રાખવો, કેમકે જે માણસ નેકીનો હુકમ કરે છે તે ઇમાનદારોની પીઠાને મળ્યુત કરે છે, અને જે માણસ કુકમોની મનાઇ કરે છે તે કોઈરોનું અપમાન કરે છે, અને તેમને હલકાં પાડે છે, અને જે માણસ રણસંગ્રામમાં ૬૬ રહે છે તે વાણ્ય હકને યજ્ઞવી લાવે છે—પુણ્ય કરે છે અને જે માણસ દુષ્ટો પ્રત્યે દ્વેષ રાખે છે અને તે માત્ર અદ્વાહના ધર્મની ખાતર ક્રોધાયમાન થાય છે, તેની હીમાયતમાં અદ્વાહ તેના દુશ્મન ઉપર ક્રોધાયમાન થાય છે... અને ક્યામતના દીવસે—અદ્વાહ તેને પોતાની રેહમતથી ખુશ કરશે.

—૦૦૨૦૦૦—

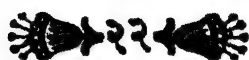
કુદરતના ચાર અરક્ષન (રથંબ) છે ૧—સત્ય શોધી કાઢવાના વિચારથી બહેમ અને સંદેહને અનુસરવું (બહેમની પૈરવી) ૨—સત્ય શોધવાના વિચારથી લોકોની સાથે નકામો વાદવિવાદ કરતા રહેવું ૩—સત્ય વાતથી મોંહ ફેરવવું ૪—વાદ વિવાદ (ખેહસ) કરવાના કારણથી લોકોની સાથે દ્વેષ રાખવો.....તો જે માણસ સત્ય શોધવાના વિચારથી બહેમ અને સંદેહને અનુસરી આસે છે તે કહી સત્ય (હક)ની તરફ ફરતો નથી, અને જે માણસ અમાન હોવા છતાં ધણો વાદવિવાદ કરે છે તે સર્વદા સત્ય (ને પામવા)થી અંધ રહે છે. અને જે માણસ સત્યથી મોંહ ફેરવે છે તેને ભુંડુ તે બહુ અને બહુ તે ભુંડુ દેખાય છે અને તે સર્વદા અવળે માર્ગે ચલેલો રહે છે. અને જે માણસ લોકોની સાથે દ્વેષ ભાવ રાખે છે તે કઠિયુ અને વિકટ પંથનો પંથી છે, અને તેને કોઈ વિષયમાં રહેલા પ્રાપ્ત થતી નથી અને તેને મુક્તિ—કુટકાસની કોઈ ખાસ દેખાતી નથી.

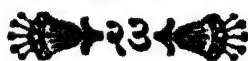
૨૧

શંકા (શક)ની ચાર શાખાઓ છે ૧—પોતાની લાચકાત અને વિશ્વતા દર્શાવવા ભોકોની સાથે વિવાહ કરવો ૨—ઠઠાચ કાંધ અડચણ આવી પડશે એવા ભયના કારણે કાંધ બાળતથી ખીહતા રહેવું ૩—નિશ્ચય અપુર્ણ હોવો, ૪—કાંધ મહા મોહટા કાર્યમાં, જે થવાનું હશે તે થશે એમ ધારી, માથું મારવું અર્થાત સાહસ કરવો.....તો જે માથુસને વિવાહ કરવાની ટેવ પડેલી હોય છે તે સર્વદા અંધ કારમાં રહે છે, અને જે માથુસ આવનારી બાળતથી ખીહતો રહે છે, તે તેનાથી દુર થતો જાય છે, અને જે માથુસ ઝન—શુભાન (અપુર્ણ નિશ્ચય)માં હોય છે તેને શૈતાનો કચરી નાંખે છે. અને જે માથુસ આ ભોક (દુન્યા) ત્યા પરભોક (આખેરત) સંબંધીની બાળતોમાં, કાંધ પશુ સમજ્યા પુઝ્યા વિના પોતાને નાંખે છે, તે બન્નેમાં હલાક થઈ જાય છે. •

૨૨

નેકી કરનારો એ નેકી કરતાં વધારે નેક છે. અને ખુરાઈ કરનારો એ ખુરાઈ કરતાં વધારે ખુરો છે.

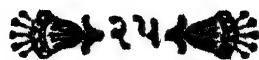
૨૩

જવાંમરદ થા, નક્કામુ ખરચ કરનારો ન થા. નિયમિતપણે (એઅતેદાલ) ચાલ. અને ખાવા પીવામાં નંગીથી ન વરત.

૨૪

સર્વ ઇચ્છાઓનો નાશ કરવો એ સર્વોત્તમ શ્રીમંતાઈ (તવં-મરી) છે.

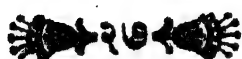
૨૫

જેઓ ભોકોની સાથે એવી રીતે વર્તે છે કે તેમને તેઓ પસંદ

કરતા નથી તેઓ સંબંધી લોકો એવી એવી વાતો કરે છે કે જેને તેઓ જાણતા નથી.

—૦૦૨૬૦—

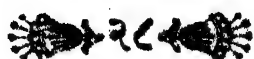
જે માણસ લાંબી લાંબી આશાઓ બાંધે છે તે નકારો (ખદઅમલ) બની જાય છે.

હઝરતે અલી અં પોતાના પુત્ર હઝરતે હસન અં ને શી-આમલુ રૂપે દર્શાવે છે—

હે મહારા પ્યારા પુત્ર ! તું મહારી એક ચાર અને પછી ચાર એટલે આઠ વાતો સાંભળ અને સારી પેઠે માદ રાખ, જે તું તે પ્ર-માણે વર્તીશ તો તેથી ત્હારું કાંઈ બગડશે નહીં. ૧—ખુદ્દિ (અક્કમ) સર્વોત્તમ તવંગરી છે. ૨ મુખાષ કનિષ્ઠમાં કનિષ્ઠ કંગાલપણું અને મુદ્દલીસી છે. ૩—મિથ્યાભિમાન એ મહા મોહટો બધ છે. મિથ્યાભિ-માનીતું કાંઈ થતું નથી. ૪—વિવેક સર્વોત્તમ કુળ (હસબ) છે, ૫—હે પ્યારા પુત્ર ! અજ્ઞાન અને મુખાની સાથે મુલાકાત રાખ નહીં, કેમકે મુખ તને હાયદને બદલે નુકશાન પહોંચાડશે. ૬—કંજુસ માણસને મળ નહીં કેમકે કંજુસ તને સર્વ જરૂરી (આવશ્યક) નેક કામોથી દુર કરી દેશે. ૭—દુષ્ટ અને કુકર્મી માણસોની સાથે કાંઈ પણ પ્રકારનો સંબંધ રાખ નહીં કેમકે તેઓ તને તુચ્છ અને હલકી વસ્તુ માટે ખોષ નાંખશે. ૮—જુદા માણસની મુલાકાતથી અળગો રહે કેમકે તે મુગજળના દેખાવ સમાન છેતરનાર છે, તે ત્હારાથી દુરને નજીક અને નજીકને દુર બનાવી દેશે.

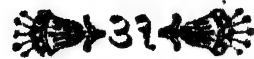
જ્યારે તુ શરીરને (ધર્મ માર્ગે) મુકેલી ફરજો બળવી લાવતો નથી ત્યારે નવાફેલ એટલે વધારાની બીજી ઇબ્લાહીતથી તને કાંઈ લાભ થનાર નથી (એટલે નમાઝ અને ઝકાત ઇલાહીની પરતાન કરતાં નફા સદેકો આપવો અથવા નફલ નમાઝ પઢવી વ્યર્થ છે.)

હાલ પુરૂષની જીભ તેના મનને આધિન હોય છે, અને મુર્ખ માણસનું મન—દિલ તેની જીભને આધિન હોય છે, એટલે હાલો બોલવા પહેલાં વિચારે છે અને મુર્ખ વિચાર્યા વિના જેમ આવ્યું તેમ બકે છે.

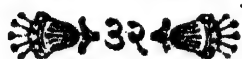

•તે હઝરત પોતાના મિત્રના મંદવાડના સંબંધમાં ફરમાવે છે—
“ખુદા ત્હારા મંદવાડને ત્હારા ગુનાહોનો કફફારો (પ્રાયશ્ચિત) બનાવે, કેમકે મંદવાડ (જે બંધનું કૃત્ર નથી) સવાબ (પુન્ય) મળવાનું કારણ નથી, પરંતુ હા તે ગુનાહોને એવી રીતે ખેરવે છે જેમઝાડ ઉપરથી પાંદ ખરે છે, સવાબ એ બાબતનો મળે છે કે જે માણસ પોતાના હાથ પગ અથવા જીભથી બળવી લાવે છે, અને ખુદાવંદે તઆલા સાચી નીચ્ચત અને પ્રસંશાપાત્ર આચરણના કારણે જેને આહે તેને સર્ગમાં જગ્યા આપે છે.

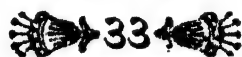
મોઅમિન મ્હારા ઉપર દ્વેષ (ગુઝ) રાખે એટલા માટેજે હું તેના નાક ઉપર આ તલવાર ચલાવી દઉં તોપણ તે મ્હી મ્હારા ઉપર દ્વેષ રાખશે નહીં; અથવા મુનાફિક મને આહે (દોસ્ત રાખે) એટલા માટે

જે હું તેની આમળ દુન્યા અને તેમાંની સર્વ વસ્તુઓ એકઠી કરું, તેપણ તે કદી મને આહશે નહીં, કેમકે એ વાત પહેલાથીજ કરી ચુકી છે, જેમકે હજરતે મોહમ્મદ સં. ફરમાવ્યું છે હે! અલી જે મોઅમિન હશે તે કદી તહારા ઉપર દેષ રાખશે નહીં, અને જે મુનાફિક હશે તે કદી તહારી સાથે મોહબ્બત રાખશે નહીં.

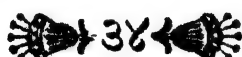
૩૨

જે કુકર્મ (ગુનાહ) કર્યા પછી પશ્ચાત્તાપ થાય તે કુકર્મ અદલાહની દ્રષ્ટિમાં પાછળથી ગર્વ ઉપજાવે છે એવાં સુકર્મ કરતાં વિશેષ સારું છે.

૩૩

માણસની કદરની તુલના તેની હીમ્મતથી, તેની સત્યતાની તુલના તેના વિનય (મુરુવત) અને પરોપકારથી, તેની શુરવિરતાની તુલના તેના ટેક (હમીયત)થી, અને તેની નિર્દોષતા અથવા પવિત્રતાની તુલના તેની લજ્જા (ગયરત)થી થાય છે.

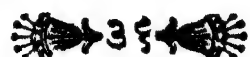
૩૪

વિજય (ફતેહમંદી) ચતુરાઈથી, અને ચતુરાઈ સુક્ષ્મ મતિથી અને સુક્ષ્મ મતિ, ગુણ બેદોતું રક્ષણ કરવાથી, પ્રાપ્ત થાય છે.

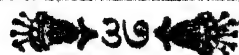
૩૫

ઉદાર પુરૂષ (કરીમ)ની ઝાંઝથી જ્યારે તે ભુખ્યો હોય ત્યારે, અને નીચ માણસની ઝાંઝથી જ્યારે તે પેટ ભરીબેઠો હોય ત્યારે, બચતા રહે.

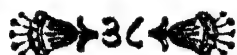

૩૬

જ્યાં લગી તહારા બાગ્યનો ઉદય હશે ત્યાં લગી તહારા સર્વ એજ ઢંઢ-એમાં રહેશે.

જે માણસ વૈર વાળવા અથવા બદ્ધો લેવા શક્તિમાન હોય તે માણસ, સર્વ મનુષ્યો કરતાં, માફ કરવાનો વધારે હકદાર છે..... સખાવત (દાન) એજ છે જે કોઇને તેના માંગ્યા વિના આપવામાં આવે... અને જે કોઇના માંગવાથી દાન (સખાવત) આપવામાં આવે તો, તે શરમ દુર કરવાના કારણથી છે.

ધૈર્યતા (સધ્ધ)ના બે વિભાગ છે એકતો સંકટ સમયે ધીરજ ધરવી; અને બીજો પોતાના નફસની ધમ્મજાઓનો નાશ કરવો.

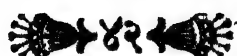
જે માણસ તને કોઈ કુર્મ કરવાથી બચાવવા છે તે તને કોઈ વાતની ખુશખબરી સંભળાવનાર માણસ સમાન છે.

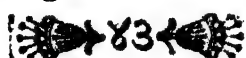
જીભ એક એકું વિકાળ પ્રાણી છે કે છુંદું મુકતાં કરડવા દોડે છે. સંસારી લોકો, ઉંઘમાં મુસાફરી કરતાં કાચલા સમાન છે.

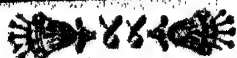
મિત્રો ગુમાવવા એ પણ એક પ્રકારના પરદેશમાં હોવાના (દુઃખ) સમાન છે.

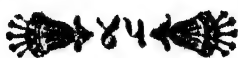
કોઇને આધુ' (દાન) આપતાં શરમાઓ નહીં. કેમકે તદ્દન ન અપવુ' આછાં કરતાંએ આધુ' છે.

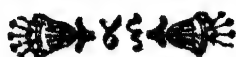
પવિત્રતા (પાકદામની) કંગાલપણની શોભા છે.

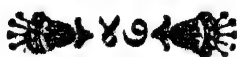
જ્યારે બુદ્ધિ—અક્ષય પરિપુર્યતા । (કમાલને) પ્રાપ્ત કરે છે ત્યારે
બોલવું બોલું થઈ જાય છે.

સમય (કમાનો) થરીરને દુર્બળ, આશાઓને નવિન, મરણને
સમિપ (નજીક) અને ધમ્મજોને દુર કરે છે..... અને જે માણસ
તેના ઉપર કાબુ મેળવે છે તે માણસ તેના હોકોનું રક્ષણ કરતાં થાકી
જાય છે અને જેના કાબુમાં તે આવતો નથી તે તેન મેળવવામાં દુઃખ
વેડે છે.

જે માણસ પોતાને હોકોનો આગેવાન અને સરદાર મણે છે તેણે
સર્વથી પહેલાં પોતાની સુધારણા કરવી જોઈએ, અને તેણે પોતાની
જીભ વડે હોકોને શીખ મણુ આપવા પહેલાં પોતાના સુઆચરણોથી
શીખામણુ આપવી જોઈએ..... જે માણસ પોતાને સુધારે છે તે માણસ,
ખીલ્લોને સુધારનાર અને શીખામણુ આપનાર કરતાં વધારે માન અને
પ્રસંશાને પાત્ર છે.

માણસ જે શ્વાસ લે છે તે મૌત તરફ ઉતાવળથી જવા ડગ ભરતો
હોયની । એ સમાન છે.

જે વસ્તુની ગણતરી થઈ શકે છે તે બોધી થતી થતી પુરી થાય છે
અને જે બાળક આવવાની આશા બાંધવામાં આવી છે તે આખર
આવી જાય છે.

—૦૦ ૪૯ ૦૦—

જ્યાંથી જ્ઞાન—ડહાપણુ (દિકમત) પ્રાપ્ત કરી શકાય ત્યાંથી પ્રાપ્ત કરો, કેમકે ઢોંગી—દંબી (મુનારિક)ની છાતીમાં રહેલું જ્ઞાન, જ્યાં લગી તેમાંથી નીકળી પોતાના મુગરથાને એટલે આસ્તિકો (ધમાનદારો)ની છાતીમાં આવી રહે નહોં ત્યાં લગી તેમને ખુંચે છે.

—૦૦ ૫૦ ૦૦—

જો ઢોંગી અને દંબીયોની પાસેથી મળી આવે તો તેમની પાસેથી પણ જ્ઞાન—ડહાપણુને ગ્રહણ કરો કેમકે તે આસ્તિકોની ખોવાઈ ગયેલી પુંજ છે.

—૦૦ ૫૧ ૦૦—

માણસની કીમતનો અંદાજો, તેને મુધારનાર વસ્તુ વડે થઈ શકે છે.

—૦૦ ૫૨ ૦૦—

હું તમને પાંચ વિષયો સંબંધી ગોષ આપું છું, જો તમે સખતમાં સખત મેહનત કરીને અને દુઃખ વેળીને તેને પ્રાપ્ત કરશો તો તે તેને યેગ્ય છે.

૧—કોઈ માણસે ખુદા શીવાય બીજા કોઈની આશા રાખવી નહીં.

૨—પોતાના પાપો શિવાય બીજા કશાથી ડરવું કે બીજાનું નહીં.

૩—જો કોઈ માણસ, કોઈ વાત સંબંધી પ્રશ્ન કરે (સવાલ કરે) અને પોતાને કિતર દેવાની આવડ ન હોય તો, મને આવડતું નથી એમ કહેવામાં કદી શરમાવું નહીં.

૪—જો પોતે કોઈ બાબત ન જાણતો હોય તો તે જાણવા માટે બીજાને પુછતાં લેશ માત્ર પણ લજ્જા રાખવી નહીં.

૫—સખર (ધૈર્ય) ખચિત કરતા રહો. કેમકે તેનો અને ધમાન (આસ્થા)નો સંબંધ, શરીર અને શીશ (સર)ના સંબંધ જેવો છે, જેમ શીશ વિનાનું શરીર નહીં તેમ સખર વિનાનું ધમાન નહીં.

—૦૦ ૫૩ ૦૦—

જેઓ જેહાદના રણસંગ્રામમાંથી સહીસલામત પાછા આવે છે તેઓની કીર્તિ અર્ચન ગવાય છે અને તેઓ બહોળા કુટુંબ વાળા થાય છે.

—૦૦ ૫૪ ૦૦—

જે માણસ, “હું જાણતો નથી” એમ કહેવાને તૃપ્ત દરેક પ્રસંગે ઉત્તર આપવા તૈયાર રહે છે તે નાશ પામે છે.

—૦૦ ૫૫ ૦૦—

વૃદ્ધ પુરૂષોની ચોબ્ડનાઓ (તદ્દમ્બીરો) અથવા યુક્તિયો, યુવાન પુરૂષોના રણસંગ્રામમાં દ્રઢપણે રહેવા કરતાં, વધારે સારી હોય છે.

—૦૦ ૫૬ ૦૦—

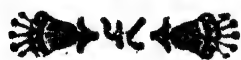
જે માણસ અંતઃકરણ પુર્વકનો પશ્ચાતાપ (તોળા) કર્યા છતાં અને ખરાં મનથી ક્ષમા માંગવા છતાં (ઘસ્તેમદાર કર્યા છતાં) ખુદની કૃપાથી નિરાશ થાય છે તેવા માણસથી હું અચંબો પામું છું.

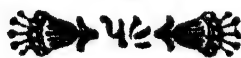
હઝરતે ઇમામે મોહમ્મદે બાકીર અં હં અલી અંથી રિવાયત કરે છે કે આપે ફરમાવ્યું કે—

પ્રથમ દુન્યામાં, અહ્મદના કોપ (અઝાબ)થી બચવાની જે અમાનો (આશ્રયો) હતી. એક અમાન દુન્યામાંથી લઈ લેવામાં આવી અને બીજી બાકી છે માટે તેને મજબૂત ઝાલી રાખો, પહેલી અમાન હઝરતે મોહમ્મદ સંની આ દુન્યામાં મુબારક હતી હતી, કેમકે ખુદાએ (ફરઆનમાં) ફરમાવ્યું છે કે હે! હબીબ (મિત્ર) જ્યાં સુધી તું એ લોકોમાં હાજર છે ત્યાં લગી ખુદા તેઓને શિક્ષા (અઝાબ) કરશે નહીં,

..... અને જોજી અમલ જે દુન્યામાં બાકી રહી છે તે તૌઆ (પશ્ચા-
તાપ) અને ઇસ્તીમદાર (પાપો માટે ક્ષમા માંગવી) છે. કેમકે ખુદા (કુર-
આનમાં) ફરમાવે છે કે એ લોકો તૌઆ અને ઇસ્તીમદાર કરતા હશે
ત્યારે ખુદા તેમના પર અજાબ નહીં કરે.

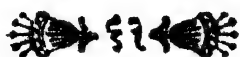
જે માણસ અદલાહ સાથેનો પોતાનો વ્યવહાર ભળવે છે, તે
માણસ અને બીજા માણસો વચ્ચેનો વ્યવહાર ખુદા સંભાળે છે...
...અને જે માણસ પોતાની આખેરતને સુધારે છે તેની દુન્યાને ખુદા
સુધારે છે..... અને જે માણસ પોતાનો બોધક (નસીહત કરનાર) પોતે
બને છે તેને ખુદા સર્વ પાપાચાર (પુરાઇયો) થી રક્ષણમાં રાખે છે.

એ માણસ કે જે પોતાના વચ્ચ (બોધ) વડે લોકોને ખુદાની
કૃપા (રહમત) થી નિરાશ, તેમજ અદલાહના કાપ (અજાબ) થી નિર્ભય
ન બનાવે તે ખરો કામિલ રહી શકે છે.

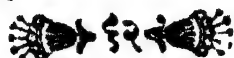

જેવી રીતે શરીર કામ કરતાં કરતાં થાકે છે તેવી રીતે મનુષ્યોના
મન એકજ પ્રકારની સ્થિતિ ચાલુ રહેવાથી કંટાળે છે માટે વિચિત્ર
ખુદિ વડે અને પ્રકાર પ્રકારની ચતુરાઇ અને કુશળતા વડે તેમને
(મનોને) વશ કરવા બેઠાયે.

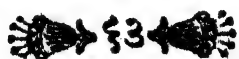

જે વિદ્વા (ઇદમ) માત્ર જીભ ઉપરજી હોય તે વિદ્વા ધણીજ
તુચ્છ છે. અને જે વિદ્વા કર્મ (અમલ) રૂપે મનુષ્યની શક્તિઓ અને
અવયવોમાંથી પ્રગટી નીકળે તે ધણીજ ઉંચા પ્રકારની છે.....

ભાવાર્થ-એ-મોંઘથી બોલવાથી દશો લાભ નથી અમલ કરવો જોઈએ
અમલ વિનાનું ઇદમ નકામું છે.

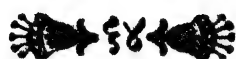

કોઈ માણસે ખુદની પાસે એવી રીતે દે.આ માંગવી જોઈએ.
નહીં કે હે ! ખુદ ! મને દિનાથી નક્ષત્રમાં રાખ...એનું કારણ એકે
તમે સર્વે 'શીતા'માંજ સપડાએલાં છો (જેનાથી તમે વિખુટા પડી શકતા
નથી) પરંતુ તમારે એમ દે.આ કરવી જાઈએ કે હે ! ખુદ ! જે શિતા
ગુમરાહ કરનાર છે તેવા દિનાઓથી નક્ષત્રમાં રાખ, કેમકે ખુદએ
કુરઆને શરીરમાં માલ અને અવલાદને 'દિનો' કહેલ છે જેનો ભાવાર્થ
એવો છે કે આપેલી રોઝીથી કોણ ખુશ થાય છે અને કોણ નારાજ થાય છે
એ જણાઈ આવે એટલા માટે એ દિના એટલે માલ અને અવલાદ
વડે ખુદ સોદાની પરિક્ષા કરે છે. જે કે ખુદએ તઆલા પોતાના બંધ-
ઓની રચીતિને તેમના કરતાં વધારે સારી રીતે જાણે છે છતાં,
જે કુત્યોથી અઝાબ અને સવાબના હકદાર થવાય છે તેવા સોદાના
કુત્યો જાહેર થાય અને તેમના ઉપર પોતાની હુજૂરત પુરી થાય એટલા
માટે એ પરિક્ષા કરે છે.....કેટલાંક સોદા એવાં છે કે જેઓ
અવલાદમાં પુત્રાને ચાહે છે, અને પુત્રીને ચાહતા નથી. કેટલાંક માલ
દૌલતની પુષ્કળતાને પસંદ કરે છે અને કંગાલ પણા અને મુસીબતથી
ગભરાય છે (આ બંને બાબતો ખુદની રચા—ખુશી વિરૂધ્ધ છે.)

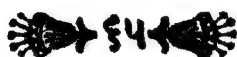
કોઈ માણસે આપને નેકી વિશે પ્રશ્ન કર્યો તો ફરમાવ્યું, તમારો
માલ અને દૌલત વૃદ્ધિ પામે એ નેકી નથી, પરંતુ તમારું ઇદમ ત-
મારી મઅરેફત (ખુદની જાણખાણ) અને તમારી આકલ વૃદ્ધિ પામે,

અને તમે ખુદની ઝેતનાદત (ભક્તિ) કરવામાં એક બીજા સાથે હરિદાષ કરો અને ગર્વ માનો એ ખચિત નેકી છે.....પછી જો તમે સારી પેઠે ખુદની ધ્યાનદત બજારી લાવો તો તમારે તેનો પાડ માનવો જોઈએ (શુકર કરવો જોઈએ) અને જો તમે સારી પેઠે બજારી ન લાવો તો તે સંબંધી. ખુદની પાસે માફી માંગવી જોઈએ.....ફુન્યા માત્ર જે માણસો માટે બંધાઈ છે, પહેલો એક જે માણસ ગુનાહ કરે છે પણ પછી તે માટે તૈયાર અને ધરતીગદાર કરે છે. અને બીજો એક નેકીના કામમાં ઉતાવળ કરે છે. (આ વિના ત્રીજા પ્રકારના માણસ માટે ફુન્યા બંધાઈ નથી.)

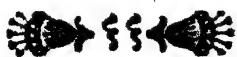

ખારજ ટાળામાંનો એક માણસ તહજખુદની નમાઝ પઢે છે અને કુરઆનની તિલાવત કરે છે એવું જ્યારે આપે સાંભળ્યું ત્યારે દરમાબુ—

સલ (સાચા) ધમાનની સ્થાતિમાં સુધરહેવું, ઢોંગ ભરી (મુતાફકાના) નમાઝ કરતાં ધણે દરજ્જે બેહતર છે.

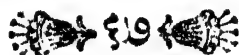

જ્યારે તમે કોઈ નવી ખજાર સાંભળો ત્યારે એ ખજાર લાવનાર માણસની વાતને માનતાં વિચાર કરો કેમકે માત્ર સાધારણ રીતે રીવાજત કરનારાઓ ધણાં છે, અને તેના પાખંદ ધણાં ઓછાં છે.

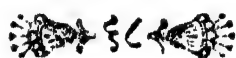

લોકોનું હાજતો પુરી કરવું તથા શરતે ખર્ચ કરે છે. ૧—હા જતને મોહટી સમજવામાં આવે એટલા માટે તુચ્છ ગણવી. ૨—

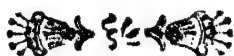
પોતની મેજે જાહેર થાય એટલા માટે છુપી રાખવી, ૩—હાજતની કામગીરી પામી શકે એટલામાટે ઉતાવળથી હાજતને પુરી કરવી.

લોકો ઉપર એક એવો વખત આવશે કે જેમાં આડી ખાનારો માનવંત ગણાશે, દુષ્ટ અને પાપીયો, ચતુર, અને ઇન્સાફપસંદ અશકત ગણાશે.....અને લોકો સદા આ ખેરાતને બદલાવું, રીક્ષે રદમીને એકસાન જાહેર કરવાનું, અને ઇલાદતને ગર્વનું કારણ માનશે...એ વખતે, સ્ત્રીઓની સલાહ વડે છોકરાઓની સત્તા વડે અને નપુપકોની યુતિયો અને યોજનાઓ વડે રાજ્ય કરવામાં આવશે.

દુન્યા અને આખેરત અરમ્પરસ એક પીગળતા શત્રુ છે...જે માણસ દુન્યાની પ્રેતિ ધરાવે છે તે આખેરતને ખરાબ ગણે છે...આ બન્નેમાં પુર્વ અને પશ્ચિમ જેટલો આંતરો છે. આ એ બન્નેમાં સાક્ષનારજેમ જેમ એકની વધારે નજીક થતો જાય છે તેમ તેમ પીગળતી વધારે દુર રહેતો જાય છે.....અને એ બન્ને (દુન્યા અને આખેરત) એવી સ્ત્રીઓ છે કે જે એક માણસના નીકાલમાં હોય (એટલે) એ બન્ને શોકો છે, કદી હળીમળી રહી શકતીયો નથી.

માણસના ગનની નસ સાથે માંસનો એક લોચો લટકે છે જે ઘણો વિચિત્ર છે, અને તે હૃદય (કદમ્બ) કહેવાય છે. આ હૃદયમાં કેટલાંક અંશ ઉદાપણ અને બુદ્ધિધના છે અને કેટલાંક તેથી નિરહ... ..તેથી જ્યારે કોઈ પ્રકારની આશા બંધાય છે ત્યારે લાલચ, અને જ્યારે લાલચ પ્રગટે છે ત્યારે લોભ (હિર્સ) તેને ખવાર કરી નાંખે છે.

.....અને જ્યારે તે વિરાગ થાય છે ત્યારે ખેદ અને શોક તેને પાયમાલ કરે છે, અને જ્યારે તેના ઉપર સંકટ આવે છે ત્યારે દુઃખી થાય છે, અને જ્યારે તે ખુશીમાં હોય છે ત્યારે પોતાને હાનીકર્તા વસ્તુઓથી બચાવવો ભુલી જાય છે; અને જ્યારે તે ભયભિત થાય છે ત્યારે પોતાનો બચાવ કેવો રીતે કરવો એ સંબંધીના વિચારોમાં આકુળ બાકુળ રહે છે. અને જ્યારે તે સુખી અને ચગન ચૈત્રમાં હોય છે ત્યારે ગદ્ગદ તેને નિર્માન અને મસ્ત બનાવી દે છે. અને જ્યારે તે દ્વંધ પ્રાપ્ત કરે છે ત્યારે તે ગર્વિષ્ટ અને આશાઓનો ભંગ કરનાર બને છે, અને જ્યારે તેના ઉપર મુશીબત આવી પડે છે ત્યારે અધિ-વેતા (એ સમયે) તેને રજત કરે છે, અને જ્યારે તે કંગાલ બને છે ત્યારે રાત દીસ ઉઠારી અને ક્ષીણતામાં રહે છે. અને જ્યારે તે ભુખ્યો થાય છે ત્યારે અશક્તિ તેને પીડે છે. અને જ્યારે સારી પેઠે તેનું પેટ ભરાય છે ત્યારે ખોરાક પાચન ન થતાં તેને દુઃખ થાય છેતો કોઈપણ પ્રકારનો ઘટારો અથવા વધારો તેના માટે નુકસાન કરતો છે.

—૦૦૭૦૦૦—

ખુદ્ધિના કંઠાં વિશેષ લાગકારી બીજી પુંજી નથી, મિથ્યાભિમાન કંઠાં વધારે કંઠાળો ઉપજાવનાર બીજું એકલાંપણું નથી. તદ્બીર જેવી બીજી અક્ષત્ર નથી, પરહેજગારી (તકેવા) જેવું બીજું કામ નથી, વિવેક જેવો બીજો સેવતી નથી, અદ્ય જેવો વારસો નથી, તૈશ્વીક જેવો બીજો આગેવાન નથી. સદૃશ જેવો બીજો બહેવાર નથી, સવાળ (પુન્ય) જેવો બીજો લાભ નથી. શંકામય માત્ર અથવા શંકામય (મુશાબહ) કૃત્ય (અમલ) થી દુર રહેવા જેવી બીજી પરહેજગારી નથી. હસમથી બચવા જેવો એકદમ નથી.

પ્રુદ્ધાની કુરનાના કારખાન સંબંધી અથવા પોતાની હકીકત અથવા અખેરના સંબંધી લક્ષ્યપૂર્વક ઉંડો વિચાર કરવા સારાન બીજું ધર્મ (ગાન) નથી. પોતાની ફરજો બજાવવાને વીળી કોઈ ધ્યાન (અકિત) નથી. સખ અને લગ્ન જેવું કોઈ ધર્માન નથી. બીજાના મુકાબલામાં પોતાને હલકો અને તુચ્છ ગણવા જેવી બીજી ખુબી અથવા બીજો પ્રસંગાપાત્ર ગુણ નથી. ધર્મ જેવી બીજી બાંતો નથી, અને સલાહ લેવા દેવા જેવી કોઈ કોઈની મદદ નથી.....

—૦૦૭૧૦૦—

જે સમય લોકોમાં સુખશાંતિમયું અને ધર્મનુસાર વર્તન હોય તે સમયે જે માણસે જાડેરમાં કોઈ પણ અમલકામ બંધુ કામ કર્યું નહોય, તે માણસના સંબંધમાં કોઈ પણ અવા તવિશકા (અદ્યુમાની) આણુવો એ ખચીત જીલમ છે..... અને જે સમયે લોકોમાં ધર્મ વિરુદ્ધ બાબતો (બીદઅતો) દત્તાદીનો અમલ ચાલતો હોય ત્યારે કોઈ બીજા માણસના સંબંધમાં સારો વિચાર (નેકરુમાન) ધરાવે તે પોતાને મય (ખારા)માં નાંખવા સમાન છે.

—૦૦૭૨૦૦—

તેઓને કોઈએ પુછ્યું કે યા અમીરલ મોઅમેનીન ! આપ પોતાને કેવી રીતીમાં પમેો છો? આપે ફરમાવ્યું—

જે માણસ પોતાની હસ્તી (અકા)માંથી ફનાને, તંદુર તીમાંથી બીમારીને પામતો હોય ? અને તેના ઉપર અપનની જગ્યાએથી મૈત હુમલા કરતું હોય એ માણસની રીતી શું હેંધ શકેછે?

ભાવંર્ય એ કે—હસ્તીની આગળ ફના થવું છે, અને તનદુસ્તી

ને બીમારી લાગેલીજ હોય છે. અને જેને આપણે અમન અને આ-
રામનું કારણ સમજીએ છીએ તેનાથીજ આપણું મૈત નીપજે છે.

—૦૦૭૩૦૦—

દુન્યા એક સર્પ સમાન છે જે અડકવાથી સુવાળો લાગે છે,
પરંતુ ઝેર—વિષથી બરપુર હોય છે.....ગાફેલ અચાન તેના ઉપર
પડી જાય છે અને સમજી જન તેથી ચેતીને ચાલે છે.

—૦૦૭૪૦૦—

ધણા લોકો એવા છે કે તેઓ ઉપર ખુદ તરફથી (દુન્યવી)
બક્ષીસો આવતાંજ અજાણની તરફ લાવવામાં આવે છે.....અને
ધણા લોકો એવા છે કે જેઓ, ખુદ તેમના ઐગ છુપાવે છે તેના
કારણે છેતગઇ જાય છે, અને કેટલાંક લોકો એવાં છે કે જ્યારેબીજા
લોકો તેમનાં વખાણુ કરે છે ત્યારે એમ સમજે છે કે ખરેખર અમે
એ લાયક છીએ.....ખરેખર એ માણસની, કે જે ગુનાહ કરે છે
છતાં તેને ખુદ તરફથી મોહલત મળે છે, જેવી સખત પરીક્ષા કરવા-
માં આવે છે તેવી બીજા કોઇની દરવામાં આવતી નથી.

—૦૦૭૫૦૦—

જે અમલ (કૃત્ય)ની દહેજત નાશ પામે, અને તેનું માફું પરિણામ
બાકી રહે, અને જે અમલનું દુઃખ નાશ પામે અને સવાળ બાકી
રહે એ બન્નેમાં ધણો તફાવત છે.

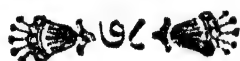
—૦૦૭૬૦૦—

જે માણસ પોતાને તુચ્છ ગણે છે, અને જેની રૈઝી પવિત્ર
છે, અને જેનો વિવેક સારો છે, અને પોતાની જરૂરતોથી બચવા

પામેલુ ધન જીજ્ઞાસના કામમાં વાપરે છે, અને નક્કી વાંચ કરતો નથી, અને લોકો પ્રત્યેની પેતાની પુરુષની દ્વેષ કરે છે. (હૃ મોહમ્મદ સં ની) સુત્ર ૧ (રસ) ઉપર ચાલે છે, અને બદ્ધાંતો (ધર્મ વિરુદ્ધ)થી સંગ્રહ રાખતા નથી તેને પુશ્પબરી થાઓ.

હું ઈસ્લામ સંગ્રહી એક સંગ્રહ વર્ણવું છે જેને દાદાએ વર્ણવેલ નથી, ઈસ્લામ તસલીમને, તસલીમ યાદને, યકીન તસદીકને, અને તસદીક ઇકરાને અને ઇકરા અદાને, અને અદા અમલ બનવો લાગવાને રહે છે.

હું કંબુસ માણુસને જોઈને ધણો અચંબો પામું છું, કેમકે તે જે તવંગરીને ચાહે છે તે તવંગરી, દુન્યામાં કંગાલપણથી જીંદગી ગાળવાના કમણે હાથ ન કરી શકતાં ઉત્તરો કંગાલપણ તરફ પેતાની મેળે જાય છે,.....અને કયામતના દીવસે તેને તવંગરીના ટોળામાં રહી જવાનું આપવો પડશે —

હું મગર માણુસને જોઈને અચંબો પામું છું કેમકે ગઈ કાલે તો તે હલકા પાણીનું એક ટીપું હતો અને આવતી કાલે મુરદાર પતીને ભોંયમાં હતો. —

જે માણુસ આત્મમાં હરની ધરાવતી વસ્તુઓને જોવા છતાં, ખુદ હશે કે નહીં એવી શંકા ધરાવે છે તે માણુસથી હું અચંબો પામું છું —

જે માણુસ જીજ્ઞાસને મરતાં જુવે છે છતાં પેતે મૈત્રી ગાફીલ થઈ બેસે છે એવા માણુસથી હું અચંબો પામું છું —

જે માણસ, નીસ્તી (નહીં હોવા)નાથી હરતીમાં આવેલો હોવા છતાં, આખેરતમાં બીજી વાર સજીવન થવાને ઇન્કાર કરે છે.—

જે માણસ ક્ષણભંગુર દુન્યાને આપાદ કરે છે અને પોતાન નિરંતરતા ધરતે છોડી દીધે છે તેવા માણસોથી અચંગે પામું છું.

ત્હારું ખુદાને મદાન માનવું, બીજી સમય સૃષ્ટીને ત્હારી દ્રષ્ટીમાં તુચ્છ બનાવે છે.

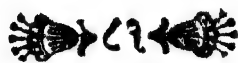
હઝરતે અલી અઠમે એક માણસને દુન્યાની નીંદા કરતો સાંભળ્યો ત્યારે ફરમાવ્યું હે ! દુન્યાની નીંદા કરનારા ! હે ! તેનો મોહ પામી તેનાથી છેતર્ય જનારા ! શું તું તેનું ભુંડું બોલે છે ? તું દુન્યાને અપરાધિ-ઠરાવે છે કે દુન્યા તને અપરાધિ ઠરાવે છે ? ! ! દુન્યાએ તને ક્યારે ગમરાગેલો અને નિર્ભાન રહેવા દીધો છે ? તેણે તને ક્યારે છેતર્યો છે ? એ જીનના પુરના ખડેરો અને સુનસાન જગ્યાઓ કે જ્યાં ત્હામ બાપદાદા ત્હારાથી વિખુટા પડી વિખરાગેલાં પડ્યાં છે, અને જ્યાં ત્હારી માતા માઝી નીચે (દટાગેલી) સુતી છે, તે વડે શું દુન્યાએ તને ભરમાવ્યો છે ?તે વારંવાર માંદગીની ચાકરી કીધી અને તેઓ સામ્રાજ્ય એમ તું ઇચ્છી રહ્યો, વૈધોની પાસે ગયો અને માંદગીની સ્થિતિ કહી આપણ લાગ્યો—પરંતુ ત્હારી એ સંભાળ તેને કાંઈ કામ આવી નહીં અને ત્હારી મરજી મુજબ થવા પામ્યું નહીં અને ત્હારી શક્તિથી માંદાનો મંદવાડ ટળી શક્યો નહીંદુન્યાએ મરનારાના મૌત વડે ત્હારા માટે એક હૈરતનાક દ્રષ્ટાંટ સ્થાપ્યું, અને તેના વિખુટા પડવાની જગ્યાવડે તને ત્હારા વિખુટી પડવાની જગ્યા યાદ દેવડાવી : ...દુન્યા સદાયારી (રાસત

બાક) માટે સત્યતા (સસ્તી)નું ધર છે અને શાણા-સમજી માટે સલામતીની જગ્યા છે, અને આખેરતનું બાતુ એકદું કરનાર માટે તવં-ગરીનું સ્થાન છે. દુન્યા ખુદાના દોસ્તોની સિજદેગાહ અને ખુદાના હીરીસ્તાઓનો મુસદ્દો અને વણ નાઝીલ થવાની જગ્યા અને અવ-લિયા અદલાહના બહેપારતું મથક છે જ્યાં તેઓ ખુદાની રહમત-(કૃપા) કમાય છે અને લાભમાં સ્વર્ગને પામે છે. તો એની નીંદા કરી શકનાર કોણ છે? તે વખતો વખત પોતાની જીંદગીના સમાચાર પહોંચાડે છે, અને પોતાની અને પોતાના લોકોના મરણની ખબર આપે છે. પોતાની મુસીબતવડે મુસીબતને આગળ ધરે છે, અને પોતાની ખુશીવડે ખુશીની તરફ દોરે છે. સંધ્ય.એ તંદુરસ્તી અને સલામતીની સાથે આવે છે, અને સવારમાં સંકટ અને વિપત્તીને લાવે છે..... અને આ સધળું એટલા માટે કરે છે કે લોકો તેની તરફ વલણ કરે, તેનાથી ભયભિત થાય અને ખચતા રહે...તો કયામતના દીવસે કેટલાંક તેની નીંદા કરશે અને કેટલાંક તેના ગુણ ગાશે*..... દુન્યાએ તેમને બોધ કીધો, તેઓએ બોધ કબુલ કર્યો, તેણે પોતાના અકસ્માતોની અને સાચા બનાવોની ખબર આપી તેઓએ એને સાચી માની, તેણે તેમને શીખામણ દીધ એતાબ્યા તેઓ તે મુજબ વર્ત્યા.

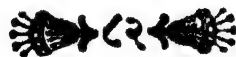
ભાવાર્થ એ છે કે—દુન્યા કાંઈ પડે ખરાબ નથી—બલકે સૌભાગી ધર્મીજી અને ન્યાયી પુરૂષ માટે પરલોક (આખેરત)માં સુખ અને મોક્ષ પામવાનું સાધન છે. જો કોઈ માણસ પોતાની મુખાંધ

* જેઓએ પાપ કર્યાં હશે તેઓ તેની નીંદા કરશે અને જેઓએ સારાં કામ કર્યાં હશે તેઓ વખાણ કરશે.

અમુકતા અને અવળામન. કારણથી પોતાના અમુક્ય જીવનને વ્યર્થ
માળે તો તેમાં ક્ષેત્રે દુન્યાને દેષ દેવાપણું નથી, તે તેની પોતાની
જીવ છે. આ દુન્યામાં ચેતવણી લેવા જોગ અને જોષ ગ્રહવા જોગ
દરરોજ પ્રકાર પ્રકારના અકસ્માત અને બાવો બને છે પરંતુ આપણે
તેનાથી કાંઈ જોષ લેતા નથી. આ બારીકી ધણાં થોડાં માણસો
સમજ્યાં છે. અને સર્વ ગફલતમાં રહી પોતાનું આયુષ્ય વ્યર્થ ગુમાવી
રહ્યાં છે.

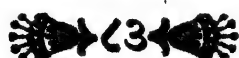

જ્યાં લગી મિત્ર પોતાના બાધજન્ય સંજ્ઞાની ત્રણ વાતોનું ધ્યાન
સામે નહીં લાં લગી તે મિત્ર કહેવાઈ શકતો નથી. ૧—સંકટના
દીવસોમાં તેની મદદ, ૨—તેની પુઠ પાછળ તેનું બહુ આહવું. ૩—
તેના મર્ણ પછી તેનું સુવર્ણન (જીકરે ખેર).

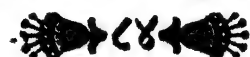

જે માણસને ખુદા તરફથી ચાર બાબતો આપવામાં આવે તે
ખીજ ચાર બાબતો વિનાનો રહેતો નથી. ૧—જેને દોઆ કરવી નસીબ
થાય તે દોઆ કબુલ થયા વિના. જેને ગુનાહોની તૌબા કરવી નસીબ થાય
તે તૌબા કબુલ થયા વિના. ૩—જે મગફરત (મુકિત) આહતો હોય
તે મગફરત વિના. ૪—જેને ખુદાની બક્ષીશો અને નેઅમતોનો શુકર
માનવો નસીબ થાય તે વધારે બક્ષીશો અને નેઅમતો પામ્યા વિના
રહી શકતો નથી...અને એ ચારે બાબતો કુરઆનથી સાચી ઠરે છે.
૧—મને પુકારો (દોઆ કરો) હું તમારા પુકારને કબુલ કરીશ. ૨—જે
માણસ કોઈ પાપમય (ગુનાહનું) કૃત્ય કરે, અથવા પોતાના પ્રાણ ઉપર
કોઈ પ્રકારનો જીલમ કરીને અદલાહની પાસે મગફરત અને મારી

માગે તો અસ્લાહને માફ કરનારો મેહરબાન પામશે. ૩-જો તમે, ત-
મેને આપવામાં આવેલી બક્ષીસોનો પાડ (શુકર) માનશો તો હું તમને
એથી પણ વધારે આપીશ. ૪-જો લોકો મુખપાપુર્વક કોઈ પાપ કરી
એસે પછી જલ્દીથી પોતાને સંભાળી અદલાહની તરફ વલણ કરે—
તો અદલાહ એવા લોકોની તૌબાને કબુલ કરે છે, અને અસ્લાહ
મહા મોહટા હદમ અને મહા મોહટી હીકમતનો માલીક છે.

દરેક પરહેઝગાર માટે નમાઝ કુરઆની સમાન છે, અને હજ
દરેક અશક્ત માણસનો જેહાદ છે. અને દરેક વસ્તુની ઝકાત ઠરાવ-
વામાં આવી છે. શરીરની ઝકાત રોઝો છે.....અને સ્ત્રી પોતાના
પતિની રોવા બજાવે એ તેનો જેહાદ છે.

ઝકાત અને ખૈરાતના કારણથી આકાશ ઉપરથી પોતાની રોઝી
ઉતારી લાવો. એટલે સદકાથી રોઝી વધે છે.

માણસના માથે કુદુબનો જેટલો બોજ હોય છે તેના પ્રમાણમાં
ખુશ તરફથી મદદ મળે છે.

જો માણસ મધ્યમતા (મયાનારવી) ધારણ કરે છે તેમોહતાબ
થતો નથી.

આણું કુદુબ હોવું એક પ્રકારની તબંગરી છે.

—૦૦ ૮૮ ૦૦—

ગમ અને ફિકર અર્ધ ધરડાપણું છે.

કામૈલ બિન ઝિયાદ નખેઈ કહે છે કે એક વખત હઝરને અલી અમમે મહારો હાથ પકડી લીધો અને મને કબરસ્થાન તરફ લઈ ગયાં. જ્યારે શહેરની બહાર મૈદાનમાં પહોંચ્યા ત્યારે આપે એક નિશ્વાસ નાખ્યો અને કહ્યું હે ! કામૈલ ! આ અંતઃકરણો વાસણો સમાન છે, અને સાર એ છે કે હીકમત (ડહાપણ)ની વાતોને ગ્રહણ કરે માટે હું જે કહું છું તે તેમાં સંભાળથી રાખ.

માણસો ત્રણ પ્રકારના હોય છે. ૧-આલિમે રખ્યાની ૨-મોત-અલિમ જે હીદાયત શીખી રહ્યો હોય ૩-નાદાન નીચ અને મુર્ખને અનુસરી ચાલનારાં, જેઓ દરેક પવનના ડુંકાવા સથે પોતાના મોંઢ ફેરવી લે છે એટલે બિદઅતોની પૈરવી કરે છે. તેઓને ઇસ્મના તુર માંનો કાંઈ પ્રકાશ મળેલો હોતો નથી તેમજ તેઓ કોઈ વિશ્વાસ પાત્ર મળ્યુત રસ્તા-ધર્મના પાખંદ હોતાં નથી.

હે ! કામૈલ ! ઇસ્મ માલ કરતાં બેહતર છે. ઇસ્મ તારી સંભાળ રાખશે અને ત્યારે માલની સંભાળ રાખવી પડશે માલ ખરચવાથી ઘટે છે, પણ ઇસ્મ ખરચવાથી વધે છે, અને માલની ખુખી આ માલ (ઇસ્મ) ના દુર થવાથી નાશ પામે છે. હે ! કામૈલ ઇસ્મ એક ધર્મ છે જેને અનુસરવામાં આવે છે, અને ઇસ્મનાજ કારણથી ઇસ્મનાજો પોતાની હયાતીમાં લોકોની પાસેથી તાપેદારી લેવાનો અને મરણ પછી મુવલ્લન અને કીર્તિનો હકદાર હોય છે. ઇસ્મ હાકિમ છે, અને માલ રૈયત છે.

માલ દાલતના સંભાળનારાઓ જે કે જીવતાં હોય છે તો પણ મરેલાં

હોય છે. અને આલિમો જ્યાં લગી સમય આકીકે ત્યાં લગી જીવતાં રહે છે. તેઓના શરીરો આંખોથી છુપા હોય છે પરંતુ તેઓના વિચારો અંતઃકરણોમાં રહેલાં હોય છે (પછી પોતાની છાતી તરફ ધસારો કરી ફર-માવ્યું) જો અહીં પુષ્કળ ઇલ્મ ભર્યું છે... જો હું ઇલ્મ મુજબ અમલ કરનારાઓને પામત તો હું તેઓને આપત, હા, ભોળા, નાકાબેલ અને વિશ્વાસ ન રાખી શકાય, દીન(ધર્મ)ને દુન્યા કમાવવાનું સાધન બનવે અલ્લાહની બક્ષીશો વડે ખુદાના બંદાઓને દુઃખ દે અથવા અવલિયા અલ્લાહની વિરૂધ્ધ દલીલો કરવામાં (તે ઇલ્મ વડે) મદદ મેળવે એવા માણસો મળે છે.....અથવા એવા માણસો મળે છે કે જેઓ અહલે હક (સત્યાચારી)ની તાબેદારી કરે છે પણ તેઓને ઉંડી સમજ અને ઉંડું જ્ઞાન હોતું નથી. તેઓના મનમાં શંકા (શક) ઉત્પન્ન થાય છે કે તરતજ તેઓ તેમાં સપડાઇ જાય છે. તો આ પ્રકારના તેમજ પહેલાં પ્રકારના માણસો કાબેલ નથી. અથવા એવા લોકો મળે છે કે જેઓ ખાનપાનના શોખીન, નફસની ખ્વાહિશો (મનોવિકાર)ના ગુલામ હોય છે. અથવા એવા માણસો મળે છે કે જેઓ દુન્યાનો માલ દોલત એકઠી કરવાના લાલચુ હોય છે. તેઓ દીનની સંભાળ કરી શકતા નથી. એવા લોકોને ચરી ખાનદારાં પશુઓ વધારે મળતાં આવે છે. આવીજ રીતે આલિમોના મરણની સાથે ઇલ્મ પણ મરણ પામે છે, અલબત્ત-ખચિત, દુન્યા, જે માણસ ખાસ ખુદાના કારણુ સર લોકો ઉપર હુજૂત કાયમ કરે એવા માણસથી ખાલી રહેતી નથી. જોઇએ તો તે માણસ જાહેર અને પ્રખ્યાત હોય અને જોઇએ તો શિન્દા-શીસાદના કારણથી લોકોની નજરોથી છુપો હોય. એવા માણસ

સની હસ્તી હોયી, ખુદાની હુજ્જતો અને આયાતો (નીશનીયો) જુઠી દરવા ન પામે એટલા માટે જરૂરી હોય છે.....ધ્યાદી.

—૦૦૮૦૦—

માણસ પોતાની જાન હેઠળ ખુંપેલો હોય છે. એટલે જોલવાથી તેની કદર કીંમત િ ખબર પડે છે.

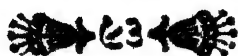
જે માણસ પોતાની કદર—કીંમત ઓળખી શકે નથી તે હલાક થાય છે.

એક વખત એક માણસે હઝરતે અલી અં ને વિનંતી કરી કે તુ યા મવલા ! મને કાંઈ શીક્ષા (નસીહત) આપો—તો હઝરતે અલી અં મે ફરમાવ્યું—જે લોકો અમલ (સુકમો) કર્યા વિના આખેરતની આશા રાખે છે, લાંખી લાંખી આશાઓના દારણે તૌખા કરવાને મુલતવી રાખે છે, પોતે દુન્યા કમાનાર માણસની પેઠે દુન્યા(નાકામો) માં ગુંધાએલો હોય છે છતાં પરહેઝગાર અને જાહેદ (સંસાર ત્યાગી) લોકો સમાન વાતો કરે છે એવા લોકોમાંનો તુ થા નહીં.....જે એવાંએને દુન્યામાંથી કાંઈ (ભાગ) આપવામાં આવે તો તેઓ કદી તૃપ્ત થાય નહીં, અને જે કદાચ તેના (દુન્યા)થી રોકવામાં આવે તો સંતોષ માની શકે નહીં, અને જે કાંઈ આપવામાં આવ્યું છે તેનો શુકર (પાડ) ન બખ્ખવતાં બાકીમાં વધારાને માંગે...લોકોને રોકે, અને જે પોતે ન કરે તે કરવાની ખીજઓને આગ્રા આપે. સાલેહીન (સદાચારી) પુરૂષો સાથે પ્રીતી રાખે પરંતુ તેઓના જેવાં અમલ કરે નહીં, બદકાર (દુરાચારી) પુરૂષોને બિઝારે પરંતુ પોતે તેઓમાંનો એક હોય,

જેના કારણથી મોત અપ્રીય મળ્યાય છે એવા વધારેને વધારે ગુનાહો
કરવામાં વળગ્યાં રહે, જ્યારે તેઓ માંદા પડે ત્યારે પોતાના પાપમય
કૃત્યોનો પશ્ચાતાપ કરે, અને જ્યારે સારા અને તંદુરસ્ત હોય ત્યારે
નિર્ધન અને નિર્ભયપણે રમત ગમત અને મોજ શોખ (સહવેલઅમ)
માં મસ્ત બને, જ્યારે તેઓને સહી સહામતી મળે ત્યારે મગ-
ર અને જ્યારે સંકટમાં સપડાય ત્યારે નિરાશ થાય...જ્યારે તેમના
પર દુઃખ આવે ત્યારે નીરાધારપણે ખુદાને પુકારવા મંડે, અને જ્યારે
તેઓને કાંઈ આશા બંધાય ત્યારે પોતાના નફસ (જીવંથી છેતરાઈ,
પોતાનું મોંઢ પાછું ફરવે (એટલે ખુદાને પુકારવો મુકી દે).....
દુન્યાના મોજ શોખ વખતે કે જે માત્ર માની લીધેલ (ઝન્ની) હોયછે
(અને ખરું જોતાં તે ખરો મોજ શોખ હોતોજ નથી) તેઓ પોતાના
નફસને આધિન થાય, અને આખેસતની નેકી સંબંધી, કે જે શંકા
સહિત—ખાત્રી બરી (યકીની) બાબત હોય છે, પોતાના નફસને વશ
કરી શકે નહીં.....ખીજઓના નહીંજેવા ગુનાહોથી તેઓ એમ
ડરે કે તેમને અજાણ થશે, પરંતુ પોતે પોતાના નહીં જેવાં અમલોથી
પુષ્કળ સવાબ (પુન્ય)ની આશા રાખે, જે તેઓને તવંગરી મળે તો
હું પછી અને મગરર થાય અને જે કંઠાલપણું મળેતો નિરાશ
અને આત્મસુ બની જશે.....અમલ કરવામાં અધુરા રહે અને ખુદાની
પાસે માંગતી વખતે પુર્ણ રીતે—વધારે માંગે. જે તેઓને કામ વાસના
(શેહવત)નો પ્રસંગ મળે તો તે પુર્ણ કરે, અને પશ્ચાતાપ (તૌબા)માં
લીલ કરે, જે તેઓ ઉપર કાંઈ કષ્ટ (તકલીફ) પડે તો ધર્મ (દીન)ની
જરૂરી જરૂરોથી અલગ થઈ જશે, લોકોને એતવે પરંતુ પોતે ન એતે.
ધણાં ઝેર શોરથી વાએઝ (બોધ) કહે પરંતુ પોતે વાએઝ ન મહે,

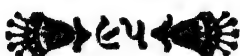
(એવાં લોકો પોતાની બોલવાની છટાના ગર્વ ધારી હોય છે અને અમલ કરવામાં હિચકારા હોય છે) દુન્યાની શની વસ્તુઓની ધમ્મ કરે અને આખેરતની બાકી (અવિનાશી) વસ્તુઓમાં આજસ; નેક અઅમાલોને, બદલાતું નુકસાન ગણે અને કામ વાસના (શેઠવતે નફસાની)ને પુરતી... મોતથી ડરે ખરા પરંતુ, વખત વીતી જશે એવી બ્હીકથી અઅમાલ કરવામાં ઉતાવળ ન કરે, બીજાની થોડી ગુન્હેગારીને પોતાની ગુન્હેગારી કરતાં વધારે ગણે, અને પોતાની થોડી ધ્યાદતને બીજાંઓની ધ્યાદત કરતાં વધારે માને..... તો એવાં લોકો બીજાંઓને ઠપકો આપે છે અને મહેણાં મારે છે અને પોતે પોતાના નફસ—જીવની ધમ્મઓ અનુસાર વર્તે છે, એવાં લોકોને, અલ્લાહવાળાંઓની ઝીકર અઝકાર (ખુદનું રમરથું)ની મજલિસો કરતાં અમીર ઉમરાવોની રમત ગમત અને મોજ શોખ ભરી મજલિસો વધારે પસંદ હોય છે, બીજાઓ ઉપર પોતાના લાભની વાત ચલાવે છે. પરંતુ બીજાઓને તેમના લાભની વાત પોતા ઉપર ચલાવવા દેતાં નથી. બીજાઓને દોરે છે પરંતુ પોતાના જીવને અવળે માર્ગે ચલાવે છે. તોડું એવા લોકો લોકોની પાસેથી તાબેદારી લીધે છે અને ખુદની આગાઓનું ઉલ્લંઘન કરે છે, તેઓ દરેક પ્રકારના પોતાના હકો મેળવે છે, અને ખુદની સાથેનું વચન પાળતા નથી, અલ્લાહ શીવાય બીજાઓના સંબંધમાં લોકોથી બીહે છે, અને લોકોના હકમાં અલ્લાહથી બીહતાં નથી. આ વાણીનો ઉરદુ તરજુમો કરનાર સાહેબ તેની નોટમાં લખે છે કે જો હઝરતે અલી અબ્બાશીવાય બીજી કોઇ વાણી ન હોત તો પશુ તેઓ વલીઉલ્લાહ હોવાની આ વાણી પુર્ણ સંખ્યતી છે.

દરેક માણસ માટે એક પરિણામ છે, સાફ અથવા નરસું. એટલે
શુભો અને કુશળો પરિણામ.

દરેક આવનાર વસ્તુ પાછળ જતી જાય છે. અને જે પાછળ
જાય છે તે જાણે હતીજ નહીં !

જો કે સ્ખરનો સમય લાંબાતો હોય તોપણ સ્ખર કરનારો ફોલ
પામ્યા વના રહેતો નથી.

જે માણસ કોઈ પ્રજા (કૌમ) ના કોઈ કૃત્યને પસંદ કરે છે,
તે તેમની સાથે રહી તે કામ કરે છે એ સમાન છે, અને જે માણસ
શુદ્ધ વિશ્વ કામમાં દાખલ થાય છે તે પાપ કરે છે. એક પાપ તે
કામ કરવાનું અને બીજું તેને પસંદ કરવાનું.

જો તમે દેખતા થવા ધૃષ્ટતા હો તો તમને દેખતા કરવામાં
આવ્યા છે. અને જો સત્ય માર્ગે ચાલવા માંગતા હો તો તમને સત્ય
માર્ગે ચલાવવામાં આવ્યા છે, અને જો તમે સત્ય (હક) સાંભળવા
ચાહતા હો તો તમને સત્ય સંભળાવવામાં આવ્યું છે.

આ વાણી ધણીજ તત્વસારથી ભરપૂર છે.

જે માણસ પોતે કલંકિત (તોહમતની) જાણે જાય છે તેણે
બદલુમાની કરનારને હપકો આપવો જોઈએ નહીં.

—૦૦૮૯૦૦—

જે માણસ પોતાના બેઠો છુપો રાખે છે તે અખતેયારો
માનિક હોય છે.

—૦૦૧૦૦૦—

ખુલાની આગાઓ ! બંગ ક'ને કોઇ ખીજની તાબેદારી કરવી
જાત નથી. એટલે જેમાં ખુદાની નાખુશી હોય અથવા ખીજની ખુશી
હોય તેવું કામ કરવું શરીરગત—ધર્મ વિરુદ્ધ છે.

❦ ૧૦૧ ❦

મિથ્યાભિમાન એટલે પોતાનો પુણ્ય (કામિય) સમજવો, ચઢતી
કરત અંચરડાવે છે.

❦ ૧૦૨ ❦

ગુનાહ ન કરવા, એ તોખા કરા કરતાં વધારે સહેલ છે

❦ ૧૦૩ ❦

ધણીવાર એક વખતનું ખાણું, કેટલીક વખતના ખાણાથી અટ
કાવે છે (એટલે પાચન ન થઇ શકે એટલું) એક વખતે ખાનાર ધણા
દીવસ માંદો રહે છે.)

—૦૦૧૦૪૦—

જ્યારે હું કોઇ કામ કરવાથી ખીજતો હોય ત્યારે તેને (મુજતબી
ન સખતાં) તરત કરીને; કેમકે તેનાથી ખીજતાં રહેવાનું દુઃખ તે કામ
કરી લેતાના દુઃખ કરતાં વધારે સખત છે

❦ ૧૦૪ ❦

પોતાના મનમાનું કપટ દુર કરવા વડે ખીજઓના મનનું કપટ
દુર કરો.

કાર્યે (અમલ) કરવામાં આજસ કરનાતું પરિણામ પરતાવે અને ચેતતા રહેવાતું પરિણામ સદામતી છે.

જે દાવા વિરુદ્ધ હોતા નથી પણ તેમાંનો એક ખચિત જુડો હોય છે.

જે માણસ સખર કરી શકે નથી તેને જે સમરી મારી નાંખે છે

માણસ દુન્યામાં એક એવો તીશાનો છે, જેના ઉપર મરણના તીરો વગે છે, અને એવો લુંટનો માત્ર છે જેના ઉપર ઝડપથી મુસીમનો આવે છે.....તેના દરેક હર્ષ (પુશી)ની સાથે ખેદ (રંજ) વળગેલો છે. જ્યાં સુધી માણસ એક સુખ (સંખત)ને લગતો નથી ત્યાં સુધી જીવું સુખ પામતો નથી. અને જ્યાં સુધી પેતાની મોદલા અપા-એલી છંદગીમાંથી એક દીવસનો છોડતો નથી ત્યાં સુધી જોને નવો દીવસ જોતો નથી.....તો જ્યમ જ્યમ આપણે દીવસો ગણીએ છીએ ત્યમ ત્યમ આપણે મૌતની (જરૂર) મદદ કરીએ છીએ. આપણાં જીવો ખાસ માર ખાવાની જગ્યામાં આવેલાં છે એટલે આ જીવે દસ્તીની કેવી રીતે આશા રાખી શકીયે? આ રાત અને દીવસ કોમ પરતુની એમારતને ખડી કરતાં નથી પરંતુ પેતાની બનાવેલી એમારતને પેતેજ પડી નાંખે છે, અને એકલાં કીધેલાંને વિખેરી નાંખે છે.

—૦૦૧૨૦૦—

હે ! માનવ ! તું પોતાની રાત ક્ષણની મેહનતથી જે કાંઈ વધારે કમાય છે તેને સંભાળી રાખવામાં તું જીગ્રજાનો ખમનથી છે.

—૦૦૧૨૧૦—

જે માલી તુકસાન વડે તને શિક્ષા (નસીહત=ઇઅરસ) મળે તે તુકસાન નથી.

❦ ૧૨૨ ❦

જ્યારે અલ્લો લેવાની શક્તિ હોય ત્યારે માણી, અને જ્યારે અલ્લો લેવાની શક્તિ ન હોય ત્યારે સખર--(પીરજ) એ જન્મે કાંઈ ન (ચુસ્સાને) રોકે છે.

❦ ૧૨૩ ❦

માણસને જીવંતની મળેલી મોહલત એક મજબુત હાથ છે.

❦ ૧૨૪ ❦

હે ! લોકો! જ્યારે તમે બોલો છો ત્યારે તમારી વતને સાંભળે છે અને મનમાં ધ્રુવવો છો ત્યારે જાણે છે, એવા ખુદથી ખીલજો, અને મૈત આવવા પહેલાં અગમાસ કરી લેજો કેમકે જે તમે નામશે તો તે પકડી પાડશે અને જે કિમા રહેશે તો તમને દર્ખી દેશે અને જે તમે તેને સુધી જશો તો તે તમને વેદ રાખશે.

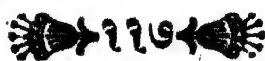
❦ ૧૨૫ ❦

નાશુકર (અપકારી)ની નાશુકરી (અપકાર)તને એકમાત્ર (કિમ) કરવાથી પાછો દઢને નહીં, કેમકે ત્યારે એકમાત્રનો શુકર એ જાતલ છે કે જે તેનાથી કાંઈ ફાયદો પામતી નથી એટલે ખુદ એકમાત્રના રાતો ઉપકાર માં છે. અને ધણીયાર શુકર કરનારાને શુકરના કાંઈ ફાયદો

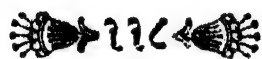
નાશુકરાની નાશુ પીચી જે કાંઈ શુભાવ્યું છે તેના કરતાં
ધણી વિશેષ કુદરતી બક્ષીશો મળે છે અને અદ્વાદ નેકી કરનારને
આહે છે.

હેર વાસણ, તેમાં ભરવામાં આવતાં પદાર્થના કારણે સાંકડું
થતું જાય છે, પરંતુ ઇદમનું વાસણ જ્યમ જ્યમ, તેમાં વધારે
ભરવામાં આવે છે ત્યમ ત્યમ વધારેને વધારે પહેળું થતું જાય છે.

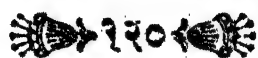
સહનશીલ (હત્રીમ) પુરૂષને તેની સહન શિલ્પતા (હિદમ) વડે
પહેલો જે લાભ મળે છે તે એ છે કે અજ્ઞાન વિશ્વ, લોકો તેના મ-
દદગાર બને છે.

જો તું સ્વભાવે સહનશીલ નથી તો સહનશીલ બનવાના
પ્રયત્નો કર, કેમકે જે માણસ કેમ કૌમનું મળતા પછું ધારણ
કરે છે તે જહ્દીથી તેમાંનો એક થઈ જાય છે.

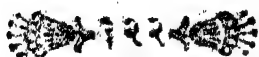
અને જે માણસ પોતાના જીવ (નફસ) પાસેથી નેકી બદીતો
હીસાખ લે છે તે લાભ પામે છે, અને જે તેનાથી ગાફેલ રહે છે
તે નુકસાન પામે છે, અને જે ખીલે છે તે સલામત રહે છે, અને જે
ચેતતો રહે છે તે દેખતો (ખીના) થાય છે, અને જે દેખતો થાય છે
તે સમજી જાય છે, અને જે સમજી જાય છે તે જ્ઞાની (આક્ષીમ
થાય છે.

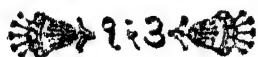
કૃપા—દયા—પરોપકાર—અને ઉદારતા (જીદો કરમ) માન આગર જાગવનાર ચોકીદાર છે.....અને સદન શીલતા, અજ્ઞાન માણસને બોલતો બંધ કરાવતો એક પ્રકારનો ઉપાય છે...અને મારી અપવી શત્રુ ઉપર કાળુ પામવાનું દાન (ઝગત) છે.....પ્રપંચી અને દગાખોર માણસ સાથેના સંબંધ છોડી દેવો એ તેના પ્રપંચ અને દગાનો પુરુષ બદલો છે.....કોઈનો (કોઈ કાર્યમાં) મત (સલાહ) લેવો ખરો ઉદ્દેશ (હિદાયત) છે.....અને કોઈનો મત ન લેતાં પોતાનાજ મત પ્રમાણે વરતવું પોતાને જોગમમા નાખ્યા જેવું છે.....ધૈર્યતા (સખર) સમયની આફતોને અસંખ્ય તીરો મારે છે.....અને અધૈર્યતા (ખેસખરી) સમયના સંકટોની મદદ કરે છે.....પોતાની સર્વ વ્યર્થ ઇચ્છાઓ (ખવાહીશો) નો નાશ કરવો એ મહા મોહટીતવંગરી છે.....ફેટલીક અક્કો એવીયો છે કે તેમના ઉપર નફસની ખવાહીશોનું રાજ્ય ચાલે છે.....અનુભવની વાતોને સંભળી રાખવી એ પણ એક પ્રકારની તારીક (સદ્બુદ્ધિ) છે, જે ભવિષ્યમાં રહેલા બનાવનાર તરીકે કામ આવે છે...દોરતી એક બહારનું સગાણું છે...જે માણસ જલદીયા કંટાળો પામનાર હોય તેનાથી જોગમ વિતા-વહિત) ન રહો.

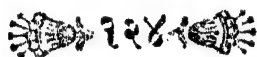
માણસનું મિથ્યાભીમાની હોવું તે તેની બુધ્ધીયોના અદેખામાંનો એક અદેખો છે એટલે મિથ્યાભીમાની વિશેષ લાભ પામી શકતો નથી.

સ્ત્રીતીના ફેરફારથી માણસના મુળપણની ઓળખાણ થાય છે.

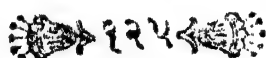

માત્ર ઝન (અનુમાન) ઉપર વિશ્વાસ રખી કોઇ ખામતનો યો-
કસ ચુકાદો કરવો એ ન્યાય (અદલ) નથી.

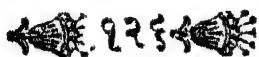

કરીમ (ઉદાર) પુરુષનું સર્વે કૃષ્ટ કૃત્ય એ છે કે જે જાણતો હોય
તેને સાંભળવામાં ગરજત કરે, તે લોદાના ઐય અને ખામીયો જાણ-
તો હોય પરંતુ તેને બાહેર ન દરતાં એ સંબંધીની પાતને ટાળી
દાયે.

પરંતુ આ અનુપમ ગુણ ખાસ સાહેલીન લોકો વીનાખીજાઓને
નસીબ થએલો હોતો નથી.

લજ્જા (હયા) નો ગુણ જે માણસને પોતાનો જામો પેહરાવેછે
તે માણસના ઐય ખોજાઓ જેમ શકતા નથી.

આત્યંત ચુપ રહેવાથી રાજ્ય અને હવણત ઉત્પન્ન થાય છે
...અને ન્યાય-ધનસાધથી મિત્રો વધે છે—અને એહસાનથી માન
પદવી વધે છે, અને આજીઝી—નમ્રતાથી કુદરતી વક્ષીસો પુણ્ય મળે-
છે—ખીજાઓના સંકટો પોતાને સીર લેવાથી સરદારી અને આગેવા
નીનો હક પ્રાપ્ત થાય છે, રાદાચારથી વિરોધી તાળે થાય છે, અને
અજ્ઞાનની ખતો અથવા દુન્નો સહન કરવાથી મદદગાર વધતાં જાય છે.

૧૨૭

અદેખાઓ (હાસિદો) પોતાના શરીરની સન્નામતીથી કેવા ગાદિલ અને નિર્ભાન હોય છે!! (એ જોઈ) મને આશ્ચર્ય થાય છે.

આ વાણીના બે અર્થ થઈ શકે છે. ૧-અદેખો, અદેખાઈતા કારણથી સર્વદા ઉદાસ, દીલગીર, ચીંતાગુર. ક્ષીણ અને ગભરાએલો રહે છે, જે સ્થિતિ એક પ્રકારની ખીમારી છે તેમજ મંઘીર ખીમારી ઉત્પન્ન કરનાર સાધન છે. ૨-સર્વથી અમુદ્ય અને અનુષમ (કુદરતી) બક્ષીસ તાંદુરસ્તી અને સન્નામતી છે પરંતુ દાઈએ બક્ષીસની અદેખાઈ ન કરતાં ખીણ બક્ષીસોની અદેખાઈ કરે છે. એ ખરેખર આશ્ચર્ય પામવા જેવુંજ છે !!

૧૨૮

કોઈએ આપને ઇમાન વિશે સવાલ ક્યો તો 'શરમાવ્યુ' કે— મન વડે ખુદને ઝોળખવાને, જીભ વડે તેની તવહીદ (એકત્વતા)નો એકસર કરવાને અને આપનો વડે અમલ કરવાને ઇમાન કહે છે.

૧૨૯

જે માણસ દુન્યા ન પામી શકવાના અથવા ગુમ થવાના કારણથી દીલગીર થાય છે તે અદેખાઈની કઝા ઉપર નારાજ થાય છે. અને જે માણસ પોતાની સુરીયતેનો બડબડટ કરે છે તે પોતાના પાળનારા સંબંધિ બડબડટ (શીકાયત) કરે છે... અને જે માણસ કોઈ માલકાર માણસને મળતાં, તેની દુન્યામાંની પદ્ધતીની ખાતર, તઅઝીમ (નાન) બળવે છે તેનો એવનીઆંકિસ દીન (વર્મ) પરગાદ થાય છે (ખુશામ-દીવાઓએ ચેતવુ જોઈએ) અને જે માણસ કુરઆને શરીફ પડીને મરી જાય અને દોઝખમાં દાખલ થાય તો એમ બાણુ કે તે એલોકોમાંથી

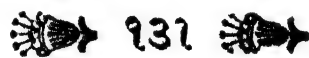
હતો કે જેઓ અદલાદના અદકામોને મરદરી સમજા. હતા. ...
જે માણસ દુન્યાનો મોહ પામી તેમાં જીવ લગાડે છે તે નીચત્રી
ત્રણ આમતોથી અલગ થઈ શકતો નથી. ૧-ગમ (૧ તે કદી તેનાથી
જુદો થતો નથી) ૨-રિસ (લેભ) કે જે તેનાથી દુર થતો નથી.
૩-આશા કે જે કદી ફળિલુ થવા પામતી નથી.

૧૩૦

જે માણસ ખુદના ફક્લથી રિઝક પામતો હોય તેની સાથે
બહેપાર અથવા ખેતી ઇત્યાદીમાં ભાગીયા થાઓ કેમકે તે તવંગરી
દોલત અને ઇક્યાલ (સૈભાગ) ને પાત્ર છે.

ભાવાર્થ એ કે—જ્યારે કોઈ માણસનું ભાગ્ય ચલતું હોય છે
ત્યારે તેની સાથે મળી રહેનાર પણ લાભ પામે છે.

૧૩૧

જે ટુંકા હાથ વડે આપે છે તેને લાંબા હાથવડે આપવામાં
આવે છે. ભાવાર્થ એકે—ખુદાની રાહમાં થોડો માલ આપશો તો
ખુદા તેના બદલામાં ઘણું આપશે. અથવા ટુંકા હાથનો અર્થ
માણસનો હાથ છે અને લાંબા હાથનો અર્થ ખુદાનો હાથ, કારણ કે
માણસથી અમુક હદ સુધી માલ ખરચ કરી શકાય છે પણ ખુદાની
બક્ષીસો નીરંતર જારી રહે છે.

૧૩૩

આપે હજરતે ઇમામે હસન અ. ને હરમાબુ—પુત્ર ! તું
પહેલાં બીજા કોઈને લઢવા માટે ખોજાવતો નહીં. અને જો તને કોઈ
લઢવા ખોજાવે તો જજે, કેમકે લઢવા ખોજાવનારો બાગી (રાજદ્રોહી)
હોય છે, અને બાગી સર્વદા હાર પામે છે.

૧૩૩

ગૌરત (સ્ત્રી) પગથી કે માથાં સુધી શર (તાપાચાન) છે, અને તેણીનાં જે કાંઈ છે તે પણ શર છે, પરંતુ તેણીનું હોલું મરરી છે.

૧૩૪

જે માણસ આગસુ હોય છે તે પોતાના હોલને, અને જે ચાડીયાઓની વાન માનનાર (કાનતો ક્રયો) હોય છે તે પોતાના મિત્રોને ખેાઇ જેસે છે.

૧૩૫

ગૌરકાપદે (નાગ્નપાંડ રીતે) ખીખના કળખતો પાંચર ધરમાં હોવો; તે આ ધરની ખરખાદી માટે ધરાણે હોય છે.

ભાવાર્થ—હરામ માલખી ખરખાદી આવે છે.

મઝલુમે^૧ જાલમ^૨ પાસેથી બદ્દો લેવાનો દિવસ, જાલિમના મઝલુમ ઉપર કાવવાના દીવસ કરતાં વધારે સંકટો અને મુસીબતો ભર્યાં હોય છે.

ભાવર્થ—જાલિમે મઝલુમને જે જે દુઃખ દીધાં હોય છે તેના કરતાં ઘણા દરજે વધારે દુઃખમાં જાલિમ સપડાય છે.

૧૩૬

સ્ત્રીપોતી ત્રણ ટેવો એવી સારી છે કે જે પુરૂષો માટે ખરાબ ગણાય છે. ૧-મગરરી. ૨-ખ્હીકણુપણુ ૪-કંઘુસી...જો સ્ત્રી મગરર હશે તો ખીખને પોતા ઉપર કાવવા દેશે નહીં. જો ખ્હીકણુ હશે તો તેની સામે આવનાર દરેક વસ્તુથી ખ્હીન્યા કરશે અને જો કંઘુયુ હશે તો

પોતાના અને પોતાના ધણીના માલને સંભાળશે (આ ત્રણે વાતો સ્ત્રીઓ માટે સારી છે અને પુરૂષો માટે ખરાબ).

❖ ૧૩૭ ❖

કામઝો પુછ્યું કે અક્ષમંદની વ્યખ્યા કહો-તો દરમાવ્યું કે અક્ષમંદ માણસ એ છે કે જે વસ્તુઓને તેની યોગ્ય જગ્યાએ વાપરે, અને જે તેનાથી વિરૂધ વસ્તુ તે અગ્નિ-મુખે છે.

વસ્તુઓમાં અવયવ, શક્તિઓ, માલ દોલત ઇત્યાદિ સર્વ વસ્તુઓનો સમાવેશ થાય છે.

❖ ૧૩૮ ❖

દરેક નેઅમતમાં અદ્વિતીય હક છે જે તેના હકને પુરા કરે છે તેની નેઅમતને તે વધારે છે, અને જે હક પુરા કરતો નથી તે પોતાની નેઅમતના નાશ માટે શરત બાંધે છે.

❖ ૧૩૯ ❖

જો કોઈ ત્હારા માટે સારું અનુમાન કરે તો તેના અનુમાનને સત્ય સાબીત કરી દેખાડ. એટલે જો તને કોઈ પરહેઝગાર સમજે તો પરહેઝગાર બનવાની કોશીશ કર.

❖ ૧૪૦ ❖

દ્રઢ નિશ્ચય અને મજબુત વિચારોના ભંગ પડવાથી મેં અદ્વિતીયને ઓળખ્યો છે.

જો માણસના વિચારો કરતાં વિશેષ શક્તિ ધરાવનાર વિચાર કામ કરતો ન હોય તો માણસ પોતાના દરેક વિચાર અને નિશ્ચયમાં સંકળ્યતા પામે. પરંતુ એમ થતું નથી એટલે સિધ્ધ થાય છે કે કોઈ મહાન શક્તિ અમારા ઉપર રાજ્ય કરે છે અને તે અદ્વિતીય હશે એ છે.

મુશિક^૧ને પાક કરવા માટે, અદલાહતઆલાએ નમાઝને ફરજ ઠરાવેલ છે. અને પાપાચાર (ખુરાઈ) દુર કરવા માટે નમાઝને, અને રિક્ક પામવાના સાધન માટે ઝકાતને, અને લોકો એખલાસપૂર્વક વર્તે એટલા માટે રોઝને, અને દીની મજબુતી માટે હજને, અને ઇસ્લામના માન ઇચ્છત માટે જોદાઈને; અને સર્વ માણસો (અવા-મુન્નાસ)ની મસલેહત માટે નેક કામ કરવાને, અને એવકુફીને દુર કરવા ખુરા કમોથી રોકવાને, અને ખાનદાનના લોકોની ગણતરી વધરવા માટે સિલેરહમીરને અને ખુન ન થવા પામે એટલા માટે ખુનો બદલો લેવાને અને મહરગાત એટલે હરામ કરવામાં આવેલ વસ્તુમાં ન કરવામાં આવે એટલા માટે શરીઅતની હદો (શીક્ષાઓ)ને, ઠાવવામાં આવેલ છે.....અને અક્કલના તદવ-સતવ (જવહર)ને રક્ષણમાં રાખવા માટે શરાબ ખવારી (મધુપાન)ની, અને પવિત્રતાની જરૂર માટે ચોરીની, અને નસખ (કુગ)ને મજબુત કરવા માટે ઝીના (વ્યભિચાર)ની, અને વંશ વધારવા માટે લવાતત—ઇગલામ (ગુદ મૈયુન)ની મનાઇ કરવામાં આવેલી છે.....ઇનકાર કરવામાં આવેલ હકોની મદદ કરવા માટે સત્ય ખાખતની શાહેદીને અને સત્યતાને માન આપવા માટે જુઠ લયજ દેવાને અને ખાફી અગાન પામવા માટે “સલામુન અંલયકુમ” કહેવાને, અને ઇસ્લામી પ્રજાની વ્યવસ્થા પૂર્વક સ્થીતી જાગવવાને અમાનત અદા કરવાને, અને ઇમામના પદની માન અર્થે હુકમ બજાવી લાવાને ઠરાવેલ છે.

૧ ખુદની જાતમાં ભાગ્યા ગણુનો હોય તે. ૨ સમગ્ર વ્હાલના ઉપર એહસાન કરવાને હે છે.

—૦૦૧૪૨૦૦—

આકળો રવભાવ (તેજમીજાણ) એક પ્રકારનું ગાંડપણ (જનુ) છે. પાછળથી એવો માણસ ખચિત પસ્તાય છે—અને જો કદાચ પાછળથી પસ્તાતો ન હોય તો એના ગાંડપણને ઘણુંજ સખત અને મનખુત ગણો.

❖ ૧૪૩ ❖

જ્યારે કોઈ માણસ કાઠના મનને ખુશ કરે છે, ત્યારે અલ્લાહ તઆલાએ, ખુશીના કારણે પોતાના એક લુલ્હ (કુમારો) ઉત્તપન કરે છે. અને જ્યારે એ ખુશ કરનાર માણસ ઉપર કાંઈ સંકટ આવી પડે છે ત્યારે, જેવી રીતે પાણી ઢળ વાળી જગ્યાએ વહે છે તેવી રીતે, અલ્લાહનો એ લુલ્હ આવી પહોંચે છે, અને જેવી રીતે અરબ લોકો પોતાના હોઝ ઉપર પાણી પીતાં પીજાં એના ઉંટને હાંકી મુકે છે તેવી રીતે એ લુલ્હ તેના સંકટને દુર કરે છે.

—૦૦ ૧૪૪ ૦૦—

જ્યારે તમે કંગાલ (મુશ્કિલ) બની જાઓ ત્યારે સદકો આપીને, અલ્લાહ તઆલાની સાથે વહેવાર તરફ વ્યવહાર બાંધો.

ભાવાર્થ એ છે કે સદકો ખુદ પાસેથી રીઝકને ખેંચી લાવે છે અને કંગાલપણને દુર કરે છે.

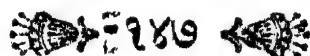
❖ ૧૪૫ ❖

રાજદ્રોહી અને બળા ખેરોની સાથે વફા કરવી અલ્લાહ તઆલાની દ્રષ્ટિમાં રાજદ્રોહ, અને તેઓની સામે બળવો કરવો, વફા ગણાય છે.

—૦૦ ૧૪૬ ૦૦—

સન્માધિકારી પુરુષ અથવા બાદશાહ ! જે માણસ વાધ ઉપર

અસ્વાર હોય અને તેને જોઈને લોભને અદેખા આવતી હોય, પરંતુ તે પોતાની (ભયાનક) રથ ને સારી પેઠે જાણતો હોય, એવા માણસ જોવો હોય છે.....ભાવાર્થ એ કે જહરમાં તે મદા મોહટા મર-ત્યાનો દેખાય છે પણ તેના બીતરમાં ભય—અને ત્રસ ભરેલો હોય છે.

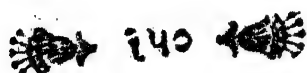
જો તમે તમારા ભાઈ પાછળ મુકામાં આવેલી અવગ્રહ ઉપર દયા આણુશો તો તમારી પાછળ રુકામાં આવેલી અવગ્રહ ઉપર દયા આણુમાં આવશે.

હોકોમા (તત્ત્વાગ્નીયો)ની વાણી જો ખરી હોય તો ઐપધ રૂપે છે, અને જો ખોટી હોય તો રોગ રૂપે.....ભાવાર્થ એ છે કે—હોકોમાની વાણી ખરી પણ હોષ શકે છે અને ખોટી; પરંતુ સર્વ જાણા ખરી ખોટી કમ્મ એ પારખી શકતા નથી અને તેથીજ કેટલાંક લોકો એવાં હોકોમાની પેરવીથી ભુલમાં પડેલાં છે. હજારને ગણી અગ્ની ઉપલી વાણીથી એમ સિધ્ધ થાય છે કે હોકોમાનું કહેવું હુજ્જત નથી. કેમકે તેમના કહેવામાં ભુલનો સંભવ રહે છે. પરંતુ વલ્લથી શીક્ષણ પમેલ માણસનું કહેવું હુજ્જત છે તેની વાણીમાં ભુલનો સંભવ હોતો નથી કેમકે તે અદલાદલ તરફથીજ કહેવામાં આવેલો હોય છે.

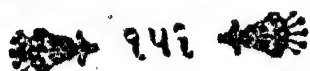

હે માનવ! તું તહાર એ દીવસનો ગમ (શીક) જોડવું આવ્યો નથી, તહાર એ દીવસ ઉપર કે જેમાં તું હાજર છે, નાંખ નહીં, એટલે કાલની શીકર આજે કર નહીં, કેમકે જો તહાર આધુપ આડી હશે તો તે દીવસનું રીઝકદુખ્ધ તને પહોંચાડશે.

૧૫૦

મિત્ર (દિસ્તા)ની સાથે મધ્યમતા, અને નરમશયી મિત્રાધ રાખ, કેમકે તે કોઇ હઠાડો ત્હારો શત્રુ અને એ સંબંધિત છે.....અને શત્રુની સાથે મધ્યમતા અને નરમાશયી દુશ્મનધ રાખ, કેમકે કોઇ હઠાડો તે ત્હારો મિત્ર બની જાય એ સંબંધિત છે.

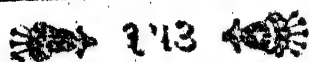
૧૫૧

.....અને ધણું લોકો જેઓને માલ દોલત આપવામાં આવે છે તેઓને ખુદા (તેઓની ગગરરી અને નાફરમાનીના કારણથી) અઝાબ તરફ ખેંચી લાવે છે, અને એજ માલ દોલત અને મોજ શોખમાં તેમની હસાડી અને પાયમલીના સાધનો રહેલાં હોય છે... અને ધણું મુસીબતમાં ફસેલાં લોકો એવાં હોય છે કે બક્ષા અને દુઃખ દારે તેમની પરિક્ષા કરવામાં આવે છે, અને તેમના ઉપર આવી પડેલી બક્ષા તેમની કોઇ દીન દુન્યાની બક્ષાઈના કારણથી હોય છે (જેને તે જાણતો હોતો નથી) તો હે! મ્હારી શીખામણના સાંભળનારા દરેક હાલતમાં ખુદનો શુકર કઢેજ અને ઉતાવળ કરવી મુકીદે અને ખુદએ ત્હારા માટે જે કાંઈ કરાવ્યું છે તેના ઉપર સંતોષ માન.

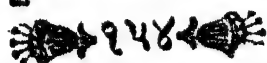

૧૫૨

પોતાના ઇલમ (જ્ઞાન)ને જેહલ (અજ્ઞાનતા) ન બતાવો (જ્યારે જાણો છો ત્યારે અમલ કરો કેમકે જે જાણે છે અને અમલ કરે તે નથી તે જાહીલ—અજ્ઞાન છે) અને પોતાના યકીન (ખાત્રી)ને (શંકા) ન બતાવો કેમકે જ્યારે તમને યકીન છે તો પછી શક કે (જ્યારે તમને અલ્હીનાહુનું યકીન છે ત્યારે તમારે એ ત્રિશે શક આણવો જોઈએ નહીં.)

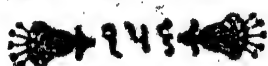
એ થોડો અમલ કે જેના ઉપર તુ કાયમ રહી શકે, એ પુષ્કળ અમલ કે જેનાથી તુ કંટાળી જાય તેના કરતાં વધારે આજ્ઞા આપનારો છે.....જ્યારે નફલો અદા કરતાં ફરજો અદા કરવી રહી જતી હોય ત્યારે નફલોને મુકી દો...જે માણસ મુસાફરીને માદ રાખે છે તે તેની તૈયારીથી ગારલગ્ગરહેતો નથી.

વિચારો પરંતુ આંખોના જોવા સમાન નહીં, કેમકે આંખો કદી કદી જોનારાને છતરે છે અને બુદ્ધિ—અકલ જે માણસ તેનાથી બલાધ ચાહે છે તેને છતરતી નથી.

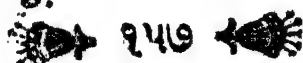

દરેક માણસની તરફ મૌત ઉતાવળું ઉતાવળું આવે છે, અને જે કે દરેક માણસને મોહલત આપવામાં આવેલ છે છતાં તે મોહલતને માંગે છે અને અમલને જાવિખમાં કરવાના વિચારે યાજે છે.

તે હઝરતે તગદીર સંબંધ પુછવામાં આવ્યું તો ફરમાવ્યું—
“અંધકાર ભર્યો રસ્તો છે, તેમાં ચાલો નહીં, ઉંડો સમુદ્ર છે તેમાં પેસો નહીં અને ખુદાનો એક બેદ છે તે સંબંધી મિથ્યા તરફી લેજો નહીં.”

આ સંબંધમાં આજેજ સત્ય છે, અને જો તો વિશ્વ મત-ધરાવે છે તેજો ભટકે છે.

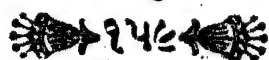

જ્યારે અલ્લાહ કામ બંદાને ઝલીલ (હલકો) કરવા માહે છે ત્યારે તેનાથી ઇલ્મને રાક્ષ લીધે છે.

૧૫૮

પ્રાચિન સમયમાં મહારો એક દીની—ધર્મ માધ હતો. મને તેના નીચેના સહગુણો તેને માન આપવાની ફરજ પાડે છે હુન્યાને તે તુચ્છ મણુતો. તે પેટની હકુચતને તાળે ન હતો કેમકે જે ચીજ તેને નમળતી તેની તે ઇચ્છા ન કરતો અને જ્યારે મળતી ત્યારે જોઈએ તે કરતાં વધારે ન લેતો, તેનો ધણો ખરો વખત સુખ રહેવામાં પસાર થતો, અને જો જોલતો તો માત્ર જોલનારાઓને જોલતાં બંધ કરવા ખાતરજી જોલતો. જો પ્રશ્ન કરનારા તેને કાંઈ પ્રશ્ન કરતાં તો તેઓની જીજ્ઞાસા (ખાસ) ને તૃપ્ત કરતો એટલે તેઓના મનનું સમાધાન કરતો, દેખાવમાં તે અશક્ત હતો અને લોકોને. પણ એમજ લાગતો પણ કામના વખતે એક વિકાળ વાધ અથવા જંગલી અજમર સમાન બની જતો. જ્યાં સુધી તે એજ હુજમત ઉપર ફેસલો આપતો નહીં ત્યાં સુધી કોઈ હુજમત કરતો નહીં જે કાર્યમાં માફી આપવા જેવું કાંઈ કારણ હોય તેવા કાર્ય માટે કાઢતે તે ઠપકો દેતો નહીં અને એવા કારણોને તે સાંભળતો. તે કોઈ પ્રકારના દુઃખ દરદતો બડબડાટ કરતો નહીં..... અને જ્યાં સુધી કરી દેખાડતો નહીં ત્યાં સુધી કોઈ વાત મોંઢથી દહેતો નહીં. અને જે ન કરતો તે ન કહેતો. અને જ્યાં જોલવું પડતું ત્યાં જોલવા વિના રહેતો નહીં. અને જોલવા કરતાં સાંભળવાને વધારે આદરો... અને જ્યારે દુઃખ તેની આગળ એ કામ આવી પડતા ત્યારે નદસની ખવાહીશ પાસેનું કયું છે એ સંબંધી વિચાર કરતો અને નદસની ખવાહીશ પાસેના કામને મુકી દેતો..... તમારે પણ એવુંજ વર્તન કારણ કરવું જોઈએ.... અને તે પ્રાપ્ત કરવા માટે ઇચ્છા કરવી જોઈએ... અને જો તમે એ સર્વ કારણ કરી શકતા નહોતો તો જોઈ એ થેડી વસ્તુનું લેવું, ધણીને મુકી દેવા કરતાં, વધાર

સારું છે ! એટલે જેટલું બની શકે તેટલું ખરું.....ધારોકે, જો ખુદાએ તઆલા ડુનાહો માટે ડગવે નહીં તોપણ તેની બક્ષીશનો શુકર માનવા તરીકે તેની આગ્રાઓતું ઉલ્લખન ન કરવું વાજીબ છે.

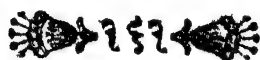

તહારા મિત્રો તથા પ્રકારના છે. અને તહારા શત્રુ તથા પ્રકારના છે. મિત્રો આ છે ૧—મિત્ર ૨—મિત્રનો મિત્ર ૩—શત્રુનો શત્રુ.....અને શત્રુઓ આ છે...૧—શત્રુ ૨—મિત્રનો શત્રુ ૩—શત્રુનો મિત્ર.

વિચારો આ વિના વધારે વિભાગ પાડી નહીં શકાય.

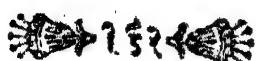

મુર્ખની સાથે ઉઠ બેસ નહીં, કમકે તે પોતાના મુર્ખાઇના કામોને તહારી નજરમાં સારા દેખાડશે અને તું પણ તેના જેવો થઇ જાય એમ ચાહશે.

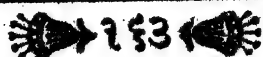

તે હઝરતને પુછ્યું કે ક્યામતને દીવસે ખુદા એક પળથી પણ ઝોહાં વખતમાં આટલી બધી સૃષ્ટિનો કેવી રીતે હિસાબ લઇ શકશે? આપે ફરમાવ્યું જેવી રીતે તમને રિઝક પહોંચાડે છે. લોકોએ કહ્યું ભોકા તો તેને જોતાં નહીં હોય હિસાબ કેવી રીતે લેશે? ફરમાવ્યું જેવી રીતે તે ભોકાને રિઝક આપે છે અને ભોકા તેને જોતાં નથી.

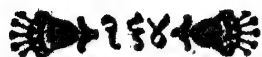
ગરીબ માંગણ (સાએલ) અલ્લાહનો એલચી હોય છે. જે માણસ તેને ટાળે છે તે અલ્લાહને ટાળે છે, અને જે તેને આપે છે તે અલ્લાહને આપે છે.

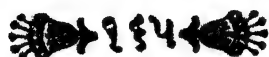
લગ્નગણ (ગૈરતમંદ) પુરૂષ કંડી બ્યભિચાર (ઝીના) કરતો નથી.

ધમાનદાર લે કે ના ઝન એટલે ગુમાનથી બચતારેહો કેમકે ખુદાએ તેમની જીભ ઉપર હક (સત્ય) પેદા કાધું છે. એટલે ધમાનદારોનો ખત જીડો હોતો નથી.

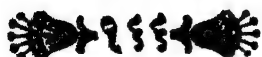

સંતોષ-(કિં ૧અ) એક પુરેપુરી અદ્વાહત છે. અને વિવેક એક ઉમદા બક્ષીશ છે.....ખરેખર સંતોષ એક પવિત્ર અને સ્વચ્છ જંદગી છે.

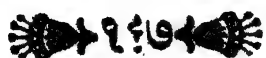

જ્યાં સુધી કાંઈ માણસનું યકીન (ખાત્રી) ને વસ્તુ પોતાની કુદરત (શક્તિ)ના કબજામાં છે, એના કરતાં, ને વસ્તુ અદ્વાહતની કુદરતના કબજામાં છે એના ઉપર, વધારે હોય નહીં ત્યાં સુધી તેનું ધમાન સહીહ (ખરું) થતું નથી.

અદ્વાહતની તવહીદનો બેઠ વર્ણન કાઢો છે. અને ધણુંજ ઉંડા અને ખારીક સારથી બરપુર છે. દુન્યાદાર માણસ કવચિતજ સમજી શકશે,

હું મોઝામેનીનનો સરદાર છું અને માત્ર દુષ્ટ અને પાપીયાઓનો સરદાર છે.

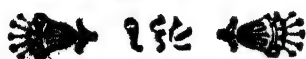
મુશ્વિસી (કંગાલ પણું) માણસ પાસે સર્વ પાપો કરાવે છે.

એક પ્રશ્ન કરનારાએ હકરતની પ્રીક્ષા કરવા માટે એક અધરો

પ્રશ્ન પુછ્યો હતો તો તેના પ્રશ્નનો ઉત્તર આપી ફરમાવ્યું—ગ્વાન (દાનિશ) પામવા માટે સવાલ પુછ પરંતુ કેમકે મહેલું મારવા ન પુછ કેમકે જે અગ્વાન (નહીલ) શીખવા ચાહે છે તે ગ્વાની (આદીમ) સમાન છે અને ગ્વાની જે અવળો ચાલે છે અને બીજાને મહેલું મારવા માંગે છે તે અગ્વાન સમાન છે.

ધણીજ કીમતી શીખામણ છે. અગ્વાનીયો ગ્વાનીયોને નિરતર બનાવવા માટે વારંવાર સવાલ પુછવા કરે છે તેઓએ શીખ લેવી જોઈએ.

એકાંતમાં પાપમય કૃત્યો ગુનાહો કરવાથી બચતા રહો, કેમકે એ સમયે જે તમારે શક્તી છે તેજ ન્યાયધિસ (હાકિમ) છે. એટલે પુછ.

જે માણસ ઉપર ગુનાહોએ વિનય (ફતેહ) મેળવ્યો તે માણસ વિનય પામ્યો નથી. અને કુમાર્ગ દારે (એટલે કપટ કરી) જીતનાર જીત્યો નથી પરંતુ ખરેખર હાર પામ્યો છે.

ધણીજ કીમતી, સોનાના પાણીથી લખવા જોગ શીખામણ છે. સંસારી લોકોની સામાન્ય રીતે એવી રીત છે કે જ્યારે તેઓ પોતાના શત્રુઓ ઉપર ક્રોધવા માંગે છે ત્યારે સ્પર્શ તથા નરસાં જેવાં આવ્યાં તેવાં સાધનો વાપરે છે તો એવા લોકોના સંબંધમાં ફરમાવે છે કે “જ્યારે શત્રુ ઉપર ક્રોધવા માટે તુ પાપ કરે છે ત્યારે તહ ફે ક્રોધવું ખરું જોતાં ક્રોધવું નહીં પણ હારવું અને વશ થવું હોય છે, કેમકે પાપ ત્હારા ઉપર ક્રોધી જાય છે અને ત્હારી ગરહન ઉપર સ્વાર થાય છે” સુબહાનદલાહ ! શું હિકમત છે જેના ઉપર પ્રાણ કુરબાન કરવા જોઈએ.

—૦૦ ૧૭૧ ૦૦—

ખુદાએ માલદારોના માલમાં ગરીબોની રાજી મુકી છે. કેમ
મોહતાબ જુખ્યો સુતો નથી પણ અલ્લાહ તારંગરીને બંધ કરે છે.
અને અલ્લાહ તઆલા કયામતના દીવસે તારંગરીને આ સંબંધનો
સવાલ કરશે.

—૦૦૧૭૨૦૦—

આપે ધમાનદારની તારીફમાં ફરમાવ્યું કે—

ધમાનદારનો હર્ષ—ખુશી તેના ચહેરા ઉપર અને તેનો શોક
અને બળાપો (ગમ) તેના મનમાં હોય છે, તેની છાતી વિશાળ અને
તેનો જીવ (નફસ) ખુદાની અઝમત (પ્રતાપ) આગળ તુચ્છ અને હલકો
હોય છે. તે મહાન પદ્ધતિને ખરાબ ગણે છે અને નામ કાઢવાનો શત્રુ
હોય છે. તેનો ગમ હાંમો, તેની હીમ્મત ઉંચી, અને તેનું ચુપ રહેવું
વધારે અને તેનો વખત અલ્લાહના ઝિકરથી બરપુર હોય છે. તે
ધણા શુકર શુઝર, ધણા સખર દરનાર, ચિંતાતુર,
અને અલ્લાહની આપતોમાં હુમેસો, અને પોતાની હાજતો
(માંગણીયો) જાહેર કરવામાં કંજુસી કરનારો હોય છે. વિવેકી, નીતિવાન,
ખુશમિઝાજ, અને નમ્ર હોય છે. તેનો જીવ હકના (સત્યના) સંબંધમાં
ખચર કરતાં પણ વધારે મજબુત અને સખત હોય છે અને ખુદાની
તાબેદરીમાં એક તુચ્છ શુલામ કરતાં પણ વધારે તુચ્છ થઈ રહે છે.

❦ ૧૭૩ ❦

નેક અમલ કર્યા વિના જે અલ્લાહને પુકારે છે તે એ માણસ
જેવો છે કે જે કમાન વીના તીર ફેંકે છે. (એટલે કમાન વીના નાં-

ખામમાં આવેલું તીર નીશાનને વાગતું નથી. તેમ તેક અમલ વિના ની દોઆ કામુલ થતી નથી.)

❖ ૧૭૪ ❖

આખરે જમી મએલા પાણી સમાન છે. જે માંગવા માટે હાથ પ્રસારવાથી ટીપું ટીપું થઇ વહી જાય છે. તો માંગવા પહેલાં તું કોની પાસે પોતાની આખરે ગુમાવે છે, એ વિશે લગર વિચાર કરી લે.

❖ ૧૭૫ ❖

બાજબી હક કરતાં વધારે કોઇનાં વખાણ કરવા એ ખુશામંદ છે, અને બાજબી હક કરતાં ઓછાં કોઇનાં વખાણ કરવાં એ લાચારી અને અદેખાઇ છે.

—૦૦૧૭૬૦૦—

જે ગુનાહને ગુનાહ કરનારો હલકો સમજે તે ગુનાહ સર્વથી મોહટો અને સખત છે.

❖ ૧૭૭ ❖

જે માણસ પોતાના ઐય વિશે વિચાર કરે છે તે બીજાના ઐય જોવાથી દુર રહે છે, અને જે અદલાહના દીવેલાં રિઝક ઉપર રાજ રહે છે તે જે વસ્તુ પોતાના કામુની નથી એના માટે કંદી દીલગીર થતો નથી. અને જે માણસ બગાડની (ફસાંદની) તલવાર ખેંચે છે તે તેનાથીજ કતલ થાય છે. અને જે માણસ સાધન વિનાની બાબતોમાં તરફી લે છે તે હલાક થઇ જાય છે, અને જે મધ્ય દરીયે પેસે છે તે ડુબે છે, અને જે માણસ ખરાબ જગ્યાઓમાં જાય છે તે કલંકિત થાય છે (તેના ઉપર તોહમત મુકાય છે)... અને જે ધણું ખોલે છે તે ધણી જુલો કરે છે, અને જે ધણી જુલો કરે છે તેની

લાજ શરમ નાશ પામે છે, અને જેની લાજ શરમ નાશ પામે છે તેની પરહેઝગારી ઓછી થઇ જાય છે અને જેની પરહેઝગારી ઓછી થઇ જાય છે તેનું મન મુરદાર બની જાય છે. અને તે નકે (દોઝખે) જાય છે...અને જે માણસ લોકોના ઐશ્વર્યને જોઈને તેમને છુંડા અને ખરાબ સમજે છે અને પછી પોતે એ ઐશ્વર્ય કરે છે તો તે પોતે, જેમને છુંડા કહીને કહીને તેવો જ છે. અને જે માણસ મૌતનું ધણીવાર વર્ણન કરે છે અને પોતેને પોતે (તેને છુંડો) આ નજીવી દુન્યાનો (દાસ) બની જાય છે...અને જે માણસ જાણે છે કે તેનો ઉચ્ચાર (ખોલવું) પણ અઅમાલોમાંથી છે તે, કોઈ જરૂરી પ્રસંગ વિના ધણું જ એ.છું જોશે છે.

ઝાલિમ પુરૂષની ત્રણ નીચાનીયો છે ૧—પોતાથી મોહટી પદવીના માણસની આગામી ન માનવી. ૨—પોતાથી હલકી પદવીના લોકો ઉપર જુલમ કરવો. ૩—ઝાલીમોની મદદ કરવી.

જે ઐય (દોષ) તારા પોતામાં હોય તે ઐય ખીજને લગાડવો એ સર્વથી મોહટો ઐય છે.

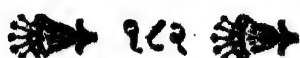

આપને પુછ્યું કે જો કોઈ માણસના ઘરનો દરવાજો બંધ કરવામાં આવે અને તેમાં તે માણસને મુકવામાં આવે તો તેને શેઝી ક્યાંથી મળશે ? હજરતે દરમાંબુડું બ્યાંથી તેનું મૌત આવશે.

આપે કોઈ કામના મરી ગએલા માણસનો ખરખરો કરતાં

ફરમાવ્યું કે મરણ પામવું કાઠ એવી બાગત નથી કે જે તમારા માટે નથી હોવા. અથવા તમારા ઉપરજ એમ બનેલ હોય, એતો હમેશાંથી જરૂરી છે અને હમેશાં રહેશે...તમારો મરણ પામનાર માણસ મુસાફરીમાં હતો...તમે માની લો કે તે કાઠ મુસાફરીએ ગયો છે. જો તે આવીને મળે તો સફળી સફર નહીંતો તમે ખચિત તેને મળશો.

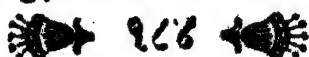

જેવી રીતે તમે મુસીબતની હાલતમાં ખુદથી બીડો છો તેવી રીતે સુખી હાલતમાં પણ ખુદથી બીડતા રહો. કેમકે જેને ખુદ માલ દેલત આપે છે તે તેને ખુદની તરફથી અજમાયશ—પરિક્ષા ન સમજે તો એવો માણસ બવિષ્યમાં ખાદ્યથી બેગમ રહે છે, અને જેના માલને ખુદ લઇ લે છે તેને જો તે ખુદની તરફથી અજમાયશ ન સમજે તો તે બવિષ્યમાં ખુદની રહમતથી નાઉમેદ રહે છે. (સુખ અને દુઃખ બન્ને સ્થિતી પરીક્ષાની છે. માટે એ બન્ને સ્થિતિઓમાં ઉમેદ (આશા) અને બીમ (ભય) વચ્ચે રહેવું જોઈએ.)

અગાઉને પુર્વ અને પશ્ચિમ વચ્ચેનું અંતર કેટલું છે એ સંબંધ પુછવામાં આવ્યું તો ધણેજ બારીકી બરેલો અને સવાલ કરનારાની ખુદિ અનુસાર જવાબ આપ્યો કે—

સુર્ય જેટલું અંતર એક દહાડામાં પસાર કરે છે તેટલું અંતર પુર્વ અને પશ્ચિમ વચ્ચે છે.

કાઠના કહેવા બોલને જ્યાં સુધી તમે નેક ગણી શકતા હો ત્યાં સુધી, પુરો ન મણા.

❧ ૧૮૫ ❧

જે માણસ પોતાની ધન્યતા આખરે શુભાવધી આહતો ન હોય તેણે ભોકોની સાથેનો વિવાહ અથવા જગડો લ્યજી દેવો જોઈએ.

❧ ૧૮૬ ❧

જ્યારે તમે અદલાહની દગાહમાં કાંઈ સલાહ કરનારા હો ત્યારે પહેલાં અને છેલ્લા હજારને મોહમ્મદ સં અને તેમની આંધ ઉપર દરદ પડે કેમકે અદલાહ પહેલી અને છેલ્લી બાબતો (દરદો)ને કબુલ કરે અને વચલી બાબત (દોઆ)ને કબુલ ન કરે એમ બની શકે નહીં.

❧ ૧૮૭ ❧

તક (મોકો) મળવા પહેલાં ઉતાવળ કરવી, અને તક મળે ઢીલ કરવી મુખ્ય છે.

—૦૦ ૧૮૮ ૦૦—

હે ! ભોકો ! દુન્યાનો માણ અને દોલત એક અકારત અને હજાક કરનાર વસ્તુ છે. તેનાથી બચતા રહો. દુન્યામાં હમેશાં, હરીને જે સવા કરતાં સાવધ અને તૈયાર રહેવું નેકબખ્તીનું કારણ છે. અને તેને જોટલે દુન્યાને જરૂરત જોટલી લેવી...તવંગરી કરતાં પાકીજગીનું વધારે સખળ કારણ છે. વધારે માંગવામાં આવે જોટલાં માટે ખુશખબર ફકર ફાકાને ઠરાવેલ છે. અને જે તેની જોટલે દુન્યાની દરકાર કરતો નથી તે સુખી રહે છે અને જીને તેની શોભા સારી લાગે છે તે અંતે અંધ બની જાય છે. અને જે માણસ તેની પ્રીતી પોતાના મનમાં છુપી રાખે છે તેનું મન ગમગીની અને દુઃખથી ભરપૂર થઈ જાય છે અને તેને ચિંતાભર રાખે છે. એક તરફ એક ગમ તેને

આંતા સાગરમાં ડુબાડે છે તારે ખીજ તરફ ખીજે ગમ તેને અંધ બનાવે છે. અને જ્યાં સુધી તે મરું પામતો નથી ત્યાં સુધી તેની એવીજ હાલત રહે છે પછી તેને જંગલમાં હલાક થએલો ફેંકી દેવામાં આવે છે, એવાં માણસનું મરણ ખુદા ઉપર આસાન હોય છે એટલે તે પ્રસંશા પાત્ર મૌત મરતો નથી. અને તેના મિત્રો તેને ફેંકી દેવો રહેજી ગણે છે..... ઇમાનદાર માણસ દુન્યાને ઇબરત (ચેતવણી) થી નિરખે છે, અને જરૂરત જેટલું તેમાંથી લીધે છે. અને દુન્યા સંબંધી જે કાંઈ સાંભળે છે તેને ગઝબ (ક્રોધ) અને ખુઝ (શત્રુ) ના કાતો વડે સાંભળે છે એટલે તેને અંતાકરણ પૂર્વક પસંદ કરતો નથી. તે દુન્યાની સ્થિતિ એમજ ચાલી જાય છે. (આજ) માલદાર થયો તે (કાલ) મોહતાજ થયો જે આજ તેની જાંદગી ઉપર ખુશી કરવામાં આવે છે તે કાલ તેના મૌત ઉપર ગમ કરવામાં આવે છે. દુન્યાની હાલત એવી છે... અને હજુ સોડાની આગળ એ દીવસ આવ્યો નથી કે જેમાં દરેક તરફથી નાઉમ્મેદીનો ભેટો થશે એટલે હજુ કયામત આવી નથી.

જ્યારે હઝરત મિસ્મર ઉપર ચઢતાં તારે ખુત્બાની પહેલાં નીચલાં શબ્દો ખચિત કહેતાં.

હે ! સોડા ! અલ્લાહથી બીહો ! કોઈ માણસને, રમત ગમત અને મોજ શોખમાં પોતાનું આયુષ્ય પસાર કરે એટલા માટે, નફ્રમો પેશ કરવામાં આવ્યો નથી, અને કોઈ માણસને, એવા વ્યર્થ વિષયોમાં પોતાનો વખત મળે એટલા માટે નફ્રમો છુટો મુકાંમાં આવ્યો નથી દુન્યા જે એવા માણસ માટે બની બનેલી છે તે અખેરતમાં

તેને કામ આવનાર નથી જે આખેરતને તેણે પોતાની મુખાધથી ખરખાદ કીધી છે.....અને એ મગર માણસ જે પોતાની આલી હીમ્મતથી દુન્યા ઉપર કબુ પામ્યો છે તે એ માણસ જેવો થઈ શકતો નથી કે જે આખેરતમાંથી કંઈ ભાગ પામ્યો છે.

૧૬૦

હરહામ કરતાં વધારે કે.ઈ માન ઇજ્જત (શરફ) નથી. તકવા કરતાં વધારે કોઈ આખર નથી. અને પરહેઝગારી કરતાં કોઈ વધારે મજબુત પનાહ (આશ્રય) નથી. અને તૌમા કરતાં વધારે કોઈ ફતેહ કેનાર અને શિકારીશ કંનાર નથી અને સંતોષ કરતાં વધારે કોઈ ખજાનો નથી. અને ખુદાની મરજી ઉપર રાંઝી રહેવા કરતાં વધારે કોઈ માલ ગરીબીને દૂર દૂરી શકતો નથી. અને જે માણસ પોતાની જરૂરત જેટલી રોઝી પામવની હદમાં રહે છે તે સુખી થાય છે અને આતમના ધરમાં જઈ ઉતરે છે. લાલચ દુઃખની કુંચી છે થાક રથા દીલગીરીની અરવારી છે. અને લેલ—મગરરી—અને અદેખાઈ ગુનાહોમાં દાખલ થાના સઘન છે અને પાપાચારમાં સર્વ ઐખેનો સમાવેશ થાય છે.

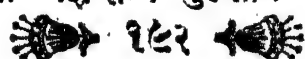
૧૬૧

આપે જાગિર મિન અબ્દુલ્લાહ અગસારીને ફરમાવ્યું કે—હે! જાગિર દુન્યા ચાર પ્રકારના માણસોથી કાયમ છે.

૧-આલિમ જે પોતાના ઇદમને અમલમાં લાવે છે ૨-મહિલ જે દુદમ પ્રાપ્ત કરતાં શરમાતો નથી ૩-સખી જે સખાવત કરતાં ખખીલી કરતો નથી ૪-ફકીર જે દુન્યાની લાલચમાં પોતાની આખેરતને ખેતો નથી.....જ્યારે આલિમ (અમલ ન કરવાથી) પોતાના

ઈશ્વરને ગુમાવે છે ત્યારે જાહિશ હદમ પ્રાપ્ત કરતાં શરમાય છે, અને બ્યારે માલદાર માણસ સખાવતમાં ગખીલી કરે છે ત્યારે રકીરદુન્યાની લાલચમાં પોતાની આખેરતને ગુમાવે છે.

જાનિર! યાદ રાખ! જે માણસને ખુદાની ગફીશો વગર મળે છે તેની તરફ લોકોની હાજતો (મંગલ્લખીયો) પણ વધારે હોય છેતો...જે માણસ ખાસ અદલાહના ગાટે લોકોની હાજતો પુરી કરવામાં વાજીય હકને અદા કરે છે તે પોતાને મળેલી ગફીશોને સર્વદા કાયમ રાખે છે. અને જે માણસ વજીય હકને અદા કરતો નથી તે માણસ પોતાની ગફીશોને નુકસાન-ખોટમાં નાંખે છે.

કેટલાંક લોકો કુડાં કૃત્ય (ખુદમ-ગુનાહ)ને હાથ વડે જીમ વડે અને મન વડે અટકાવે છે. તો એવા લોકો નેકાની તમામ બાબતોએ પામે છે.....અને કેટલાંક જીમ અને મન વડે અટકાવે છે અને હાથ વડે કામ લેતાં નથી, તો એવાં લોકો નેકાની જે બાબતોએ પામે છે અને એક બાબતને ગુમાવે છે, અને કેટલાંક એવાં છે કે મન વડે તેને ખોટું અને ખુદ સમજે છે પરંતુ હાથ વડે અને જીમ વડે કામ લેતાં નથી.....તો એવાં લોકો નેકાની મોહકી જે બાબતોએ ગુમાવે છે અને માત્ર એકને પામે છે, અને કેટલાંક એવાં છે કે કુડાં કૃત્યને, હાથ, જીમ, અને મન એ ત્રણમાંથી કશા વડે રોકતાં નથી.....તો એવાં લોકો જીવતાંઓમાં મર્હુ પામેલાં ગણાય છે.....અને નેકાના સમગ્ર કામ અને અદલાહના રસ્તામાં અમ્રખિલ મઅરફ^૧ અને નેહીયલ મુનકર^૨ વિશળ સમુદ્રમાં થુકવા સમાન રહેલ છે...અમ્રખિલ મઅરફ

૧—લોકોને નેકી કરવાનું કહ્યું કે લોકોને ખુદા અને ગુનાહ કરતાં અટકાવવા.

અને નેહીયલ મુનકર, મૈ.તને ન નજીક લાવી શકે છે તેમજ નરોઝીને જોઈ કરી શકે છે (ભાવાર્થ એ છે કે ત્યારે પછી એમ કરતાં શા. માટે ડરવું)...અને એ નેહી કરતાં વધારે નેહી એ છે કે અલિમ કમામ (હાકિમ)ની રૂબરૂ હક (સત્ય) જાહેર કરવામાં આવે.....હે ! લોકો ! પ્રથમ તમે હાથ વડે જોહાદ કરીને શત્રુઓ ઉપર ફતેહ પામે, પછી જીભ વડે પછી મન વડે...તો જે માનુસ નેહીને મન વડે સારી સમજતો નથી અને બદીને નરસી (બદ) જાણતો નથી તેને ઉંઘો લટકાવવો જોઈએ.

૧૮૩

રોઝી એ પ્રકારની હોય છે. એકતો એક જને તું શોધે છે, અને બીજી એ કે જે તને શોધે છે. જે તું તેની પાસે જતો નથી તો તે પોતે તેની મેળે ત્હારી પાસે આવે છે...ત્યારે તું આખા વર્ષનો ગમ (શીકર-ચિંતા) આજના દીવસ ઉપર નાંખ નહીં, દરેક દીવસ માટે એ વસ્તુ પુરતી છે જે તે દીવસે ત્હારા મુકદ્દરમાં છે. જે ત્હારા આયુષ્યમાં એક વર્ષ બાકી છે તો ખુદા દરરોજ ત્હારી મુકદ્દર રોઝી તને આપશે. અને જે વર્ષ બાકી નથી તો જે ત્હારી મુકદ્દરમાં નથી તેની ચિંતા શા માટે કરે છે ?.....ત્હારા મુકદ્દરની રોઝીને બીજો પામી શકશે નહીં અને કોઈ ત્હારા ઉપર ફાવી શકશે નહીં. અને જે ત્હારું મુકદ્દર છે તે ત્હારાથી હઠી શકતું નથી...કેટલાંક લોકો એવાં હોય છે કે તેઓ કોઈ આવનાર દીવસની વાટ જુવે છે પરંતુ તેઓ તેને જોવા પામતા નથી એટલે મરણ પામે છે.....અને કેટલાંક લોકો એવાં હોય કે તેમની માલ મીલકત જોઈને લોકો રાત્રીના પહેલા પહેરમાં તેમની

દર્ષા (૨૨૬) કરે છે પરંતુ રાત્રીના છેલ્લા પહોરમાં વિલાપ કરનારીયો તેમના માટે વિલાપ કરે છે.

—૦૦ ૧૯૪ ૦૦—

જ્યાં સુધી તેં મુખ બહાર વાત નથી કાઢી ત્યાંસુધી તે ત્હારા બંધન (કેદ)માં છે; અને જ્યારે તુ મુખ બહાર વાત કહે છે ત્યારે તુ તેના બંધનમાં આવી જાય છે...તો...જેવી રીતે તું સોના ચાંદીને સાવચેતીથી સંભાળે છે તેવી રીતે તું ત્હારી જીભને સંભાળીરાખ, કેમકે કેટલીક વાતો એવી હોય છે કે જેથી માલ દોલતને નુકસાન પહોંચે છે અને ખુદના અઝાબને પાત્ર થવાય છે.

❖ ૧૯૫ ❖

જે તું બાણુતો નથી તે સંબંધી ન બોલ; ખતકે જે જાણે છે તે પણ બંધું ન કહે.....કેમકે ખુદએ ત્હારા સમગ્ર અવયવો ઉપર અમુક ફરજો મુકી છે જે આધારે ક્યામતના દીવસે તે ત્હારા ઉપર હુજૂરત કાયમ કરશે.

❖ ૧૯૬ ❖

ખુદ તને ગુનાહ કરતાં જુવે અને ઇજાદત કરતાં ન જુવે એથી બીહનો રહે; નહીં તો તું નુકસાન પામનારાઓમાં ગણામ્મ. અને જ્યારે ત્હારામાં તાકાત હોય ત્યારે તેને ઇજાદતમાં વાપર, અને જ્યારે કમ તાકાત થાય ત્યારે ગુનાહો કરવામાં પણ કમ તાકાત બની જા.

❖ ૧૯૭ ❖

દુન્યાના ફેરફારો અને તેના અકસ્માતોને જોવા છતાં તેના (દુન્યા) ઉપર વિશ્વાસ રાખી બેસવું મુખામ્મ છે...અને નેકીના કામો માટે

સવામ (પુન્ય) મળવાની ખાત્રી હોવા છતાં તેનાથી ગદ્ગદત કરવી એ ચોખ્ખું નુકસાન છે... અને ડાઘની પંક્તિ કરી લીધા પહેલાં તેનો બરોમો કરવો કમ આક્રમી અને ગેવકુરી છે.

—૦૦ ૧૯૮ ૦૦—

દુન્યા અસ્લાહની નજરમાં તુલ્ય અને દલકી છે એનું મોહકું સંધ્યાંત એ છે કે, જ્યારે તેની (ખુદાની) આજ્ઞાઓનો ભંગ કરવામાં આવે છે ત્યારે તે દુન્યા મેળવવાના કારણથી જ હોય છે... અને ખરી—અને વાસ્તવિક બક્ષીસો જે ખુદાની પાસે છે તે દુન્યાનો લાગ કર્યા વિના પ્રાપ્ત થતી નથી.

❖ ૧૯૯ ❖

જુવો ! સમગ્ર સંકટોમાંનું એક સંકટ 'ફાકો' (ભુખમરો) છે. અને ફાકો કરતાં વધારે સખત શારિરિક રોગ છે અને શારિરિક રોગ કરતાં વધારે સખત અધ્યાત્મિક (રહની) રોગ છે..... સાંભળો! માલ દૌલતનું પુષ્કળ હોવું સમગ્ર બક્ષીસો (ને અમતો)માંનું એક છે. અને માલ દૌલત પુષ્કળ હોવા કરતાં શારિરિક તંદુસ્તી વિશેષ સારી છે, અને શારિરિક તંદુસ્તી કરતાં મનની તંદુસ્તી એટલે મનની પરહે-જગારી ઘણી વધારે સારી છે..... ઇમાનદાર માણસના ત્રણ વખત હેય છે, એક વખતમાં તે પોતાના પરવરદિગારની મુનાઝત (પ્રાર્થના) કરે છે, બીજા વખતમાં પોતાની રોઝીની સુધારણા કરે છે. અને ત્રીજા વખતમાં હલાલ (કાયદેસર) રીતે પોતાના જીવને સુખ પામવાની અને ઉપભોગ કરવાની તક આપે છે કેમકા પુરખે આ ત્રણ વસ્તુઓ શીવાય બીજા કંઈ વસ્તુ તરફ લક્ષ દેવું જોઈએ નહીં. ૧-રોઝીની સુધારણા, ૨-કયામતનો ખ્યાલ. ૩-હલાલ ઉપભોગ.

૨૦૦૧

દુન્યા પ્રત્યે ધિક્કાર રાખ. ખુદ તો એના એમોજણાવશે. અને અદ્વાદશી ગારીલ નથા કેમકે તે ત્યારથી ગારીલ નથી.

૨૦૨

દુન્યામાંથી તમને જે કાંઈ મળે તે હોય; અને જે કાંઈ જવું રહે તેનાથી મોંઠ ફેરવો. અને જે તમે એમ કરી શકતા નહોતો તેને પામવામાં સારાં સાધનો ધારણ કરો. એટલે કોઈ નાજાયક સાધન વડે દુન્યને ન મેળવો.

૨૦૨

કુલીન (શરીર) પુરુષ મરવું પસંદ કરશે પરંતુ નીચપણથી દુર રહેશે. તે ગરીબીને પસંદ કરશે પરંતુ તે ખીજા સમક્ષ હાથ ધરશે નહીં... અને જે માણસને પ્રયત્નો (દાશીશ) કર્યા વિના મળતું નથી તેને પ્રયત્નો કર્યાથી પણ મળતું નથી. અને સમયના બે દીવસ હોય છે એક ત્હારી ચઢતીનો અને બીજો ત્હારી પડતીનો.....તો ચઢતીના દીવસમાં મગફરી ન કર; અને પડતીના દીવસમાં સખર કર.

૨૦૩

જે માણસ, એક ખીજથી વિરૂદ્ધ ઠગ્યાઓ પુર્ણ કરવા માટે, જે સાધનો વાપરે છે તે સાધનો તેને મદદ કરતાં નથી. એટલે તે નિષ્ફળ પામે છે.

૨૦૪

જ્યારે અમ્માર ગિન યાસિર, મોગીરા ગિન શરૂઆત. જામના માણસની સાથે સવાલ જવાબ કરતા હતા ત્યારે હઝરતે આવી અ. હરમાવ્યું—“હે અમ્માર! એનો ખ્યાલ મુકાદો, કેમકે તેણે જે જાણત

તેને દુન્યાની પસે બનાવે એ બાબત ક્રીનમાંથી લીધી છે, અને તેણે બધી જોઇને પોતાને શંકાઓમાં નાંખ્યા છે એટલા માટે કે તે શંકાઓને પોતાની તકસીરોના બહાના તરીકે આમળા ધરે.

ધણાંજ સ્વરૂપથી બરપુર વણી છે. નક્કામા સરાલ જગાળ કરનારાઓની સાથે મગડવું નક્કામું છે.

❖ ૨૦૫ ❖

જે માણસ સત્યની સાથે લઠી તેને પછાડા ચાહેછે તે માણસને સત્ય આખર પછાડી નાંખે છે.

❖ ૨૦૬ ❖

પરહેજગારી સર્વ નીતિની સરદાર છે.

—૦૦૨૦૭૦—

જેણે તને બોલતો કાધો એની વિરુદ્ધ પોતાની જાનની ત્યાગે વાપર નહીં. અને જેણે તને પૈદા કરી સારો (દુસ્ત) બનાવ્યો તેની વિરુદ્ધ પોતાની સુબાષનો ઉપયોગ કર નહીં. જાવાઈ એ છે કે ખુદની જાત વિરુદ્ધ પોતાના ધર્મ અને બોલવાની છટાનો ઉપયોગ કરે નહીં.

❖ ૨૦૮ ❖

ખીજા કાંઈની જે વાતને તું પસંદ કરતો ન હોય તે વાતથી તારે દુર રહેવું એ તારા જીવ માટે ઉત્તમ અઘળ છે.

❖ ૨૦૯ ❖

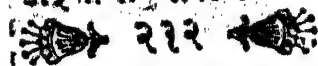
જો તું કુલિન (શરીફ) પુરુષની પેઠે સખર કરે તો સારું છે નહીં તો ચોખ્ખાઓની જેમ આખર તારે લાચારીથી સખર કરવો પડશે.

❖ ૨૧૦ ❖

બખીલી સમગ્ર એબોને એકઠી કરનાર છે. તે એક એવી દોરી છે કે જે વડે માણસ દરેક પાપ તરફ ખેંચાય શકે છે.

“હુન્યા છેતરે છે, તુકસાનમાં નાંખે છે, અને પસાર થઈ જાય છે. અલ્લાહે તેને દેસ્તોને સવાળમાં આપવા પસંદ કરેલ નથી તેમજ પોતાના શત્રુઓને અઝાળમાં આપવા પસંદ કરેલી નથી (એથી ખુરી ખીજ કંઈ વસ્તુ ?) અને હુન્યાદાર એ કાફલા સમાન છે કે જે પકાવ નાંખતો હોય એટલામાં કાફલાનો સરદાર તેમને કુચનો હુકમ આપે.

આપે, પોતાની રૂબરૂ એક માણસને અસતર્ગ દેરદલાહ કહેતાં સાબળી ફરમાવ્યું.—

તહારી મા તને રહે, ઇસ્તેગદાર...ન શું અર્થ થાય છે એ તું જાણે છે ? ઇસ્તેગદાર, મકામે ધક્કીયાનો એક ફરજો છે, અને તે શબ્દના અર્થમાં છ વાતો દાખલ છે ૧—કર્યાકુર્મ (ગુનાહો)નો પસ્તાવો ૨—ખીજ વાર નહીં કરવાનો પ્રદ નિશ્રય ૩—તોકોના હકો જે હજમ કરવામાં આવ્યાં હોય તે તેમને પાછાં આપવા; કે જેથી નિદોષિ અને ખેગુનાહ બનીને અલ્લાહ સન્મુખ જવાઈ શકાય. ૪—જેટલી ફરજો

૧—હે ! અલ્લાહ ! મને ક્ષમા કર;

(નમાઝ, રોઝા, હજ, ઝકાત, ખુમ્સ ઇલાદી ઇત્ત) માથે હોય તેટલી બધી બરાબર બજાવવી. ૫—શરીરતું એ માંસ (ગેસ્ત) કે જે હરામ (હરામ સાધો) આવથી વધતા પામ્યું હોય તેને, જ્યાં સુધી ગળાને હાડકાં અને આમડું રહી જાય અને નવું માંસ આવે ત્યાં સુધી ગળાવું. ૬—જેની રીતે ગુનાહ-પાપનો સ્વાદ શરીરને ચખાડવામાં આવ્યો હોય, તેની રીતે તેને ઇમાદત (મરિયાત)નું દુઃખ દેવું.....જ્યારે તું આ બાબનો પુરું રીતે પાળે ત્યારે અસતર્ગ દેરદલાહ કહેશે.

૨૧૩

નમ્રતા માણસનું કુટુંબ છે. એટલે નમ્રતા સહુ કોઈ બની જાય છે.

—૦૦ ૨૧૪ ૦૦—

માણસ એક સાચાર અને નિરાધાર ઉપપતિ (અનાવટ) છે. તેની જીંદગીનો સમય છુપો છે. તેના ઉપર કયા કયા રોજો આવનાર છે તેની તેને ખબર નથી. અને તેના કૃત્યોની નોંધ (અમલ નામું) સંભાળથી રાખવામાં આવે છે. એક મચ્છર જેવો જંતુ તેને દુઃખ દઈ શકે છે. પાણીથી હાથ ધરી શકે છે..... અને પરશેવો આવવાથી દુર્ગંધી બને છે.

૨૧૫

સહન શિલ્પતા અને નમ્રતા એક પડદો છે જે ઐશ્યોને છુપાવે છે. અને અકલ્પ એક ધારવાળી તલવાર છે...તો.....સહન શિલ્પતા અને નમ્રતા વડે તમે તમારા ઐશ્યોને છુપાવો, અને અકલ્પની ધારવાળી તલવાર થકી નફસ (જીવ)ની ઇચ્છાઓનો સંહાર કરો.

૨૧૬

અલ્પાક તઆલા પોતાના કંટલાંક બંદાઓને એટલા માટે માત્ર દોષલત આપે છે કે તેઓ ખુદાના (ગરીબ) બંદાઓને હાથદો પહોંચાડે જ્યાં સુધી તેઓ તે બક્ષીશો બીજાઓ માટે ખરચતા રહે છે ત્યાં સુધી તે બક્ષીશો ખુદા તેમના હાથમાં રહેવા દે છે, અને જ્યારે તેઓ બીજાઓ માટે વાપરતાં અટકે છે ત્યારે ખુદા તેમના હાથમાંથી લઈ બીજાઓને આપે છે.

૨૧૭

માણસે બે માતો ઉપર બરોસો કરવો જોઈએ નહીં: ૧-તંદુરસ્તી

૨-અમીરી (તવંગરી) માણસ મારો મલો હોય છે અને અમાનક માલિક થઈ જાય છે, અમીર હોય છે અને ઘડીમાં કંગાલ જની જાય છે.

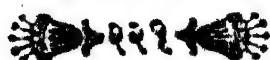
જે માણસ પોતાની હાજતો કોઈ ઉમાનદાર માણસ આગળ ધરે છે તે જાણે અલ્લાહની આગળ ધરે છે, અને જે માણસ કોઈ કુદરતી સમયે ધરે છે તે જાણે અલ્લાહની વીરુદ્ધ ફરિયાદ કરે છે.

આપે ઇફતા દીવસે ફરમાવ્યું—ઇફ એ માણસની ગણે કે જેના રોજા ખુદાએ કબુલ કર્યા અને જેની નવાહીબોને શુકરને પાત્ર ગણીં ખરી વાત એ છે કે જે દીવસે માણસ કોઈ ગુનાહ ન કરે તે ઇફતે દીવસ છે.

કયામતના દીવસે સર્વથી વધારે નિરાશ અને દુઃખી એ માણસ થશે કે જે હરામથી માલ કમાયો હશે અને ખીજો તેનો વારસ જની બેઠો હશે, અને તે એટલે વારસ અલ્લાહની રાહમાં વાપરી જન્નતમા ગયો હશે અને પહેલો દોઝખમાં—

જે માણસ દુન્યાને માલ એકઠો કરવાની કોશીશમાં થાકી ગયો હોય અને ખુદાએ તેને મદદ કરી ન હોય (એટલે તેને માલ આપ્યો ન હોય) અને આખર નિષ્ફળતા પામી મરી જઈ પોતાને સીર અલ્લાહની જવાબદારી લઈ ગયો હોય તેના જેવો તુકરના પામનાર અને દુર્લગી ખીજો કોઈ નથી.

અલ્લાહ, કોઈ માણસ માટે શુકરનો દરવાજો ઉઘાડે અને વધારે બક્ષીસો આપવાનો દરવાજો બંધ કરે એમ કરતો નથી (એટલે જે શુકર કરે છે તેને વધારે બક્ષીસો અને નેઅમતો ખચિત મળે છે)... અલ્લાહ કોઈ માણસ માટે દોઆનો દરવાજો ઉઘાડે અને કમુલ કરવાનો દરવાજો બંધ કરે એમ કરતો નથી (એટલે જે દોઆ કરે અને તેની દોઆ કમુલ ન થાય એમ કહી બનતું નથી)... અલ્લાહ કોઈ માણસ માટે તૌબા (પ્રસ્થાતાપ)નો દરવાજો ઉઘાડે, અને મગફરત (મુક્તિ)નો દરવાજો બંધ કરે એમ કરતો નથી (એટલે જે માણસ તૌબા કરે, તેની તૌબા કમુલ ન થાય એમ કહી બનતું નથી.)

અલ્લાહનો એક દિવસનો દરરોજ પુકારી પુકારીને કહે છે “મૌત માટે થઇ બાળકોને જન્મ આપે, નાશ પામવા માટે માલ એકઠો કરે, અને પાયમાલ થવા માટે મોહરાં મોહરાં લબ્ધ અને કિબ્ધ મેહલ બનાવે.

કુરઆને શરીફના નીચલા બે વાક્યોથી પુરેપુરો ઝેહ નીકળે છે “જે વસ્તુ તમારા હાથમાંથી જતી રહેવા પામી છે તે માટે દીલગીર ન થાઓ તેમજ તમને ખુદા જે વસ્તુ આપે છે તેનાથી ખુશ ન થાઓ”...તો જે માણસ કોઈ થઇ ગએલી બાબતની દીલગીરી કરતો નથી તેમજ કોઈ આવતી વસ્તુથી ખુશ થતો નથી તે પુરેપુરાં ઝેહ વળે છે.

જે માણસ દિકાકનું દંત્ત શીખ્યા વિના વહેતાર શરૂ કરે છે તે બ્યાબ ખાવાની આદતમાં સપડાય છે.

ક્યામતને દીવસે, જ્યારે અસ્લાહની આગળ રજુ કરવામાં આવશે ત્યારે તવંગરી અને મોહતાજીની ખરી હકીકત જણાશે.

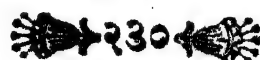
જે પ્રકારના લોભીવાળા કઠી તૃપ્તિ પામતા નથી એક તાલેમુલ્લ ઇદમ (વિદ્યાર્થી) અને બીજા તાલિમુદુન્યા (દુન્યાને આહનારો.)

જ્યારે તને સાચું ખોલવાથી અગર આચાપણથી નુકસાન થતું હોય અને નુકડું ખોલવાથી ફાયદો થતો હોય, ત્યારે સાચું ખોલવું વધારે પસંદ કરવું ખાસ ઈમાન છે..અને તું જે કાંઈ અગમ્લ કરતો હોય તેના કરતાં ત્હારી વાત વધારે હોવી ન જોઈએ, અને બીજા માણસની રીવાયત નકલ કરતી વખતે તકવાને આધિન રહે એટલે રીવાયત કરવામાં લગારે વધ ધટ કર નહીં.

જે માણસ મોંહે મોંઢ મુકાબલો કરી શકતો નથી તે માણસ પીઠ પાછળ નીંદા કરવા (ગીયત) હાજે છે.

દુન્યા પોતા શીવાય બીજાના માટે એટલે આખેરત માટે હિતપત્ર કરવામાં આવેલ છે. એટલે જે માણસને આખેરત માટે પૈસા કરવામાં આવ્યો ન હોતતો સર્વદા અહીંજ રહેત.

—૦૦ ૨૩૧ ૦૦—

ગાપને તવહુદ અને અદલા સંબંધમાં પુછવામાં આવ્યું
તો ફરમાવ્યું—“પુછાને પોતાની કદાના શકિત વડે કળી ન શકાય
એમ માનવું એ તવહુદ છે, અને તેના ફરક કાર્યતે હિકમત બિનાતું ન
મણતું એ અદલ છે.

—૦૦૨૩૨૦૦—

જ્યાં સુધી ખુદાએ આલિમો પાસેથી હદમ શીખવાડવાનું વચન
લીધું નથી ત્યાં સુધી જાલીલો (અમાન) પાસેથી હદમ શીખવાનું વચન
લીધું નથી.....ભાવાર્થ એ છે કે જેમ જાહેમોની ફરજ છે કે હદમ પ્રાપ્ત
કરે તેમ આલિમોની ફરજ છે કે હદમ શીખવાડે.

❖ ૨૩૩ ❖

જ્યારે તેઓએ ઝીયાદ ખીન અખીયાને અખદુદલાહ બિન અબ્બાસ
ની સાથે શરસ અને તેના તાખાના પ્રગણાઓ ઉપર જાલીલા બનાવી
મોહવા દતા ત્યારે એક લગાણુ યુક્ત બાપણુ બાદ ફરમાવ્યું હતું કે—

“ખિરાજ એટલે વેરાને વધારશો નહીં, ન્યાયપૂર્વક
વર્તજો, અન્યાય અને જુલમથી બચતા રહેજો, કેમકે અન્યાય
વિખેરી નાંખનાર કારણ છે અને જુલમ, પ્રજાને બળવો
અને ખુનરેઝી કરવા લાગ્યાર બનાવે છે.

❖ ૨૩૪ ❖

હમો બોલશો એટલે ઓળખાશો માથુસ પોતાની જામ નીચે
ખુપેલો હોય છે.

❖ ૨૩૫ ❖

હે લોભીયાઓ ! લોભને ઓછો કરો, કેમકે હુમાના શેવો ઉપર
સમયના સંકટો ઘાંત કચડે છે લોકો ! તમે પોતાના નફાને અદા

શીખનાડો, અને તેમને ખરાબ આદતોથી રોકા.

વરસલામો

અંસા

મનિત્તએઅલ

હોદા

અને સલામતી

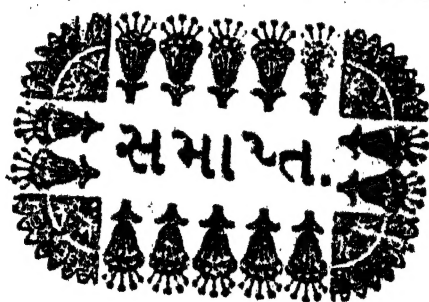
ઉપર

એનીકે ને અનુસરે

ગ્રાધને

શ્રેયક

મોઅમિન વલી મોહમ્મદ (ગિફ્ટ)
લલ્લુભાઈ છગનભાઈ અમદાવાદી.

હવે મોહમ્મદ સંનું દુક જીવન વૃતાંત.

ગુજરાતીમાં રોયલ ડર પેશ ૨૪૦ પાનાનું સુંદર અને ગુણ. સુરત પુઠાનું, હજારના જન્મથી કે મરણ સુધીનો દરેક અલ્પાલ્પ ધરાવતું, દરેક મુસલમાને વાંચવા યોગ્ય તૈયાર છે. કીંમત ૦-૧૨-૦ પોસ્ટેજ સાથે. નીચલે સરનામે લખો.

ટુકાણું
શ્રી ને એમ્પર્સ પો. ભાયકજી
મુંબઈ.

નીઝામુદ્દીન + એ + કુરેશી.

કુરઆને શરીફની ગુજરાતી મહોટી તફસીર તાવીલ સાથે.

આપણા માલિકા મુખ્તારનું ફરમાન અરબીમાં હોવાથી જોરાદરો તેના અર્થ અને ખુલાસા જાણવાના ફેઝી મહશમ હોવાથી ખુદ ઉપર તવક્કલ કરી અમોએ અહલેઐને અતહાર અં ના સદકાથી અમ કામ માથે ઉપાડી અસલ અરબી કુરઆન તેની પાછળ તેજ ગુજરાતી અક્ષરોમાં આપતો તેની નીચે તરજુમો પછી તેની તફસીર અને મવકે મવકે તાવીલ અને અહલેઐને અતહાર અં ના ફઝાએલ વીં કટલીક તફસીરોમાંથી ઇન્તેખાઅ કરી છપાવી છે અને તેને ચાહનાર મોહીબએ અહલેઐને અતહારને પહોંચી તેઓના ધરોને મુઆરક આંખોને નુરાની અને દીલને રવશન કર્યાં, અને ઇં જીઅ જોરાદરો પણ હાથેહાથ લેશે.

આ તફસીરમાં મોટાં રૂ૬૦૦ પેજ છે કે જે રાયલ ૮ પેજ ૫૨૦૦ પેજ થયાં તેના દસ દસ સીપારના ૩ ભાગ છે, પાકા પુસ્ત સાથે પોરટેજ રજરટર સુધમાં પહેલા ભાગના રૂ૧૨) તે પછીના દરેક ભાગના રૂ૧૦) ત્રણે ભાગના રૂ૩૦) અને આફ્રીકા માટે પાંચ ભાગ કર્યા છે પોરટેજના તથા બે પુડાના રૂ૪) વધારે. હિંદુસ્તાનના પાંચ ભાગના રૂ૩૧)

આ સીતાય જીજ કટેલીક કોતામો એક પૈત્રાથી પાંચ રૂપીયા સુધીની અમારી પાસે છે, અરબો અનો મોકલી લીરટ મંગાળો. લં હાજી ગુલામઅલી હાજી ઈસમાહલ અધીપતી રાહેનગત અને નુરેહમાન હદીકએશીઆહ વીં વીં ૮૫ કોતામોના કર્તા

અમદાવાદ—પાંચપટ્ટી.

